

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

OPETUSHALLITUKSEN KANSAINVÄLISEN TOIMINNAN VAIKUTTAVUUS ALUEELLISEN TASA-ARVON NÄKÖKULMASTA

Loppuraportti 2/2023

MDI

Minna Mayer, MDI • Kirsi Siltanen, MDI • Henrika Ruokonen, MDI • Jani Varjonen, MDI

SISÄLTÖ

1. TAUSTAA	4
1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus	4
1.2 Tilastoaineiston sisältö ja analyysin kohteet	5
1.3 Haastatteluaineiston koonti ja teemat	6
2. KATSAUS KANSAINVÄLISYYDEN TOIMINTAYMPÄRISTÖÖN	7
2.1 Perustietoja kansainvälisestä toiminnasta, kansainvälisyydestä ja tasa-arvosta	7
2.2 Kansainvälisyys Opetushallituksen tulossopimuksissa	8
3. KANSAINVÄLISEN TOIMINNAN TILASTOT JA ALUEELLINEN TASA-ARVO	10
3.1 Kuntien kansainvälistymisaktiivisuus hanketoiminnan valossa	10
3.2 Kokoava analyysi kaikkien sektorien toiminnasta	11
3.3 Aikuiskoulutus	13
3.4 Ammatillinen koulutus	15
3.5 Nuorisoala	18
3.6 Yleissivistävä koulutus	20
3.7 Yhteenveto ja pohdintaa tilastotarkastelusta	22
3.8 Kunnat, joissa ei ole toteutettu kansainvälistymishankkeita	23
4. ALUEELLINEN TASA-ARVO HAASTATTELUAINEISTOSSA	24
4.1 Yksilön oikeudesta strategiseksi panostukseksi	24
4.2 Kansainvälistyminen yhtenä tavoitteena muiden joukossa	25
4.3 Tiedon etsiminen	26
4.4 Organisaation tuki aktiivisen kansainvälistymisen edellytyksenä	27
4.5 Alueen ja elinkeinoelämän merkitys	29
4.6 Ylialueellinen yhteistyö ja verkostot	29
4.7 Kansallinen ohjaus ja tuki	30
5. TULOKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	32
5.1 Keskeiset havainnot ja vastaukset tutkimuskysymyksiin	32
5.2 Kehittämisehdotukset	35
5.2.1 Alueellisesti jaettuina toimintamalleja tukevat toimenpiteet	35
5.2.2 Strategista ajattelutapaa tukevat toimenpiteet	36
5.2.3 Tiedottamista ja sosiaalisia verkostoja vahvistavat toimenpiteet	36
5.2.4 Kansainvälisyyteen liittyvät seuranta-toimenpiteet	37

LÄHTEET	38
LIITE 1 HAASTATTELUKYSYMYKSET	39
LIITE 2 TILASTOANALYYSIN TOTEUTUS	41
LIITE 3 HAJONTAKUVIOT HANKEAKTIIVISUUDEN (KAIKKI SEKTORIT) JA KUNTAMUUTTUJEN VÄLILLÄ	43
LIITE 4 KUNTALUOKITTELU YLEISEN HANKEAKTIIVISUUDEN PERUSTEELLA	49
LIITE 5 OHJELMIEN KUVAUKSET	55

Kartat: Sini-Maaria Ahtinen, MDI

1. Taustaa

Tämä raportti tarkastelee Opetushallituksen kansainvälistymisen tuen vaikuttavuutta alueellisen tasa-arvon näkökulmasta. Opetushallitus toimii asiantuntijavirastona opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla koulutukseen, varhaiskasvatukseen ja elinikäiseen oppimiseen sekä kansainvälistymiseen liittyvissä tehtävissä. Opetushallitus edistää yhteiskunnan kansainvälistymistä ja suomalaisen koulutuksen tunnettuutta ja yhteistyötä ulkomailla. Keskeisin väline on kansainvälistymisen tuet, joita Opetushallitus jakaa vuosittain tuhansille hankkeille kansallisista, pohjoismaisista ja EU:n laajuisista kansainvälistymisen ohjelmista.

Opetushallituksen kansainvälisen toiminnan tuen vaikuttavuutta ja kattavuutta on seurattu systemaattisesti ja tämä selvitys on osa tätä jatkumoa. Tilastollisen seurannan lisäksi teemasta on tehty erilaisia seuranta- ja arviointiraportteja, jotka kuvastavat myös kansainvälisyysajattelun laajentumista ja siihen osallistuvien organisaatioiden ja yksilöiden moninaisuuden parempaa tunnistamista. Niinpä selvitykset ovat sisällöllisesti laajentuneet ja syventyneet kulloisellakin tarkastelukierroksella. Tässä raportissa syvennytään alueellisen tasa-arvon toteutumisen analyysiin ja siihen vaikuttavien tekijöiden tarkasteluun.

Alueiden tasa-arvo on suppeimmillaan näkökulma kansainvälistymisen hyötyjen ja resurssien jakautumisesta maantieteellisesti. Alueellinen tasa-arvo kohdistuu puolestaan tarkemmin yksilöiden ja organisaatioiden mahdollisuuksiin hyötyä kansainvälisyydestä ja hyödyntää siihen tarjolla olevia tuen muotoja maantieteellisestä sijainnista riippumatta. Taustalla ovat myös muut tasa-arvon ulottuvuudet. Aiemmat kansainvälistymistä koskevat selvitykset ovat tunnistanee, että esimerkiksi tytöt ja naiset ovat aktiivisempia kaikilla koulutusasteilla kuin pojat ja miehet. Eroja on myös asuinalueen tai sosioekonomisen taustan suhteen. Yksi tämän selvityksen tavoitteista onkin tarkastella, miten nämä heijastuvat alueiden välisiin eroihin kansainvälistymisaktiivisuudessa. Alueiden koulutusrakenteet ja tarjolla olevat koulutusalat sekä koulutukseen osallistumisen asteet vaihtelevat, mikä voi heijastua välillisesti myös kansainvälistymismahdollisuuksien käyttötapaan. On siis ennakoitavissa, etteivät alueelliset erot suoraan johdu pelkästään alueellisuuteen liittyvistä esteistä, vaan muun muassa alueiden koulutusrakenteisiin ja väestörakenteeseen liittyvistä ilmiöistä.

Kansainvälistymisen alueellisen tasa-arvon seuranta on tärkeää paitsi Opetushallitukselle, jonka tehtäviin sen edistäminen kuuluu, mutta myös alueille. Alueiden tasa-arvo sekä alueellinen tasa-arvo rakentuvat sekä kansallisissa, paikallisissa että yksilö- ja organisaatiotasoisissa käytännöissä. Kansainvälistyminen on varsinkin suurimpien kaupunkien ja alueiden elinvoimapolitiikan tavoitteissa. Dataa ja ymmärrystä selvityksen piiriin kuuluvien sivistystoimen sektorien kansainvälistymisestä ei kunta- ja maakuntatasolla ole yleensä käytössä tai seurannassa. Ajantasaisella tiedolla ja analyysillä tuotetaan myös lisää tietoa paikallis- ja aluetason kehittämiseen.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus

Selvityksessä analysoidaan neljän sivistystoimen sektorin kansainvälistymistä. Sektorit ovat yleissivistävä koulutus (varhaiskasvatus, perusopetus ja lukiokoulutus), aikuiskoulutus, ammatillinen koulutus sekä nuorisola. Työssä hyödynnetään sekä määrällistä tilasto- ja seuranta-aineistoa että hankkeessa kerättyä laadullista haastatteluaineistoa kansainvälistymisen tilanteesta ja kehityksestä ao. aloilla.

Määrällisen analyysin pohjalta tarkasteltavia tutkimuskysymyksiä ovat:

- Miten kansainvälisyyttä edistävään hanketoimintaan osallistumisen aktiivisuus vaihtelee?
- Mitkä alueet tai kunnat ovat poikkeavia joko aktiivisuudellaan tai epäaktiivisuudellaan kansainvälistymistä edistävään toimintaan osallistumisessa?
- Voidaanko aktiivisuuden ja kuntia kuvaavien perusmuuttujien väliltä tunnistaa korrelaatiota? Löydetäänkö aktiivisten ja passiivisten kuntien välillä selkeitä eroavaisuuksia ominaisuuksissa?
- Millainen seuranta-indikaattori tunnistaisi kansainvälisen toiminnan aktiivisuuden tason ja muutokset alueilla niin, että se olisi sekä validi että reliabeeri erikokoisilla ja -rakenteisilla alueilla?

Kansainvälistymistä koskeva data on tilastolliselta selitysvoimaltaan rajallinen. Organisaatio- ja kuntatasolla hankkeiden lukumäärät ovat usein pieniä ja vaihteluvälit suuria. Toisaalta Suomessa eri alueet ovat hyvin erilaisia muun muassa ikärakenteen, työllisyystilanteen ja vaikkapa vieraskielisen väestön määrän suhteen. Koronapandemia on myös vaikuttanut tilanteeseen paljon ja vähentänyt kansainvälistä toimintaa tarkastelujakson aikana.

Haastatteluaineistolla syvennetään tilastollisen analyysin huomioita painottaen niitä kuntia ja/tai maakuntia, joissa kansainvälinen toiminta on vähäistä tai erittäin aktiivista. Haastatteluaineistojen pohjalta vastataan seuraaviin kysymyksiin:

- Mitkä maakunta-, kunta- ja organisaatiotason rakenteet ja tekijät edistävät koulutus- ja kasvatusalan sekä nuorisoalan kansainvälistä toimintaa?
- Mitkä ovat niitä maakuntatason, kuntatason ja oppilaitosten rakenteita ja tekijöitä, jotka estävät kansainvälisen toiminnan toteutumista? Millä toimilla kansainvälistymisen esteitä voi purkaa ja mitkä tahot voivat näitä toimia tehdä?

Kokonaisuudessaan selvityksen tuloksena syntyy tilannekuva kansainvälistymisen alueellisen tasa-arvon tilanteesta, sitä edistävästä ja estävästä tekijöistä sekä kehittämistoimista. Selvitys toteutettiin syksyllä 2022 ja sen toteutukseen käytettiin 32 henkilötyöpäivää.

1.2 Tilastoaineiston sisältö ja analyysin kohteet

Tilastotarkastelun aineisto koostuu Opetushallituksen hallinnoimien kansainvälistymistä tukevien ohjelmien kautta rahoitetuista hankkeista vuosilta 2018-2021. Ohjelmien kuvaukset on esitetty liitteessä 5. Tarkastellut ohjelmat ovat:

- Erasmus+ (2234 hanketta)
- Euroopan solidaarisuusjoukot (160 hanketta)
- eTwinning (2024 hanketta)
- Nordplus (adult, horisontal, junior ja kielet) (269 hanketta) sekä
- Valtionavustukset (499 hanketta).

Tiedot hankkeista koottiin Opetushallituksen toimittamasta datasta. Tietoja muokattiin sekä täydennettiin manuaalisesti muun muassa täydentämällä ja korjaamalla kuntien nimiä sekä määrittämällä sektori, jolle hankkeen tuki kohdistuu. Kukin yksittäinen hanke on kohdistettu käytettävissä olevien tietojen valossa kaikkiin hanketta toteuttaviin kuntiin. Sama hanke on voinut siis kirjautua aineistossa useampaan kuntaan, jos hankkeella on ollut useita toteuttajia. Hankkeet on kohdistettu sektoreittain ohjelman ja/tai hankkeen toteuttajaorganisaation perusteella. Tarkasteltavia sektoreita ovat:

- kaikki sektorit yhteensä (yhteensä 5 173 hanketta)
- aikuiskoulutus (yhteensä 355 hanketta)
- ammatillinen koulutus (yhteensä 758 hanketta)
- nuorisoala (yhteensä 502 hanketta) sekä
- yleissivistävä koulutus (yhteensä 3 558 hanketta).

Kansainvälistymistoiminnan aktiivisuutta tarkasteltiin kuntien tai seutukuntien hankeaktiivisuutena. Kuntien ja seutukuntien välillä on merkittäviä eroja väkiluvuissa ja asumistiheydessä, mikä voi jo itsessään vaikuttaa esimerkiksi kuntien koulutustarjoamaan ja siten myös hankeaktiivisuuteen. Osassa tarkasteluista kunnat jaettiin tämän vuoksi ryhmiin väkiluvun sekä asumistiheyden perusteella. Jakamalla kunnat pyrittiin huomioimaan kuntajoukon eroavaisuuksia sekä näin havaitsemaan myös mahdollisia riippuvuuksia samankaltaisten kuntien hankeaktiivisuudessa.

Tarkastellut kuntaryhmien luokat ovat:

Asumistiheyden¹ perusteella:

- taajaan asutut kunnat
- maaseutumaiset kunnat sekä
- kaupunkimaiset kunnat

Väkiluvun² perusteella:

- Aukkaita alle 4 000
- Aukkaita 4 000-19 999
- Aukkaita 20 000-49 999 sekä
- Aukkaita 50 000 tai enemmän.

Kuntien lukumäärä eri kuntaryhmissä vaihteli. Osassa kuntaryhmistä kuntia oli vähemmän kuin toisissa. Tämä saattaa vaikuttaa erityisesti korrelaatiotestien tuloksiin. Tarkastelusta poistettiin kunnat, joissa sijaitsee valtakunnallinen nuorisokeskus tai muu yksittäinen toimija, joka on toteuttanut runsaasti hankkeita. Näitä kuntia ovat Kannonkoski, Kumlinge, Rautavaara ja Savukoski. Kuntaluokittelu aktiivisista ja passiivisista kunnista on esitetty liitteessä 4. Tilastollisessa analyysissä kuntien hankeaktiivisuutta on tarkasteltu tilastollisten tunnuslukujen, hajontakuvioiden (liite 3) ja korrelaatioiden avulla. Liite 2 sisältää tarkempia tietoja tilastoanalyysin toteutuksesta.

1.3 Haastatteluaineiston koonti ja teemat

Haastatteluaineistolla tarkennettiin ja syvennettiin tilastollista tarkastelua. Haastatteluista puolet kohdennettiin niihin kuntiin ja oppilaitoksiin, joissa toiminta on hankedatan perusteella poikkeuksellisen aktiivista ja toinen puoli niihin, joissa kansainvälistymisen tukia käytettiin keskimääräistä vähemmän, mutta kuitenkin käytettiin. Täysin passiiviset kunnat, joissa Opetushallituksen kansainvälistymisen tukia ei hyödynnetty lainkaan, rajattiin haastattelujen ulkopuolelle.

Ryhmähaastatteluja toteutettiin kaksi: toinen aktiivisille ammatillisen koulutuksen oppilaitoksille (viisi osallistujaa) ja toinen aktiivisille yleissivistävän koulutuksen toimijoille (kolme osallistujaa). Haastatteluihin kutsuttiin runsas määrä henkilöitä ja kaikki halukkaat otettiin mukaan. Ryhmä- ja yksilöhaastattelut toteutettiin anonyymeinä puolistrukturoituina asiantuntijahaastatteluina, joiden kysymysrungot toimitettiin osallistujille etukäteen.

Yksilöhaastatteluja toteutettiin kymmenen, jotka jakaantuivat ammatilliseen koulutukseen (4), yleissivistävään koulutukseen (3), nuorisosektorille (2) sekä aikuiskoulutukseen (2). Yksilö- ja ryhmähaastatteluilla tavoitettiin yhteensä 18 asiantuntijaa. Haastatteluihin kutsuttiin asiantuntijoita erilaisista kunnista eri puolilta Suomea. Haastatteluihin osallistui henkilöitä seuraavista maakunnista: Uusimaa, Satakunta, Varsinais-Suomi, Pirkanmaa, Etelä-Savo, Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Karjala, Pohjanmaa, Päijät-Häme ja Kainuu. Kaikki haastatteluihin pyydetty eivät halunneet tai ehtineet osallistua hankkeen haastatteluihin syys-marraskuun 2022 aikana. Kieltäytymisiä oli erityisesti keskimääräistä vähemmän tukea hyödyntävillä alueilla. Haastateltujen nimiä, työntajaa tai kuntaa ei listata tässä raportissa haastatteluihin osallistuneiden henkilöiden anonymiteetin suojaamiseksi. Yksilö- ja ryhmähaastatteluiden kysymykset ovat listattuna liitteessä 1.

¹ Tilastokeskuksen tilastollinen kuntaryhmitys [Luokitus: Tilastollinen kuntaryhmitys 2022 | Tilastokeskus \(stat.fi\)](#)

² Tilastokeskuksen ilmoittaman vuoden 2021 väkiluvun perusteella.

2. Katsaus kansainvälisyyden toimintaympäristöön

2.1 Perustietoja kansainvälisestä toiminnasta, kansainvälisyydestä ja tasa-arvosta

Opetushallituksen tilastojen mukaan kansainvälisiä liikkuvuus- ja yhteistyöohjelmia rahoitettiin vuosien 2015-2017 aikana noin 24 000-26 000 kappaletta vuosittain³. Kansainväliseen opiskelijaliikkuvuuteen osallistui vuosien 2015-2017 aikana 13-14 prosenttia ammatillisten oppilaitosten ja 30-33 prosenttia lukioiden vuosittain aloittaneista opiskelijoista. Osallistuminen kansainväliseen opettajaliikkuvuuteen on vaihdellut peruskouluissa ja varhaiskasvatuksessa 26-34 prosentin välillä.⁴

Kansainvälisyyden ja kansainvälistymisen käsitteistä puhutaan paljon, mutta harvemmin niitä määritellään. Kansainvälinen toiminta saatetaan edelleen mieltää suppeasti opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuutena, mutta kokonaisuus on paljon laajempi ja moniulotteisempi. Kansainvälisyys on vähintään kahden valtion tai niissä sijaitsevan organisaation toimintaa⁵. Kansainvälistymisen osalta voidaan erottaa kansainvälistyminen ulkomailla ja kansainvälistyminen kotona eli niin sanottu kotikansainvälisyys.

Opetushallituksen määritelmä koulujen kansainvälisyydelle sisältää neljä eri tasoa:

- Kansainvälisyys yksilön asenteina ja uskalluksena
- Kotikansainvälisyys oppilaitoksen toiminnassa
- Kansallinen ja seudullinen kansainvälisyys
- Kansainvälinen liikkuvuus.

Kun kansainvälisyydestä puhutaan asenteina tai kotikansainvälisyytenä, se koskee luonnollisesti laajempaa määrää toimijoita, esimerkiksi koko koulun oppilaita ja opettajia. Liikkuvuus ja hankkeet koskevat vain osaa. Kansainvälistymisen eri muodot tulee nähdä täydentävinä, päällekkäisinä, eikä toisiaan poissulkevinä.⁶

Kansainvälistymisen merkitys on laajaa sekä yksilölle että koko yhteiskunnalle. Kansainvälistymisen hyötyjä on tutkittu paljon ja tutkimustulokset ovat tyypillisesti olleet samansuuntaisia. Kansainvälistymisestä koetaan olevan hyötyä henkilökohtaisten ja sosiaalisten valmiuksien kehittämisessä, työuravaihtoehtojen laajentumisessa, kielitaidossa, kulttuurien välisissä taidoissa sekä opintojen edistämisessä. Henkilökohtaisista ominaisuuksista kansainvälistyminen lisää esimerkiksi itseluottamusta ja selviytymistä uudenlaisissa tilanteissa. Opinnoissaan heikommin menestyneet oppilaat voivat hyötyä kansainvälisestä kokemuksesta jopa enemmän kuin niin sanotut ”hyvät opiskelijat”.⁷

Kansainvälinen osaaminen nähdään tyypillisesti kielitaitona, suvaitsevaisuutena ja kulttuurisena osaamisena, joka mahdollistaa työskentelyn monenlaisten ihmisten kanssa. Laajennettu näkemys kansainvälisyydestä korostaa näiden ohella myös tuottavuutta, sitkeyttä, uteliaisuutta sekä kykyä ajatella omaa kokemuspiiriä laajemmin.⁸

Tasa-arvolla tarkoitetaan tässä laajasti erilaisiin mahdollisuuksien ja toteutumien tasapuolisuutta⁹. Tasa-arvo voi olla esimerkiksi yksilöiden, alueiden tai sukupolvien välinen tarkastelunäkökulma. Tasa-arvon toteutumista voi arvottaa kahdesta eri näkökulmasta. Ensimmäisessä korostetaan mahdollisuuksien tasa-arvoa, jossa luodaan rakenteellisesti tasa-arvoisia mahdollisuuksia ja poistetaan syrjintää. Toisessa näkökulmassa korostetaan tulosten tasa-arvoisuutta, jolloin sallitaan positiivinen erityiskohtelu yhteiskunnan tosiasialliseen epätasa-arvoon puuttumiseksi ja heikommissa asemassa olevien tukemiseksi. Siekkinen (2013) määrittelee kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvon henkilöiden

³ Lukumäärässä on mukana kaikkien sektoreiden toiminta, joista vain osaa tarkastellaan tässä selvityksessä.

⁴ Opetushallitus (2018).

⁵ Siekkinen, T. (2013).

⁶ Siekkinen, T. (2013).

⁷ Kernaussagen der Studie zur Wirkung von Mobilität auf Benachteiligte (2012).

⁸ Demos (2013).

⁹ Vrt. tasa-arvolaki, joka käsittelee määritelmällisesti eri sukupuolten tasa-arvoa.

tasa-arvoisiksi mahdollisuuksiksi kansainvälistyä iästä, sukupuolesta, etnisyydestä, terveydentilasta tai asuinalueesta riippumatta. Opetushallituksen rahoituksen tarkoituksena on luoda yksilöille ja oppilaitoksille mahdollisuuksia kansainväliseen toimintaan ja tasoittaa eroja, jotka johtuvat sosioekonomisesta taustasta. Alueellisesta näkökulmasta kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo tarkoittaa yhtäläisiä mahdollisuuksia kansainväliseen liikkuvuuteen asuinpaikasta riippumatta¹⁰.

Kymmenen vuotta sitten, vuonna 2012, tarkasteltiin kansainvälisen liikkuvuuden tasa-arvoa erillisessä hankkeessa. CIMOn hanke kattoi kaikki koulutusasteet ja hankkeen johtopäätöksenä oli, että vaikka ulkomaan jaksoille lähtevien määrä on tilastoissa kasvanut ja osallistumismahdollisuudet ovat sitä kautta vahvistuneet, ei liikkuvuus kuitenkaan ole tasavertaista. Naisten ja tyttöjen osallistuminen oli poikia ja miehiä yleisempää kaikilla koulutusasteilla. Eroja todettiin olevan myös asuinalueen ja sosioekonomisen taustan suhteen. Raportissa todetaan myös keskeisenä havaintona, että kansainvälisyys ja tasa-arvo ovat molemmat keskeisiä teemoja suomalaisessa koulutuspolitiikassa, mutta kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvoisuuden pohdinta koulutuskentällä on vasta alkamassa.¹¹

Neljä vuotta myöhemmin, vuonna 2016, tähän teemaan perehdyttiin uudestaan. Kansainvälisyyttä kaikille! -hankkeessa näkökulmaa laajennettiin ja mukaan otettiin ulkomaanjaksojen ohella koti-/lähikansainvälisyys. Kansainvälistä osaamista voi hankkia myös kotimaassa, sekä opinnoissa että vapaa-ajan toiminnassa. Tämä hanke oli suunnattu erityisesti toisen asteen oppilaitoksille ja ammatillisen koulutuksen miesvaltaisille aloille. Hankkeessa pyrittiin vaikuttamaan myös nuorten miesten asenteisiin ja kokeiltiin uudenlaisia toimintamalleja.

Vuonna 2015 toteutetussa selvityksessä tarkasteltiin, miten hyvin koulutuksen järjestäjien strategiadokumentit ovat linjassa ammatillisen oppilaitosten käytännön kansainvälisyytyksen kanssa. Tuloksissa korostettiin opettajien suurta merkitystä käytännön kansainvälisyytyksessä. Lisäksi kansainvälisyyden edistämisen havaittiin olevan selkeästi parempaa, kun opettajat itse olivat siitä innostuneita. Kansainvälisyyden havaittiin tulevan paremmin näkyväksi, kun asia tuotiin omana elementtinään paikallisiin opetussuunnitelmiin. Selvityksessä todettiin myös, että kansainvälisyysstrategiassa tulisi kuunnella enemmän paikallista työ- ja elinkeinoelämää sekä osallistaa strategian laadintaan myös opettajia ja opiskelijoita, jotka tyypillisesti ovat mukana vain toteutusvaiheessa.¹²

2.2 Kansainvälisyys Opetushallituksen tulossopimuksissa

Opetushallitus vastaa virastona koulutukseen, varhaiskasvatukseen, elinikäiseen oppimiseen ja kansainvälistymiseen liittyvistä tehtävistä. Kansainvälisyys on tärkeä osa Opetushallituksen toimintaa. Opetushallitus kehittää koulutusta eri tasoilla ja edistää kansainvälisyyttä. Liitteeseen 5 on koottu lyhyet kuvaukset eri ohjelmien tarkemmista sisällöistä.

Opetushallituksen uusin tulossopimus on laadittu vuosille 2020-2023. Tässä sopimuksessa Opetushallituksen visiosta ja missiosta johdetuissa tulostavoitteissa listataan ensimmäisenä eriarvoistumisen pysäyttäminen ja koulutuksen sekä kansainvälistymisen tasa-arvon kasvu. Tässä tulossopimuksessa kansainvälisyyttä tuodaan esille moninaisemmin ja konkreettisemmin kuin aiemmin. Toimintaa kehitetään asiakaslähtöisempään suuntaan esimerkiksi syventämällä henkilöstön asiakasosaamista ja kehittämällä palveluiden ja asiakkaiden johtamista. Keskeisiksi asiakkaiksi Opetushallituksessa nimetään oppijat, oppimisen ja kansainvälistymisen asiantuntijat, varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, työelämä ja koko ympäröivä yhteiskunta, mukaan lukien sen päätöksentekijät.¹³

Opetushallituksen vaikuttavuustavoitteet ovat neljän vuoden tavoitteita ja niiden saavuttamiseksi Opetushallitus vahvistaa poikkihallinnollista yhteistyötä. Tulostavoitteiden osalta yhteiskunnallisen vaikuttamisen alla on kansainvälisyyden lisääntyminen: Kansainvälisyys vahvistuu toimialalla. Kansainvälinen liikkuvuus ja yhteistyö, kielivaranto sekä avakatseisuus lisääntyvät. Koulutusvienti kasvaa.

Opetushallitus on:

- Mahdollistanut liikkuvuuden ja yhteistyön kasvun Erasmus+ -ohjelman ja muiden vastuullaan olevien ohjelmien tehokkaalla toimeenpanolla.

¹⁰ Korkala, S. (2012)

¹¹ Opetushallitus (2012)

¹² Opetushallitus (2015)

¹³ Opetushallitus (2020)

- Edistänyt koulutusvientiä ja rakentanut maakuvaa niin, että Suomi näyttäytyy kiinnostavana ja houkuttelevana korkean osaamisen maana.
- Lisännyt avarakatseisuuden, Agenda 2030:n sekä kotikansainvälistymisen ymmärrystä ja toteutumista yhteiskunnassa.

Myös tavoitteen 4. ”tasa-arvo ja yhdenvertaisuus lisääntyvät” alla tuodaan esille näiden merkitys koulutuksen, varhaiskasvatuksen sekä kansainvälisyyden saavutettavuudessa ja saatavuudessa.¹⁴

Opetushallituksen tulossopimuksen toimintaympäristöanalyysissä tuodaan esille, miten haastavat ajat kasvatuksen ja opetuksen alalla on myös kansainvälisyyden tasa-arvon suhteen. Nuorten liikkuvuus koulutuksen aikana on osin hieman vähentynyt jo ennen koronaa. Nuorten liikkuvuudessa on myös vaihtelua Suomen eri alueiden, sukupuolen ja alojen mukaan. Kansainvälisyyteen linkittyvän maahanmuuton suhteen esimerkiksi maahanmuuttoon kriittisesti suhtautuvien määrä ei ole pienentynyt, ja maahanmuuttajataustaiset nuoret, erityisesti tytöt, kokevat syrjintää. Kansainvälisyydellä on suuri merkitys myös suomalaisen osaamisjärjestelmän rakentamisessa. Suomalaisessa työelämässä tarvitaan kansainvälisyyskokemusta.

Opetushallituksen tavoitteena on ollut mahdollistaa liikkuvuuden kasvu ja yhteistyön lisääntyminen, edistää koulutusvientiä ja rakentaa maakuvaa niin, että profiloitumme korkean osaamisen kiinnostavana kohdemaana. Tavoitteena on ollut myöskin avarakatseisuuden, Agenda 2030:n sekä kotikansainvälistymisen ymmärrys ja toteutuminen yhteiskunnassa.

Opetushallituksen tilastoarvioiden mukaan liikkuvuusohjelmiin osallistuneiden nuorten määrä oli 30 000 (vuonna 2019). Tavoitteena oli nostaa määrää seuraavasti: 32 000 (2020), 34 000 (2021), 37 000 (2022) ja 40 000 (2023). Samanaikaisesti EU-komission jakaman Erasmus+ rahoituksen osuuden on tarkoitus nousta kolmesta prosentista neljään prosenttiin vuoteen 2023 mennessä. Koronapandemia vaikutti voimakkaasti tilanteeseen ja muutti tilannetta merkittävästi.¹⁵

Vuosien 2018-2019 Opetushallituksen tulossopimuksessa linjataan, että vuonna 2025 Suomi on avoin ja kansainvälinen ja kulttuuriltaan rikas maa. Tulossopimuksessa vuodelta 2017 tunnistetaan samat tavoitteet kuin vuosien 2018-2019 tulossopimuksessa, sillä sama hallitusohjelma oli voimassa. Tavoitteeksi listattiin suomalaisen osaamistason nostaminen siten, että se tukee yhteiskunnan uudistumista ja mahdollisuuksien tasa-arvoa. Suomi linjattiin koulutuksen, kansainvälisesti kiinnostavan osaamisen ja modernin oppimisen kärkimaaksi. Tavoitteissa mainitaan, että kansainvälisyys on vahvasti läsnä kaikissa hallituskauden hankkeissa, jotka painottavat oppimisympäristöjen modernisointia, digitalisaation hyödyntämistä, työelämään siirtymisen nopeuttamista, taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantamista, koulutuksen ja elinkeinoelämän yhteistyön parantamista ja vähennetään koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrää.

Huomattavaa on, että vaikka kansainvälisyyden tärkeys on tuotu esille, hankkeet eivät suoranaisesti sisällä selkeää kansainvälistä elementtiä, ainakaan yhtä selkeästi kuin tätä tulossopimusta seuraavassa vuosien 2020-2023 tulossopimuksessa. Kansainvälisyyden lisääntyminen listataan keskeisenä tavoitteena ja kansainvälisyyden mahdollisuuksista tiedottaminen ja yhteiskunnan kansainvälistyminen listataan vaikuttavien ohjaustyökalujen alla.

¹⁴ Opetushallitus (2020)

¹⁵ Opetushallitus (2020)

3. Kansainvälisen toiminnan tilastot ja alueellinen tasa-arvo

3.1 Kuntien kansainvälistymisaktiivisuus hanketoiminnan valossa

Tässä luvussa esittelemme tutkimuksen tilastoaineiston koonnin. Tietoja esitellään ensin kokonaisuutena ja sen jälkeen sektoreittain. Kappaleen lopussa on pohdintaa liittyen tilastotarkastelusta nouseviin havaintoihin.

Tarkasteltavaa kuntajoukkoa on kuvattu taulukossa 1, jossa on esitetty kuntien lukumäärä eri kuntaluokissa, hankeaktiivisuus sekä kuntamuuttujien keskiarvo. Väkiluvultaan pienempien sekä asumistiheydeltään väljempien kuntien luokissa on enemmän kuntia verrattuna väkiluvultaan suurempiin ja tiheämmin asutettuihin kuntiin. Alle 4 000 asukkaan kunnissa ja maaseutumaisissa kunnissa on hankeaktiivisuudeltaan korkeimmat kunnat, jotka ovat poistettu tämän tilastollisen tarkastelun kuntajoukoista. Toisaalta alle 4 000 asukkaan kunnista löytyy myös huomattavasti eniten kuntia, joissa hankkeita ei ole toteutettu ollenkaan.

Suomen kunnissa oli vuosina 2018-2021 keskimäärin 1,92 hanketta tuhatta alle 45-vuotiaasta asukasta kohden. Kuntaryhmien keskiarvovertailu osoittaa, että eri kuntaryhmien välillä on kuntamuuttujien suhteen isoja eroavaisuuksia, mutta ryhmien väliset erot hankeaktiivisuuden suhteen eivät ole yhtä huomattavia. Hankeaktiivisuuden maksimiarvo taulukossa on 2,3 ja minimi 1,6. Vastaavasti esimerkiksi väestöllisen huoltosuhteen maksimiarvo on 90 ja minimi 59.

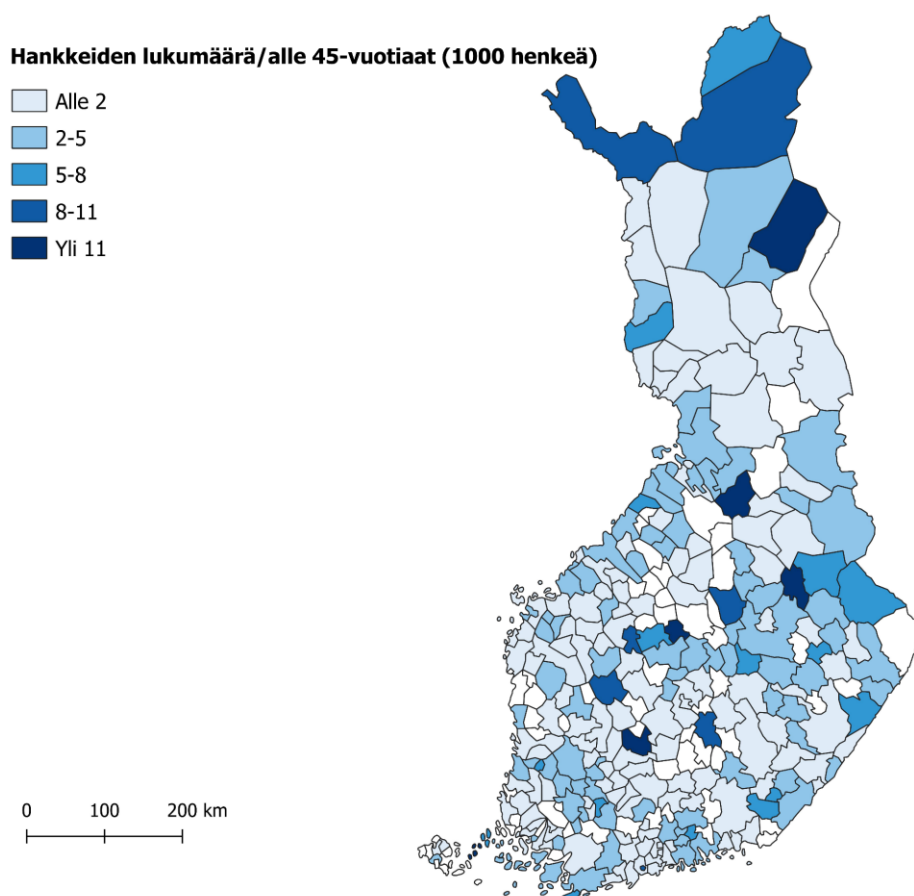
Taulukko 1 Kuntien lukumäärä ja kuntamuuttujien keskiarvot kuntaluokittain.

Kuntaluokka	Kuntien lkm	Hankeaktiivisuus	Naisten osuus (%) väestöstä 2021	Väestönmuutos (%) 2018-2021	Väestöllinen huoltosuhde 2021	Taloudellinen huoltosuhde 2020	Kunnallisvero 2020 euroa/asukas	Vuosikate 2020 euroa/asukas	Vieraskielisten osuus (%) 2021	Korkeakoulutustaste (%) 2020	Teollisuuden työpaikkojen osuus (%) 2020	Palvelujen työpaikkojen osuus (%) 2020
Kaikki kunnat	305	1,9	49,3	- 2,1	81	165	3 184	676	3,8	24,3	14,4	63,6
KUNTALUOKAT VÄKILUVUN PERUSTEELLA												
0 - 3 999 asukasta	112	1,6	48,5	- 3,3	90	176	2 841	666	3,2	20,4	11,5	60,6
20 000 - 49 999 asukasta	33	1,7	50,3	0,7	67	142	3 793	653	5,0	30,7	16,8	68,9
4 000 - 19 999 asukasta	139	2,3	49,5	- 2,1	80	164	3 247	690	3,3	24,5	16,4	62,7
50 000 - asukasta	21	1,7	51,0	0,9	59	145	3 646	675	8,4	33,9	11,9	77,5
KUNTALUOKAT ASUMISTIHEYDEN PERUSTEELLA												
Kaupunkimaiset kunnat	58	1,9	50,6	0,5	67	149	3 773	662	6,7	31,8	16,2	71,9
Taajaan asutut kunnat	65	2,3	49,7	- 1,7	78	160	3 351	703	2,9	25,6	17,5	63,8
Maaseutumaiset kunnat	182	1,8	48,7	- 3,0	87	172	2 937	670	3,1	21,4	12,6	60,9
Tarkastelusta poistettu kunnat: Kannonkoski, Kumlinge, Rautavaara ja Savukoski												

3.2 Kokoava analyysi kaikkien sektorien toiminnasta

Tarkasteltujen instrumenttien kautta toteutettavia kansainvälistymishankkeita on kirjattu yhteensä 241 kuntaan. Suomessa oli vuonna 2022 yhteensä 309 kuntaa. Vaihtelu kuntien hankeaktiivisuudessa on merkittävää. Kunnissa, joissa hankkeita on toteutettu, hankkeiden lukumäärä on korkeimmillaan 43 hanketta tuhatta alle 45-vuotiasta asukasta kohden ja alhaisimmillaan 0,2 hanketta tuhatta alle 45-vuotiasta asukasta kohden keskiarvon ollessa noin 3 (2,9) hanketta tuhatta alle 45-vuotiasta asukasta kohden.

Kartassa 1 on kuvattu kuntien hankeaktiivisuutta suhteessa alle 45-vuotiaan väestöön. Hankeaktiivisuudessa voidaan havaita maantieteellistä hajontaa. Sekä korkeamman hankeaktiivisuuden että matalamman hankeaktiivisuuden kuntia löytyy eri puolelta Suomea niin kaupunki- kuin maaseutumaisistakin kunnista. Mitään selkeää yhtä selittävää tekijää alueiden välisille eroille ei voida määritellä.

Kartta 1 Kuntien hankeaktiivisuus kuvattuna hankkeiden lukumääränä alle 45-vuotiaaseen väestöön suhteutettuna.

Kuntien hankeaktiivisuuden perusteella muodostettujen ryhmien välisten keskiarvojen tarkasteluista (taulukko 2) havaitaan kuitenkin, että "ei hankkeita"-ryhmän kunnissa keskiarvoinen väkiluku on selkeästi pienempi sekä naisten osuus väestöstä, korkeakoulutusaste ja kunnallisverotulot alhaisemmat kuin ryhmissä, joissa on toteutettu hankkeita. Lisäksi sekä väestöllisen että taloudellisen huoltosuhteen¹⁶ keskiarvo on näissä kunnissa korkeampi eli epäsuotuisampi.

¹⁶ Väestöllinen huoltosuhte kuvaa lasten ja vanhuseläkeikäisten määrän suhdetta työikäisen väestön määrään. Lukema 84 tarkoittaa, että jokaista 100 työikäistä henkilöä kohden on 84 huollettavaa. Taloudellinen huoltosuhte puolestaan kuvaa työttömien ja muiden työvoiman ulkopuolella olevien määrän suhdetta työllisten määrään. Mikäli taloudellinen huoltosuhte on 176, se tarkoittaa, että jokaista 100 työssä käyvää kohden on 176 työvoiman ulkopuolella olevaa henkilöä.

Hankeaktiivisuudeltaan ”alle mediaani”-ryhmä on keskiarvoiselta väkiluvultaan suurin. Lisäksi korkeakoulutusaste on tässä ryhmässä korkein ja huoltosuhteet alhaisimmat eli suotuisimmat. Hankeaktiivisin ryhmä eli ”vähintään mediaanin”-ryhmä on tarkasteltujen kuntamuuttujien valossa hyvin lähellä ”alle mediaani”-ryhmää.

Taulukko 2 Kuntamuuttujien keskiarvot eri hankeaktiivisuusluokissa kaikkien sektoreiden hankkeiden perusteella.

HANKEAKTIIVISUUS/ KUNTAMUUTTUJA	EI HANKKEITA	ALLE MEDIAANIN	VÄHINTÄÄN MEDIAANIN
Väkiluku 2021	2 809,5	23 259,6	22 217,2
Väestönmuutos (%) 2018-2021	-2,7	-1,7	-2,0
Naisten osuus (%) väestöstä 2021	48,3	49,8	49,5
Väestöllinen huoltosuhde 2021	88,9	77,4	79,2
Taloudellinen huoltosuhde 2020	173,1	157,9	165,0
Kunnallisvero 2020, €/asukas	2 876,7	3 358,4	3 225,4
Vuosikate 2020, €/asukas	691,5	654,7	680,5
Korkeakoulutusaste (%) 2020 ¹⁷	20,3	25,9	25,2
Vieraskielisten osuus (%) 2021	3,6	4,3	3,6
Palvelujen työpaikkojen osuus (%) 2020	58,0	65,2	65,2
Teollisuuden työpaikkojen osuus (%) 2020	13,8	15,4	14,0
Tarkastelusta poistettu kunnat: Kannonkoski, Kumlinge, Rautavaara ja Savukoski.			

Taulukossa 3 esitetään korrelaatiot hankeaktiivisuuden sekä kymmenen eri kuntamuuttujan välillä kolmella eri kunta-luokituksella. Korrelaatioita on tarkasteltu Pearsonin korrelaatiokertoimella¹⁸.

Kaikkien kuntien aineistolla hankeaktiivisuus-muuttuja korreloi heikosti muiden muuttujien kanssa. Tämä osoittaa, ettei muuttujien välillä ole havaittavissa selkeää lineaarista riippuvuutta. Sekä Tilastokeskuksen asumistiheyttä kuvaavan kuntaryhmä-luokituksen että kunnan väkilukuun perustuvan luokituksen mukaan toteutetut korrelaatiot ovat alhaisia muuttujien välillä.

Mainitsemisen arvoista korrelaatiota (-0,35) on havaittavissa väkiluvultaan 20 000-49 999 asukkaan kunnissa hankeaktiivisuuden ja korkeakoulutusasteen välillä, väkiluvultaan 50 000 - asukkaan kunnissa ja vieraskielisten osuuden välillä (-0,34), väkiluvultaan 50 000 - asukkaan kunnissa ja kunnallisverokertymän välillä (-0,30) sekä väkiluvultaan 20 000-49 999 asukkaan kunnissa hankeaktiivisuuden ja kunnallisverokertymän välillä (-0,37). Nämäkin korrelaatiokertoimet ovat kuitenkin vielä suhteellisen alhaisia, joten ne eivät sellaisenaan selitä tilannetta.

¹⁷ Korkea-asteen tutkinon suorittaneiden osuus yli 15-vuotiaasta väestöstä.

¹⁸ Korrelaatiokerroin mittaa muuttujien yhteisvaihtelun määrää vakioituna siten, että kerroin vaihtelee välillä -1:stä +1:een. Korrelaatiokertoimen ollessa 0 muuttujien välillä ei ole lineaarista riippuvuutta. Korrelaatio on positiivinen, mikäli toisen muuttujan arvon kasvaessa (tai laskeessa) toisenkin muuttujan arvo kasvaa (tai laskee). Korrelaatio on negatiivinen, mikäli toisen muuttujan arvon kasvaessa (tai laskeessa) toisen muuttujan arvo laskee (tai kasvaa). Mitä enemmän korrelaatiokerroin poikkeaa nolasta, sitä voimakkaampaa muuttujien välinen riippuvuus on. Yleisesti korrelaatiota katsotaan olevan, kun korrelaatiokerroin on enemmän kuin 0,5 tai vähemmän kuin -0,5.

Taulukko 3 Korrelaatiot kaikkien sektoreiden hankeaktiivisuuden sekä kymmenen eri kuntamuuttujan välillä kolmella eri kuntaluokituksella.

Kuntaluokka	Väestönmuutos (%) 2018 - 2021	Naisten osuus väestöstä (%) 2021	Väestöllinen huoltosuhde 2021	Taloudellinen huoltosuhde 2020	Vieraskielisten osuus (%) 2021	Korkeakoulutusaste (%) 2020	Kunnallisvero euroa/asukas 2020	Vuosikate euroa/asukas 2020	Teollisuuden työpaikkojen osuus (%) 2020	Palvelujen työpaikkojen osuus (%) 2020
Kaikki kunnat	-0,12	0,06	0,04	0,14	-0,06	-0,01	-0,04	0,05	-0,06	0,10
KUNTALUOKAT VÄKILUVUN PERUSTEELLA										
0 - 3 999	-0,22	0,08	-0,05	0,11	-0,11	0,13	0,05	-0,05	-0,06	0,13
20 000 - 49 999	-0,25	-0,16	0,31	0,28	-0,24	-0,35	-0,37	0,03	0,15	-0,09
4 000 - 19 999	-0,08	-0,01	0,18	0,21	0,02	-0,10	-0,14	0,11	-0,13	0,11
50 000 -	0,08	0,01	-0,15	0,06	-0,34	0,13	-0,30	0,03	0,10	-0,02
KUNTALUOKAT ASUMISTIHEYDEN PERUSTEELLA										
Kaupunkimaiset kunnat	-0,18	0,04	0,11	0,14	-0,14	-0,11	-0,02	0,15	0,24	-0,10
Taajaan asutut kunnat	-0,21	-0,03	0,27	0,26	-0,03	-0,25	-0,27	0,18	-0,16	0,03
Maaseutumaiset kunnat	-0,14	0,05	0,02	0,14	-0,07	0,07	-0,04	-0,04	-0,09	0,14
<i>*Tarkastelusta poistettu kunnat: Kannonkoski, Kumlinge, Rautavaara ja Savukoski</i>										

Korrelaatioiden ohella muuttujien välistä riippuvuutta havainnollistettiin kaikkien sektorien yhteishankemäärän sekä valittujen kuntamuuttujien suhteen havaintokuvioin (liite 3). Silmämääräisesti hajontakuvioista ei ole havaittavissa selkeää lineaarista riippuvuutta muuttujien välillä. Hajontakuvioista ei myöskään ole silmämääräisesti havaittavissa selviä epälineaarisia riippuvuussuhteita. Sen sijaan hajontakuvioista voidaan todeta, että väkiluvultaan pienemmissä sekä väljemmin asutetuissa kunnissa on suurempi arvoasteikko eli enemmän hajontaa hankeaktiivisuuden sisällä verrattuna suurempiin ja tiheämmin asutettuihin kuntiin. Kyseisissä kuntaryhmissä on niin ikään paljon kuntia, joissa ei ole hankkeita ollenkaan.

3.3 Aikuiskoulutus

Aikuiskoulutuksen sektorilla toteutettavia kansainvälistymishankkeita on kirjattu yhteensä 65 kuntaan. Vaihtelu kuntien hankeaktiivisuudessa on aineiston perusteella vähäistä. Kunnissa, joissa hankkeita on toteutettu, hankkeiden lukumäärä on korkeimmillaan 0,5 hanketta tuhatta 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden ja alhaisimmillaan 0,01 hanketta. Keskiarvo on 0,14 hanketta tuhatta 18 vuotta täyttäneestä asukasta kohden.

18 vuotta täyttäneeseen väestöön suhteutetussa hankemäärässä on maantieteellistä hajontaa hankkeita toteuttaneiden kuntien ja kuntien, joissa ei ole toteutettu lainkaan hankkeita, välillä. Kartassa 2 on kuvattu kuntien

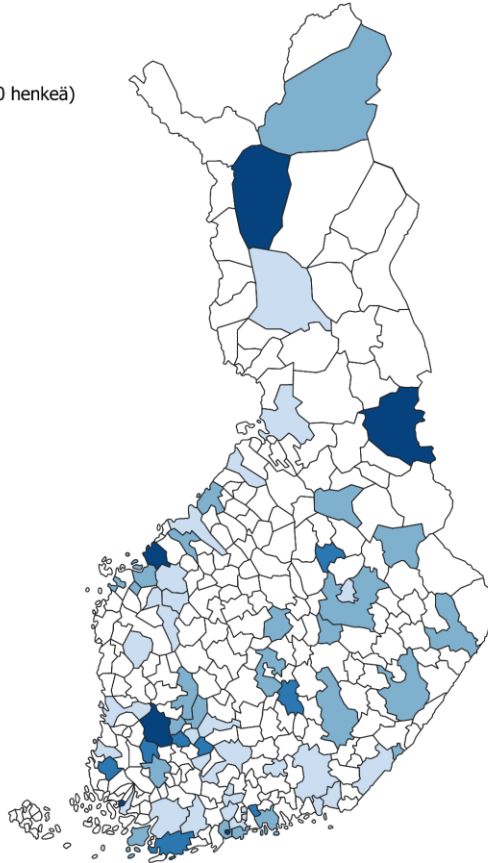
hankeaktiivisuutta aikuiskoulutuksen sektorilla suhteessa 18 vuotta täyttäneeseen väestöön. Sekä korkeamman hankeaktiivisuuden että matalamman hankeaktiivisuuden kuntia löytyy eri puolelta Suomea, mutta on hyvä huomioda, että vaihteluväli hankeaktiivisuudessa on pieni. Tämä tarkoittaa sitä, että erot hankeaktiivisuuden pienimpien sekä korkeimpien arvojen välillä ovat pieniä. Vaikka aktiivisissa kunnissa on maantieteellistä hajontaa, voidaan havaita, että kunnat, joissa ei ole lainkaan aikuiskoulutuksen kansainvälistymishankkeita, muodostavat kartalle laajoja valkoisia alueita erityisesti pohjoisessa Suomessa sekä maan keskiosissa.

Aikuiskoulutus

Hankkeiden lukumäärä / 18-vuotta täyttänyt väestö (1 000 henkeä)

- 0
- 0,01-0,1
- 0,1-0,2
- 0,2-0,3
- Yli 0,3

0 100 200 km

Kartta 2 Kuntien hankeaktiivisuus aikuiskoulutuksen sektorilla kuvattuna hankkeiden lukumääränä 18 vuotta täyttäneeseen väestöön suhteutettuna.

Kuntien hankeaktiivisuuden perusteella muodostettujen ryhmien välisten keskiarvojen tarkasteluista (taulukko 4) havaitaan, että ”ei hankkeita”-ryhmä saa useimmissa muuttujissa matalimman tai epäsuotuisimman arvon. Ei hankkeita -kuntien ryhmä on keskiarvoiselta väkiluvultaan selvästi pienin ryhmä. Erot naisten osuudessa eri ryhmien välillä eivät ole suuria, mutta ”ei hankkeita” -ryhmässä naisten väestöosuudet ovat hieman alhaisempi verrattuna kuntaryhmiin, joissa on toteutettu hankkeita. Kuntaryhmissä, joissa on rahoitettuja hankkeita, on niin ikään korkeampi vieraskielisten osuus verrattuna kuntaryhmään, joissa ei ole toteutettu lainkaan hankkeita. Hankkeita toteuttaneiden kuntien ryhmässä teollisuusalojen osuus työpaikoista on korkeampi.

Taulukossa 5 on esitetty korrelaatiot aikuiskoulutussektorin hankeaktiivisuuden sekä 12 eri kuntamuuttujan välillä. Tulosten perusteella hankeaktiivisuus-muuttuja korreloi heikosti muiden muuttujien kanssa. Korrelaatiokertoimet ovat alhaisia, mikä osoittaa, ettei muuttujien välillä ole havaittavissa selkeää lineaarista riippuvuutta.

Taulukko 4 Kuntamuuttujien keskiarvot eri hankeaktiivisuusluokissa aikuiskoulutuksen hankkeiden perusteella.

HANKEAKTIIVISUUS/ KUNTAMUUTTUJA	EI HANKKEITA	ALLE MEDIAANIN	VÄHINTÄÄN MEDIAANIN
Väkiluku 2021	6 652,59	62 571,9	58 944,6
Väestönmuutos (%) 2018-2021	-2,6	0,1	-0,4
Naisten osuus (%) väestöstä 2021	49,1	50,5	50,0
Naisten osuus (%) 18 vuotta täyttäneestä väestöstä, 2021	49,2	50,9	50,3
Väestöllinen huoltosuhde 2021	84,2	66,5	70,8
Taloudellinen huoltosuhde 2020	169,0	147,7	151,6
Vieraskielisten osuus (%) 2021	3,2	6,0	5,7
Korkeakoulutusaste (%) 2020	22,9	30,0	29,2
Vuosikate euroa/asukas 2020	674,3	623,7	737,7
Kunnallisvero euroa/asukas 2020	3086,4	3623,2	3470,7
Palvelujen työpaikkojen osuus (%) 2020	61,9	71,8	68,5
Teollisuuden työpaikkojen osuus (%) 2020	14,1	14,9	15,8

* Tarkastelusta poistettu kunnat: Kannonkoski, Kumlinge, Rautavaara ja Savukoski

Taulukko 5 Korrelaatiot muuttujien aikuiskoulutuksen hankkeet 18 vuotta täyttäneestä väestöstä kohden sekä kahdentoista valikoidun kuntamuuttujan välillä.

Kuntamuuttuja	Korrelaatiot hankeaktiivisuuden kanssa
Väkiluku 2021	0,23
Väestönmuutos 2018-2021	0,23
Naisten osuus (%) väestöstä 2021	0,24
Naisten osuus (%) 18 vuotta täyttäneestä väestöstä 2021	0,26
Väestöllinen huoltosuhde 2021	-0,28
Taloudellinen huoltosuhde 2020	-0,19
Vieraskielisten osuus (%) 2021	0,24
Korkeakoulutusaste (%) 2020	0,31
Vuosikate euroa/asukas 2020	0,04
Kunnallisverokertymä euroa/asukas 2020	0,28
Palvelujen työpaikkojen osuus (%) 2020	0,21
Teollisuuden työpaikkojen osuus (%) 2020	0,03

*Tarkastelusta poistettu kunnat: Kannonkoski, Kumlinge, Rautavaara ja Savukoski.

3.4 Ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen sektorin hankeaktiivisuutta tarkasteltiin kuntatason sijaan seutukuntatasoisesti, sillä ammatillista koulutusta järjestetään usein kuntien välisenä yhteistyönä eikä näin kaikista kunnista välttämättä löydy

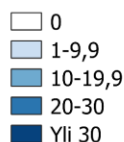
ammattillisen koulutuksen hankkeiden mahdollisia toteuttajia. Tarkastelusta suljettiin pois ne seutukunnat, joissa ei tilastojen mukaan ollut yhtään ammatillisen koulutuksen opiskelijaa. Seutukuntia oli tarkastelussa yhteensä 69.¹⁹

Ammattillisen koulutuksen sektorilla toteutettavia kansainvälistymishankkeita on kirjattu yhteensä 39 seutukuntaan. Seutukuntien hankeaktiivisuudessa on aineiston perusteella merkille pantavaa vaihtelua. Toteutettujen hankkeiden määrä vaihtelee paljon. Seutukunnissa, joissa hankkeita on toteutettu, hankkeiden lukumäärä on korkeimmillaan 47 hanketta tuhatta ammatillisen koulutuksen opiskelijaa kohden ja alhaisimmillaan 1,5 hanketta tuhatta ammatillisen koulutuksen opiskelijaa kohden. Keskiarvo on 14 hanketta tuhatta ammatillisen koulutuksen opiskelijaa kohden.

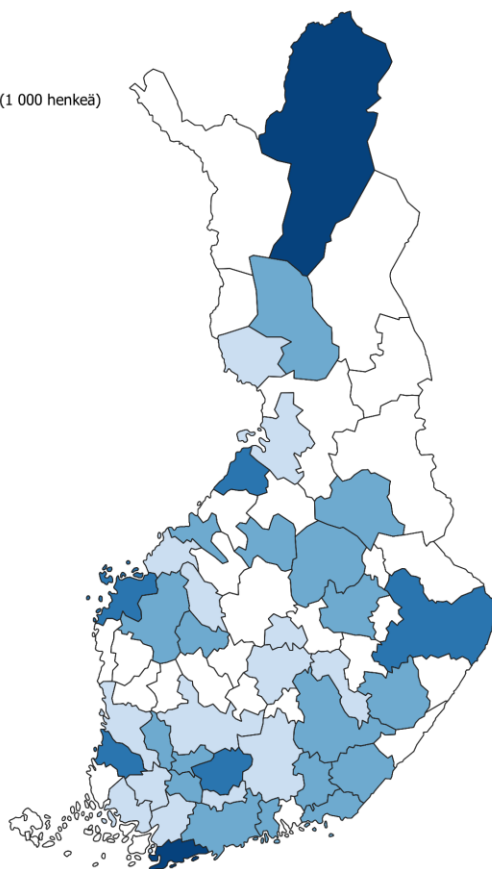
Ammattillisen koulutuksen opiskelijoiden määrään suhteutetussa hankemäärässä on maantieteellistä hajontaa. Sekä korkeamman hankeaktiivisuuden että matalamman hankeaktiivisuuden seutukuntia löytyy eri puolelta Suomea. Kartassa 3 on kuvattu seutukuntien hankeaktiivisuutta ammatillisen koulutuksen sektorilla suhteessa ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden määrään.

Ammatillinen koulutus

Hankkeiden lukumäärä / ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden lukumäärä (1 000 henkeä)

0 100 200 km

Kartta 3 Seutukuntien hankeaktiivisuus ammatillisen koulutuksen sektorilla kuvattuna hankkeiden lukumääränä ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden määrään suhteutettuna.

Seutukuntien hankeaktiivisuuden perusteella muodostettujen ryhmien välisten keskiarvojen tarkasteluista (taulukko 6) havaitaan, että monissa muuttujissa erot keskiarvoissa ryhmien välillä on pieniä. ”Ei hankkeita” -ryhmässä on kuitenkin väkiluvun keskiarvo selvästi matalampi kuin ryhmässä, joissa on toteutettu hankkeita. Aktiivisimpien (vähintään mediaanin) seutukuntien ryhmässä sekä taloudellinen että väestöllinen huoltosuhde on suotuisampi. Aktiivisimpien

¹⁹ Seutukunnat ovat muutaman kunnan muodostamia aluekokonaisuuksia, joiden muodostamisen perusteena on käytetty kuntien välistä yhteistyötä ja työssäkäyntiä. Jokainen Suomen kunta kuuluu johonkin seutukuntaan ja saman seutukunnan jäsenkuntien täytyy olla samasta maakunnasta. Suomen seutukunnat on määritelty työ- ja elinkeinoministeriön aluepoliittisen tukialuejaon perusalueiksi. Vuoden 2021 alusta Suomen kunnat on jaettu 69 eri seutukuntaan. Työ- ja elinkeinoministeriön määritelmän mukaan seutukuntajako perustuu kuntajakoon ja sitä käytetään tilastollisena aluejakona seurattaessa maakunnan osa-alueiden kehitystä.

seutukuntien ryhmässä kuntien asukaskohtainen vuosikate on korkeampi kuin ”ei hankkeita” - sekä ”alle mediaanin” - ryhmissä, palvelualojen osuus työpaikoista on korkeampi ja vastaavasti teollisuuden työpaikkojen osuus on matalin.

Taulukko 6 Kuntamuuttujien keskiarvot eri hankeaktiivisuusluokissa ammatillisen koulutuksen hankkeiden perusteella.

HANKEAKTIIVISUUSLUOKKA / KUNTAMUUTTUJA	EI HANKKEITA	ALLE MEDIAANIN	VÄHINTÄÄN MEDIAANIN
Väkiluku 2021	21 924,5	113 789,8	142 992,3
Väestönmuutos 2018-2021	0,0	0,0	0,0
Naisten osuus (%) väestöstä 2021	0,5	0,5	0,5
Naisten osuus (%) ammattikoulun opiskelijoista 2021	55,5	54,3	53,3
Väestöllinen huoltosuhde 2021	84,9	71,6	71,2
Taloudellinen huoltosuhde 2020	176,4	159,5	153,1
Vieraskielisten osuus (%) 2021	3,5	4,7	4,7
Korkeakoulutusaste (%) 2020	22,37	27,93	28,54
Kunnallisvero euroa/asukas 2020	3 044,8	3 353,1	3 483,1
Vuosikate euroa/asukas 2020	636,3	638,4	706,3
Palvelujen työpaikkojen osuus (%) 2020	0,6	0,7	0,7
Teollisuuden työpaikkojen osuus (%) 2020	0,2	0,2	0,2
<i>*Tarkastelusta poistettu seutukunnat, joissa ei ole ammatillisen koulutuksen opiskelijoita.</i>			

Taulukossa 7 on esitetty korrelaatiot ammatillisen koulutuksen sektorin hankeaktiivisuuden sekä 11 eri kuntamuuttujan välillä. Tulosten perusteella korrelaatiot hankeaktiivisuus-muuttujan ja kuntamuuttujien välillä ovat pääosin vähäisiä tai erittäin maltillisia. Jonkinasteista positiivista korrelaatiota on havaittavissa hankeaktiivisuuden sekä palvelualan työpaikkojen osuuden (0,31), korkeakoulutusasteen (0,43), kunnallisverokertymä euroa/asukas (0,48) sekä väestönmuutoksen 2018-2021 (0,30) välillä. Jonkinasteista negatiivista korrelaatiota on puolestaan havaittavissa hankeaktiivisuuden ja väestöllisen huoltosuhteen (-0,42) sekä taloudellisen huoltosuhteen (-0,39) välillä.

Taulukko 7 Korrelaatiot muuttujien ammatillisen koulutuksen hankkeet ammatillisen koulutuksen opiskelijoita kohden sekä kymmen kuntamuuttujan välillä.

Kuntamuuttuja	Korrelaatiot hankeaktiivisuuden kanssa
Väestönmuutos 2018-2021	0,30
Naisten osuus (%) väestöstä 2021	0,20
Naisten osuus (%) ammattikoulun opiskelijoista 2020	-0,06
Väestöllinen huoltosuhde 2021	-0,42
Taloudellinen huoltosuhde 2020	-0,39
Vieraskielisten (%) osuus 2021	0,11
Korkeakoulutusaste (%) 2020	0,43
Vuosikate euroa/asukas 2020	0,24
Kunnallisverokertymä euroa/asukas 2020	0,48
Palvelujen työpaikkojen osuus (%) 2020	0,31
Teollisuuden työpaikkojen osuus (%) 2020	-0,16
*Tarkastelusta poistettu kunnat: Kannonkoski, Kumlinge, Rautavaara ja Savukoski.	

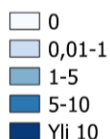
3.5 Nuorisoala

Nuorisoalan kansainvälistymishankkeita on kirjattu yhteensä 77 kuntaan. Vaihtelu kuntien hankeaktiivisuudessa on aineiston perusteella kohtuullista. Kunnissa, joissa hankkeita on toteutettu, hankkeiden lukumäärä on korkeimmillaan 19 hanketta tuhatta 13-30-vuotiasta asukasta kohden ja alhaisimmillaan 0,03 hanketta. Keskiarvo on kaksi hanketta tuhatta 13-30-vuotiasta asukasta kohden.

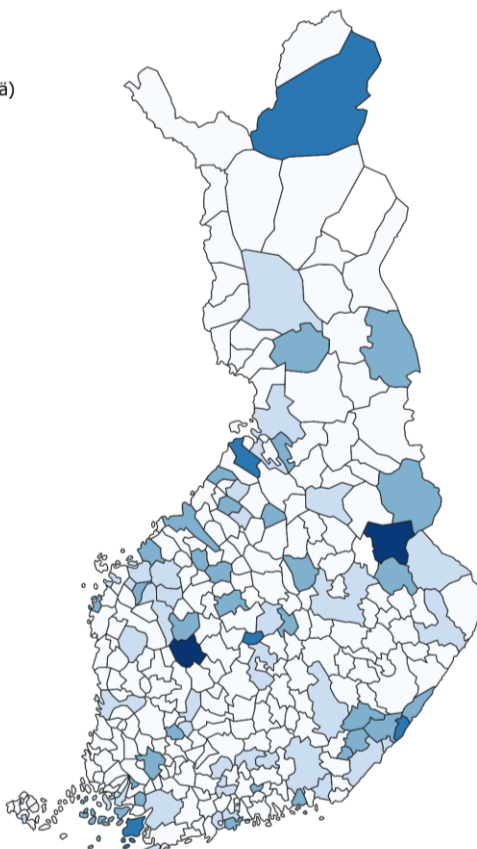
13-30-vuotiaaseen väestöön suhteutetussa hankemäärässä on maantieteellistä hajontaa. Kartassa 4 on kuvattu kuntien hankeaktiivisuutta nuorisoalalla. Sekä korkeamman hankeaktiivisuuden että matalamman hankeaktiivisuuden kuntia löytyy eri puolelta Suomea.

Nuorisoala

Hankkeiden lukumäärä / 13-30-vuotias väestö (1 000 henkeä)

0 100 200 km

Kartta 4 Kuntien hankeaktiivisuus nuorisoalalla kuvattuna hankkeiden lukumääränä 13-30-vuotiaan väestön määrään suhteutettuna.

Kuntien hankeaktiivisuuden perusteella muodostettujen ryhmien välisten keskiarvojen tarkasteluista (taulukko 8) havaitaan, että ”alle mediaanin” -ryhmä saa useimmissa muuttujissa korkeimman tai suotuisimman arvon. Esimerkiksi väestöllinen ja taloudellinen huoltosuhde ovat tässä ryhmässä matalimmat ja korkeakoulutusaste on selvästi kahta muuta ryhmää korkeampi. Ei hankkeita -kuntien ryhmä on keskiarvoiselta väkiluvultaan selvästi pienin ryhmä, kun taas ”alle mediaanin” -ryhmä on selvästi keskiarvoiselta väkiluvultaan suurin ryhmä.

Taulukko 8 Kuntamuuttujien keskiarvot eri hankeaktiivisuusluokissa nuorisoalan hankkeiden perusteella.

HANKEAKTIIVISUUSLUOKKA / KUNTAMUUTTUJA	EI HANKKEITA	ALLE MEDIAANIN	VÄHINTÄÄN MEDIAANIN
Väkiluku 2021	8 793,50	68 240,60	24 257,10
Väestönmuutos (%) 2018-2021	-2,2	-0,4	-2,6
Naisten osuus (%) väestöstä % 2021	49,2	50,4	49,2
Naisten osuus (%) 13-30-vuotiaasta väestöstä 2021	45,7	47,1	45,7
Väestöllinen huoltosuhde 2021	82,8	67	82,9
Taloudellinen huoltosuhde 2020	166,2	151,7	169,7
Vieraskielisten osuus (%) 2021	3,4	6,3	3,2
Korkeakoulutusaste (%) 2020	23,4	30,07	23,96
Vuosikate euroa/asukas 2020	678,2	642,3	694,8
Kunnallisvero euroa/asukas 2020	3 146,90	3 523,80	3 071,70
Palvelujen työpaikkojen osuus (%) 2020	61,9	72,1	65,5
Teollisuuden työpaikkojen osuus (%) 2020	14,7	14,8	11,8

*Tarkastelusta poistettu kunnat: Rautavaara, Kumlinge, Kannonkoski ja Savukoski.

Taulukossa 9 on korrelaatiot nuorisoalan hankeaktiivisuuden sekä 11 eri kuntamuuttujan välillä. Tulosten perusteella hankeaktiivisuus-muuttuja korreloi heikosti muiden muuttujien kanssa. Korrelaatiokertoimet ovat lähellä nollaa kaikissa muuttujissa, mikä kertoo siitä, ettei muuttujien välillä ole selkeää lineaarista riippuvuutta.

Taulukko 9 Korrelaatiot muuttujien nuorisoalan hankkeet 13-30-vuotiasta väestöä kohden sekä eri kuntamuuttujien välillä.

Kuntamuuttuja	Korrelaatiot hankeaktiivisuuden kanssa
Väestönmuutos (%) 2018-2021	-0,07
Naisten osuus (%) väestöstä 2021	-0,02
Naisten osuus (%) 13-30-vuotiaasta väestöstä 2021	-0,06
Väestöllinen huoltosuhde 2021	0,08
Taloudellinen huoltosuhde 2020	0,10
Vieraskielisten osuus (%) 2021	-0,06
Korkeakoulutusaste (%) 2020	-0,04
Vuosikate euroa/asukas 2020	0,04
Kunnallisvero euroa/asukas 2020	-0,09
Palvelujen työpaikkojen osuus (%) 2020	-0,04
Teollisuuden työpaikkojen osuus (%) 2020	0,04
<i>*Tarkastelusta poistettu kunnat: Kannonkoski, Kumlinge, Rautavaara ja Savukoski.</i>	

3.6 Yleissivistävä koulutus

Yleissivistävän sektorin kansainvälistymishankkeita on kirjattu yhteensä 222 kuntaan. Vaihtelu kuntien hankeaktiivisuudessa on aineiston perusteella huomattavaa. Kunnissa, joissa hankkeita on toteutettu, hankkeiden lukumäärä on korkeimmillaan 33 hanketta tuhatta alle 21-vuotiasta asukasta kohden ja alhaisimmillaan 0,4 hanketta. Keskiarvo on 4,5 hanketta tuhatta alle 21-vuotiasta asukasta kohden.

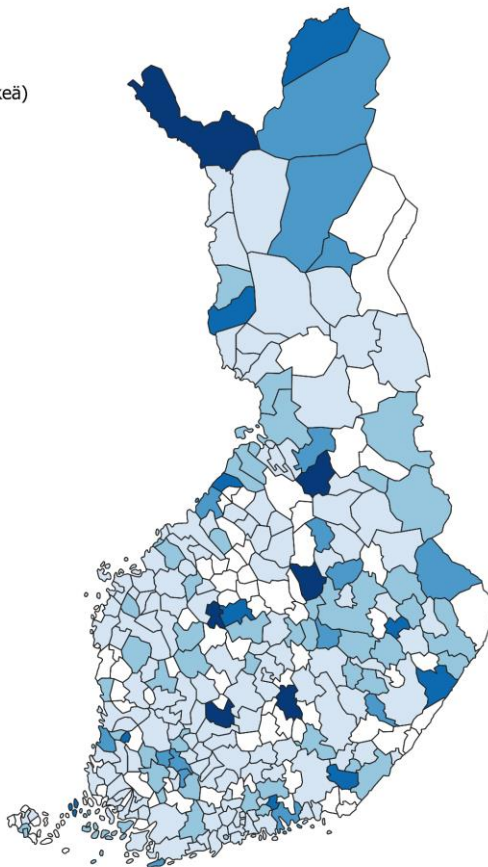
Alle 21-vuotiaiden määrään suhteutetussa hankemäärässä on havaittavissa maantieteellistä hajontaa. Kartassa 5 on kuvattu kuntien hankeaktiivisuutta yleissivistävällä sektorilla. Sekä korkeamman hankeaktiivisuuden että matalamman hankeaktiivisuuden kuntia löytyy eri puolelta Suomea.

Yleissivistävä koulutus

Hankkeiden lukumäärä / alle 21-vuotias väestö (1 000 henkeä)

- 0
- 0,1-4
- 4-8
- 8-12
- 12-16
- Yli 16

0 100 200 km

Kartta 5 Kuntien hankeaktiivisuus yleissivistävällä sektorilla kuvattuna hankkeiden lukumääränä alle 21-vuotiaaseen väestöön suhteutettuna.

Kuntien hankeaktiivisuuden perusteella muodostettujen ryhmien välisten keskiarvojen tarkasteluista (taulukko 10) havaitaan, että "alle mediaanin"- ryhmä saa useimmissa muuttujissa korkeimman tai suotuisimman arvon ja "ei hankkeita"-ryhmä vastaavasti matalimman tai epäsuotuisimman arvon. "Ei hankkeita"-ryhmä on väkiluvultaan selvästi pienin ryhmä, naisten osuutta kuvaavat muuttujat ovat arvoltaan alhaisimmat ja sekä palvelualojen että teollisuusalojen osuus työpaikoista alhaisin.

Taulukko 10 Kuntamuuttujien keskiarvot eri hankeaktiivisuusluokissa yleissivistävän koulutuksen hankkeiden perusteella.

HANKEAKTIIVISUUSLUOKKA / KUNTAMUUTTUJA	EI HANKKEITA	ALLE MEDIAANIN	VÄHINTÄÄN MEDIAANIN
Väkiluku 2021	3 703,2	34 367,8	20 177,9
Väestönmuutos (%) 2018-2021	-3,0	-0,6	-2,3
Naisten osuus (%) väestöstä 2021	48,6	50,0	49,5
Naisten osuus (%) alle 21-vuotiaista 2021	47,4	48,3	48,1
Väestöllinen huoltosuhde 2021	87,6	73,1	80,1
Taloudellinen huoltosuhde 2020	172,2	151,8	168,8
Vieraskielisten osuus (%) 2021	3,3	4,5	3,6
Korkeakoulutusaste (%) 2020	20,4	27,3	24,2
Vuosikate euroa/asukas 2020	672,9	665,7	689,7
Kunnallisverotulot euroa /asukas 2020	2964,0	3479,0	3165,9
Palvelujen työpaikkojen osuus (%) 2020	60,8	66,1	64,7
Teollisuuden työpaikkojen osuus (%) 2020	12,8	16,4	14,4

*Tarkastelusta poistettu kunnat: Rautavaara, Kumlinge, Kannonkoski ja Savukoski.

Taulukossa 11 on korrelaatiot yleissivistävän sektorin hankeaktiivisuuden sekä 11 eri kuntamuuttujan välillä. Tulosten perusteella hankeaktiivisuus-muuttuja korreloi heikosti muiden muuttujien kanssa. Korrelaatiokertoimet ovat lähellä nollaa kaikissa muuttujissa, mikä viittaa siihen, ettei muuttujien välillä ole selkeää lineaarista riippuvuutta.

Taulukko 11 Korrelaatiot muuttujien yleissivistävän koulutuksen hankkeet alle 21-vuotiaista väestöstä kohden sekä eri kuntamuuttujien välillä.

Kuntamuuttuja	Korrelaatiot hankeaktiivisuuden kanssa
Väestönmuutos (%) 2018-2021	-0,119
Naisten osuus (%) väestöstä 2021	0,027
Naisten osuus (%) alle 21-vuotiaista 2021	0,022
Väestöllinen huoltosuhde 2021	0,036
Taloudellinen huoltosuhde 2020	0,124
Vieraskielisten osuus (%) 2021	-0,049
Korkeakoulutusaste (%) 2020	-0,007
Kunnallisvero euroa/asukas 2020	-0,034
Vuosikate euroa/asukas 2020	0,046
Palvelujen työpaikkojen osuus (%) 2020	0,070
Teollisuuden työpaikkojen osuus (%) 2020	-0,067
*Tarkastelusta poistettu kunnat: Kannonkoski, Kumlinge, Rautavaara ja Savukoski.	

3.7 Yhteenveto ja pohdintaa tilastotarkastelusta

Tilastollisessa tarkastelussa ei havaittu selkeitä riippuvuussuhteita hankeaktiivisuudessa sekä selittävien muuttujien välillä korrelaatioiden tai hajontakuvioiden perusteella. Saadut korrelaatiokertoimet olivat lähellä nollaa tai melko alhaisia (- 0,5 - +0,5 välissä), kun yleisesti korrelaatiokertoimen tulisi olla korkeampi kuin 0,5 tai alhaisempi kuin -0,5, jotta voidaan todeta, että muuttujilla on selkeää yhteisvaikutusta.

Kaikkien sektoreiden tarkastelussa hankeaktiivisuuden kuvaaminen suhteuttamalla hankkeiden määrä alle 45-vuotiaaseen väestöön saattaa vaikeuttaa todellisten riippuvuussuhteiden havainnollistamista hankeaktiivisuuden ja selittävien muuttujien välillä kunnittain, sillä suhteutus luku ei ole tarkka suhteessa hanketoiminnan kohderyhmään. Lisäksi selittävän muuttujan eli hankeaktiivisuuden mittaaminen eri aikajaksolla (2018-2021) kuin selittävien muuttujien kuvaaminen tuoreimmalla saatavilla olevalla vuosittaisella ja kuntakohtaisella tiedolla (2020 tai 2021) saattaa myös vaikuttaa todellisten riippuvuussuhteiden tunnistamiseen.

Sektoreista ammatillinen koulutus on ainoa, jossa oli havaittavissa jonkinasteisia korrelaatioita. Tähän voi vaikuttaa se, että havaintoyksikköinä käytettiin kuntien sijaan seutukuntia ja se, että hankkeiden lukumäärä suhteutettiin ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden määrään, joka kertoo käytetyistä suhteutusluvusta ehkä selkeimmin toiminnan mittakaavasta, sillä se on sidottu suoraan tarkasteltuun sektoriin. Tässäkin sektorissa saadut korrelaatiokertoimet olivat kuitenkin alhaisia. Tämän tutkimuksen puitteissa ei pystytty tekemään tarkempaa jatkoanalyysiä asiaan liittyen, mutta jatkossa voisi olla hyödyllistä tarkastella korkeamman korrelaatiokertoimen muuttujia yksityiskohtaisemmin.

Sektoreittain tehdyissä keskiarvovertailuissa voitiin havaita muutamia selkeitä eroja eri hankeaktiivisuusryhmien välillä. Esimerkiksi ”ei hankkeita”-ryhmän keskiarvoiset väkiluvut olivat järjestäen pienempiä sekä huoltosuhteet

epäsuotuisimpia kuin hanketoiminnan kunnissa. Perusteltua onkin tarkastella jatkossa hieman syvemmin kuntajoukkoa, jossa hanketoimintaa ei ole ollut lainkaan.

Havaintoja tulkitessa on hyvä pitää mielessä, että hankkeet ovat pohja-aineistossa kohdistettu niihin kuntiin, jotka ovat hanketoteuttajien kotikuntia. Näin ollen kuntien välinen yhteistyö esimerkiksi toisen asteen koulutuksen järjestämisessä ja tuottamisessa tarkoittaa sitä, että hanke on kirjattu vain yhdelle kunnalle, vaikka se palvelisi useampaa kuntaa.

3.8 Kunnat, joissa ei ole toteutettu kansainvälistymishankkeita

Kuntaryhmä, jossa ei ole toteutettu lainkaan kansainvälistymishankkeita, on luonnollisesti kiinnostava kansainvälistymistä edistävien toimien jatkosuunnittelun näkökulmasta. Näistä 68 kunnasta, joissa hankeaineiston perusteella ei ole lainkaan toteutettu kansainvälistymishankkeita tarkasteltujen instrumenttien puitteissa, 66 kappaletta luokitellaan Tilastokeskuksen asumistiheyteen perustuvan luokittelun perusteella maaseutumaaisiksi kunniksi. 53 kappaletta oli vuonna 2021 asukasluvultaan alle 4 000 asukkaan kunta ja 15 kuntaa oli asukasluvultaan 4 000-19 999 asukkaan kunta. Tämä siis tarkoittaa, että Tilastokeskuksen luokittelun mukaisista maaseutumaaisista kunnista 36 prosenttia on sellaisia, joissa ei ole toteutettu kansainvälistymishankkeita, ja alle 4 000 asukkaan kunnista 45 prosenttia on sellaisia, joissa ei ole toteutettu kansainvälistymishankkeita. Voidaan siis todeta, että erityisesti pienet, maaseutumaaiset kunnat ovat kuntia, joissa kansainvälistymistä edistävään hanketoimintaan osallistumisen tasa-arvo ei toteudu parhaalla mahdollisella tavalla.

Kun tätä hanketoimintaan osallistumatonta kuntajoukkoa tarkastellaan suhteessa tilastollisessa tarkastelussa käytettyjen kuntamuuttujien kansalliseen tasoon, huomataan, että suurin osa tästä kuntajoukosta jää tarkastelluissa muuttujissa alle kansallisen tason. Suurin osa tästä joukosta on supistuvan väestön kehityksen alueita. Vain kahdessa hanketoimintaan osallistumattomassa kunnassa naisten osuus väestöstä on korkeampi kuin naisten osuus väestöstä koko maan tasolla. Myös vieraskielisen väestön osuus jää lähes kaikissa kunnissa pienemmäksi kuin vieraskielisten osuus koko maan väestöstä. Vain viidessä kunnassa väestön keski-ikä on alhaisempi kuin väestön kansallinen keski-ikä. Väestöllinen huoltosuhde on kaikissa kunnissa korkeampi kuin väestöllinen huoltosuhde kansallisella tasolla. Voidaankin siis todeta, että väestöllisen kehityksen haasteet yhdistettynä kunnan kokoon ja sijaintiin voivat heikentää kuntien aktiivisuutta kansainvälistymishankkeisiin osallistumisessa.

4. Alueellinen tasa-arvo haastatteluaineistossa

4.1 Yksilön oikeudesta strategiseksi panostukseksi

Tässä luvussa esittelemme haastatteluaineistosta nousevia tärkeimpiä asioita, jotka käsittelevät alueellisen tasa-arvon kysymystä kansainvälistymiseen liittyen. Kootut huomiot ovat moninäkökulmaisen ja kokonaisvaltaisen tutkimusotteen johtopäätöksinä syntyneitä asioita, jotka nousevat aineistosta keskeisimpinä, toistuvina havaintoina.

Tilastoaineisto ei tuota selitystä sille, millaiset tekijät vaikuttavat aktiivisten ja epäaktiivisten alueiden toiminnan takana. Tilastoaineistoa täydentävät haastattelut avaavat ja selittävät tilastollisia poikkeamia. Samalla laadullinen aineisto on pohja raportin kehittämisohdotuksille joko valmiina ratkaisuina tai haasteina, joihin tulee kehittää ja pohdita ratkaisuja. Haastatteluja tehtiin eniten ammatillisen koulutuksen ja yleissivistävän koulutuksen toimijoille. Näiden sektorien kansainvälistymisessä on selkeitä ominaispiirteitä, jotka toistuvat eri haastatteluissa. Näiden kahden kohdalla haastatteluaineisto ehti pitkälti niin sanotusti kyllääntyä eli haastattelujen tulokset alkoivat toistua eikä uutta tietoa enää tullut merkittävässä määrin. Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen haastattelut toimivat enemmän esimerkeinä sektoriensa toiminnasta.

Kuten tilastoaineisto osoittaa, alueellinen tasa-arvo ei ole suoraviivaisesti maantieteellisen sijainnin kysymys. Maantieteellinen sijainti vaikuttaa esimerkiksi matkustamisen helppouden tai vaikeuden sekä elinkeinorakenteen, kuten vientiteollisuuden sijainnin ja siitä kumpuavan kansainvälisyyden alueellisen tarpeen mukaan. Merkittävimmät tekijät ovat välillisiä. Supistuva tai kasvava kunta, oppilaitosten rahoitus tilanne, osaavan ja motivoituneen henkilöstön saavuus, alueen kansainvälisyystoimijoiden määrä ja yhteistyön rakenteet ovat esimerkkejä tekijöistä, joilla on sidoksia alueellisuuteen. Silti kaikenlaisilla alueilla voi olla aktiivista kansainvälistymistoimintaa: kansainvälistymisen aktiivisuus voi olla sekä syy että seuraus.

Toiminta helpottuu sitä enemmän, mitä enemmän tehdään. [aikuiskoulutuksen haastateltava]

Kansainvälistymisen merkitys koulutuksessa on haastatteluaineistossa osin ristiriitainen. Kansainvälistyvässä maailmassa kansainväliset kontaktit ovat itsestäänselvyys. Sosiaalisen ja tavanomaisempien medioiden välityksellä kansainvälisyys on läsnä arkisemmin kuin koskaan ennen. Toisaalta matkustaminen, kielitaito ja kokemusten karttuminen kansainvälisessä yhteisössä toimimisesta Suomessa tai Suomen ulkopuolella eivät ole itsestäänselvyys nuorillekaan. Samalla kansainvälistymistä suunnittelevat, ohjaavat ja johtavat usein eri sukupolven ihmiset, joille kansainvälistymisellä on erilaisia merkityksiä. Kansainvälistymisessä aktiivisten into, toisaalta sitä vastustavien pelot ja jopa kateuden ja etuoikeuden kaltaiset piirteet tulevat aineistossa esiin. Aineistossa poikkeuksellista onkin sen affektiivisuus: kansainvälistymiseen suhtaudutaan järjen lisäksi myös tunteella.

Selvityksen tehtävänannossa kansainvälistymisen alueellinen tasa-arvo on nimenomaan yksilöiden tasa-arvoa päästä kansainväliseen toimintaan asuinalueestaan riippumatta. Yksilön oikeudet ja mahdollisuudet olivat läsnä eritoten ammatillisessa koulutuksessa, jossa kansainvälistymistä pidettiin jokaisen oikeutena ja sille pyrittiin järjestämään mahdollisuudet. Kansainvälisyyden nähtiin lisäävän opiskelijan uskoa itseensä, luottamusta jatkaa opiskeluaan, perustaa yritystä ja niin edelleen. Kansainvälistymisen eduista yksilölle nähtiin kuitenkin puhuttavan liian vähän. Ammatillisessa koulutuksessa kansainvälisyys on myös vetovoimatekijä, ja haastatteluissa korostuvat kaikkien mahdollisuudet lähteä. Yleissivistävässä koulutuksessa, ennen kaikkea lukioissa, yksilöiden tasa-arvo ei noussut yhtä selkeästi haastatteluissa esiin. Mahdollisuuksia kansainvälistymiseen on vähemmän kuin siihen on halukkaita. Haastatteluissa mainittiin muun muassa, että opiskelijoiden keskuudessa tehdään karsintaa, koska halukkaita on enemmän kuin mahdollisuuksia.

Yksilön oikeuksien rinnalla on vahvasti esillä kansainvälistymisen yhteiskunnallinen tarve. Kotikansainvälistymiseen liittyvät tarpeet ja toimet korostuvat aineistossa tämänhetkisenä kysymyksenä. Keskeisenä taustana on sekä työperäinen maahanmuutto ja siihen liittyvät koulutus- ja kielitaitokoulutukset tulijoille että kotikansainvälistymisen taidot ja keinot Suomessa.

Kansainvälistymistä eivät tarvitse vain ne, jotka haluavat suuntautua kansainväliselle uralle, vaan myös ne, jotka aikovat pysyä Suomessa. Osalla alueista Suomeen suuntautuva kansainvälistyminen on tällä hetkellä niin tärkeää, ettei ole halua panostaa Suomesta ulos suuntautuvaan kansainvälistymiseen.

Kyl se on tosi tärkeätä, ja just kun ajattelee tätä yhteiskuntaa, se laajentaa ihmisten ymmärrystä, estää ääriajattelua. Toiminta tosin ollut monta vuotta nyt tauolla koronan takia, esim. eurooppalaisia vapaaehtoisia työntekijöitä ollut töissä täällä aiemmin. Vaikka nuoret eivät pääse matkustamaan itse, he voivat tutustua toiseen kulttuuriin tätä kautta. On tosi tärkeää, että nuorilla on kansainvälisiä kontakteja tavalla tai toisella ja sitä kautta muut kulttuurit tulevat tutuksi. [nuorisosektorin haastateltava]

Työvoimapulan takia osalla haastatelluista alueista resurssit ja aika halutaan suunnata maahanmuuttoon, ei Suomessa asuvien kansainvälistymiseen, joka mahdollisesti johtaisi heidän pysyvään lähtöön. Osa taas näkee kansainvälistymisen ja kotikansainvälistymisen saman kolikon eri puolina, osana kokonaisvaltaista toiminnan kansainvälistämistä.

Pitäisi pystyä kansainvälistämään koko toimintaa, ei vain liimata päälle kansainvälistymispolikoita. Tää on paljon hankalampaa toisella asteella. -- Yksi iso ongelma kansainvälistymisessä on, että se tarkoittaa useimmille vain opiskelijavaihtoa. [ammattillisen koulutuksen haastateltava]

4.2 Kansainvälistyminen yhtenä tavoitteena muiden joukossa

Kansainvälistyminen kattaa kuitenkin muutakin kuin vain ohjelmaperusteisen ja Opetushallituksen tukeman hanketoiminnan. Haastatteluissa tuli selkeästi ilmi, ettei passiivisuus Opetushallituksen tukien käytön suhteen välttämättä tarkoittanut, etteikö kansainvälistymistä olisi ollut. Toimintaa toteutetaan myös omarahoitteisesti (opintovierailut, matkat ja leirikoulut), yksityisten yritysten järjestämänä (esimerkiksi koulutusvienti) sekä laajempina kansainvälistymisen hankkeina ja kotikansainvälistymisenä.

Korona keskeytti kansainvälistymistoiminnan suurelta osin ja toiminnan palauttaminen niin sanotulle normaalille tasolle on vielä kesken. Riskinä on, etteivät kaikki saa toimintaa palautettua koronaa edeltävälle tasolle tai että palautuminen vie kauan. Ukrainan sota on myös vaikuttanut toimintaan, koska yhteistyö Venäjän kanssa on sodan takia katkaistu. Tämä on vaikuttanut erityisesti Itä-Suomessa, mutta myös muualla maassa, jossa yhteistyötä Venäjän kanssa on tehty.

Sellaista on ollut, että kolmas sektori mukana projekteissa, ystävyyskaupunkitoimintaa on tehty eri palvelualueiden kanssa. Pietari oli ennen ystävyyskaupunki, ne suhteet on nyt katkaistu. Mutta myös pohjoismaissa on ystävyyskaupunkeja, joiden kanssa toiminta jatkuu. [nuorisosektorin haastateltava]

Kyl me joskus on tehty ympäryskuntien ja maakuntien kanssa, omaakin toimintaa oli aiemmin enemmän, vuosien aikana ollut monenlaista. Yhteiset projektit, hankkeet, tapahtumat, jne. Nyt koronan takia kaikki tämmöiset ovat olleet tauolla. [nuorisosektorin haastateltava]

Kansainvälistymisen kanssa alueiden agendalla kilpailevat muut asiat, joko ajasta tai rahasta. Rehtorien ja opettajien kuormitus mainittiin jokaisessa yleissivistävän koulutuksen haastattelussa. Esimerkiksi alueilla, joissa maahanmuuttoa on ollut paljon, osalla kouluista resurssit ja huomio menevät maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden tukemiseen. Ulossuuntautuva kansainvälisyys voi tällöin jäädä toissijaiseksi sekä ihmisten mielenkiinnon kohteissa että resursseissa. Myös koulutuksen rahoitusleikkaukset kohdistuvat herkästi kansainvälisyyteen yhtenä tukitoimintona. Jos rahoituksesta on pulaa, opetusta priorisoidaan sekä ammatillisessa että yleissivistävässä koulutuksessa.

Kun tuli 200 miljoonan leikkaus, kun yritettiin veistää kaikkien muiden paitsi opetuksen rahoituksesta, myös kansainvälistymisestä leikattiin. [ammattillisen koulutuksen haastateltava].

Samalla, kun yhteiskunnalliset ilmiöt antavat tai ottavat tilaa kansainvälistymiseltä koulujen agendalla, myös koko kansainvälistä liikkuvuutta kyseenalaistettiin muutamassa haastattelussa. Jo mainittu kotikansainvälistymisen ja Suomeen suuntautuvan kansainvälistymisen rooli on yksi näkökulma. Toinen on ilmastokysymykset: muutamat toimijat kyseenalaistivat suurten joukkojen liikuttelun kansainvälisyyden nimissä. Myös oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutusta pohdittiin erityisesti yleissivistävän koulutuksen puolella. Entisenlaiset varainkeruun mallit nähtiin mahdolltomiksi ja toisaalta oppivelvollisuuden piirissä kaikkien haluttiin pääsevän samoihin kansainvälistymisen toimiin. Nykyillä volyyymeilla ja rahoitusmalleilla kaikkien pääsyä niihin ei kuitenkaan pidetty mahdollisena.

4.3 Tiedon etsiminen

Kansainvälistymisessä aktiiviset toimijat lähtökohtaisesti löytävät tietonsa ja osaavat instrumenttien käytön. Opetushallituksen tuki ja kansainvälistymisen verkostot sekä kotimaassa että kansainvälisesti ovat kansainvälistymistä aktiivisesti edistävien ihmisten tehokkaassa käytössä. Kansainvälistymisasioita hoitavat henkilöt ovat erityisesti ammatillisessa koulutuksessa oma erikoistunut ammattikuntansa, joka on hyvin perillä myös sitä koskevasta ajankohtaisesta ja hiljaisesta tiedosta. Kiinnostavinta aineistoa tälle selvitykselle ovatkin ne toimijat, joille kansainvälistymisen edistäminen ei ole niin itsestään selvää. Tiedon saatavuuden haasteet voi jaotella kolmeen: riippuvuus omasta aktiivisuudesta, tarve johdon tasolle suunnatulle tiedolle sekä verkostotiedon tarve.

Opetushallituksen kansainvälistymisen tukia koskevan tiedon saanti riippuu passiivisempien alueiden vastaajien mielestä omasta aktiivisuudesta tai sattumasta: kuka on päätenyt millekin tiedotuslistalle ja välittääkö tämä tietoa eteenpäin. Toinen haaste on ajan löytäminen arjen kiireiden keskellä.

On tietoa saatavilla, ja sitä saa, mutta oma aika ei riitä perehtymiseen. [aikuiskoulutuksen haastateltava]

Tiedon välittäminen on ongelma eritoten siellä, missä sovittuja kansainvälisyyskoordinaattoreita ei ole. Tiedon kokoaminen on hajanaista: Tietoa tulee ja kerätään 'sieltä täältä', tai tiedonkeruu edellyttää, että täytyy itse seuraila nettisivuja saadakseen tarpeellisen tiedon. Osa taas saa viestejä ylemmän tahon kautta, jolloin viestejä suodattuu tai unohtuu. Toisaalta tällaista suodattamista ja valikoimista myös nimenomaan tehtiin, jotta viestikuorma ei organisatiotasolla kasva tarpeettomasti. Arkisella tasolla kansainvälistymisen tiedot voivat sekoittua muun Opetushallituksen tuottaman tiedon kanssa tavalla, joka ei aina mairittele.

Aika usein sivuutetaan Opetushallitukselta tulevat asiat, vaikka ne esiteltäisiin koko henkilökunnalle. Niillä ei ole vaikuttavuutta. Opetushallitus on hyvin etäinen. Se johtuu eniten siitä, että sieltä tulee linjaukset ja ohjeistukset niin, että ne eivät sovi koulun arkeen. Tosi ihmeellisillä aikatauluilla. yleissivistävän koulutuksen haastateltava].

Kansainvälistymiseen liittyvää tutkimustietoa tai tilastoja kaivataan osin, osa näkee sen arvon, mutta eivät kaikki näe. Tutkimustieto ja tilastot koettiin hyödyllisiksi toiminnan seurannan ja oman aseman määrittelyn näkökulmasta, mutta yleisesti näistä ei oltu erityisen kiinnostuneita, koska niiden nähtiin kuvaavan kokonaisuutta, kun moni ajattelee kansainvälistymistä nimenomaan oman koulun tai oppilaitoksen näkökulmasta. Toisaalta vähemmän aktiivisilla alueilla vertailutietoa kaivattiin, jotta sen avulla olisi helpompaa perustella toimien tarpeellisuutta, erityisesti jos kunta sijoittuu keskiarvoa heikommalle tasolle toiminnassaan.

Tilastotieto on ehkä mielenkiintoista, mutta ei se ole motivaattori tai tekijä, joka saisi toimimaan. [ammatillisen koulutuksen haastateltava]

Niin no se, että jos tietäisi, mitä hankkeita tehdään ja missä, siitä voisi olla hyötyä. [aikuiskoulutuksen haastateltava]

Se on haastavaa, että kuntien rakenteet ovat niin erilaisia. --- On yritetty yhtenäistää mittareiden käyttöä, mutta se on vaikeaa. --- Verrokkitietojen saaminen on olennaista, ja niitä voidaan käyttää hyväksi, kun päätöksiä tehdään. Jos oman kunnan toiminta on hyvällä tasolla, niin sitä kannattaa jatkaa, ja jos jälkijunassa, niin pitäisi tarjota myös meidän nuorille tämä mahdollisuus mitä muilla on muissa kunnissa. [nuorisosektorin haastateltava]

Erillisenä asiana tuotiin esille myös korona, sekä sen passivoiva vaikutus toiminnan tämänhetkiseen tilanteeseen:

Ehkä voisi olla joku kampanja tai täsmäisku, joku markkinoinnin peruspaketti, miten lähteä taas liikkeelle nyt koronan jälkeen. Vähän olemme kokeneet syyllisyyttä siitä, miten passiivista tämä tekeminen on nyt ollut koronasta johtuen ja olisi nyt hyvä saada sitä taas enemmän liikkeelle nyt kun korona ei enää kaikkeen vaikuta. [nuorisosektorin haastateltava]

Kertausta voitaisiin tarvita nyt post-korona aikana, rahoitushaut jne. infoa niihin liittyen. [aikuiskoulutuksen haastateltava]

Kansainvälistyminen osaamisalueena näyttäytyy kaarena, jossa olennaista on toisaalta kokemus ja hiljainen tieto instrumenttien käytöstä, toisaalta kyky nähdä ja tuottaa kansainvälistymistä strategisena toimintana läpi henkilöstön. Osaamisen elinkaareissa haasteena ovat tällä hetkellä alku ja loppu. Osaamistarpeiksi nimettiin pohja- tai ensikoulutus, jonka varassa kansainvälistymisen polulla voi lähteä liikkeelle. Koulutusta kaivattiin erityisesti niille, jotka toimivat omissa organisaatioissaan kansainvälistymisen parissa, mutta eivät välttämättä ammattimaisena koordinaattorina. Ehdotuksena oli muun muassa VESO-päivien kokonaisuus opettajille.

Koulutus voisi madaltaa kynnystä muidenkin osallistua, jos olisi jonkinlainen tieto tai pohjakoulutus. Millaisia hankkeita tai mahdollisuuksia on tehdä kv. yhteistyötä ja mitä niissä pitää huomioida. [ammattillisen koulutuksen haastateltava].

Kansainvälistymiskyvykkyyden kasvu edellyttää laaja-alaista osaamisen vahvistamista, joka edellyttää myös sitoutunutta johtoa, tavoitteellisia rekrytointeja, perehdyttämistä, kielitaidon vahvistamista, strategisia kehittämishankkeita ja kansainvälisten verkostojen kasvattamista. Kansainvälistymiseen tavoitteellisimmin suhtautuvilla tällaisesta oli jo hyviä esimerkkejä. Keskeisessä osassa on koko henkilöstön tulevaisuuskuvan luominen, jotta kansainvälistyminen muuttuu joidenkin siitä kiinnostuneiden asiasta ja 'kivasta matkailusta' strategiseksi kysymykseksi ja tulevaisuuden kuvaksi. Opetushallituskin nähtiin tässä tehtävässä osallisena, koska sillä on mahdollisuus pitää kansainvälisyyttä esillä ja motivoida oppilaitoksia.

Osaamisen elinkaaren toinen pää liittyy erityisesti kansainvälisyyskoordinaattorien ammattikuntaan. Alalla on paljon kokeneita ja aktiivisia ihmisiä, jotka ovat jäämässä tai jo jääneet eläkkeelle. Ammattikunnassa, jossa verkostoilla ja hiljaisella tiedolla on suuri merkitys, eläköitymiset voivat muuttaa tilanteita nopeasti organisaatiotasolla. Hallittu eläkkeelle siirtyminen olikin useamman haastatellun huomion kohde, jotta kansainvälistymisen jatkuvuus olisi omassa organisaatiossa turvattu.

4.4 Organisaation tuki aktiivisen kansainvälistymisen edellytyksenä

Kansainvälistymiselle näyttää olevan leimallista aktiiviset ja innostuneet yksilöt, joita yleensä on olemassa organisaatiossa kuin organisaatiossa, mutta ei joka paikassa. Innostuneet yksilöt tarvitsevat kuitenkin organisaation tuen, jotta toiminta voi vakiintua ja kasvaa. Tietoa tulee viedä myös niihin paikkoihin, joissa näitä aktiivisia toimijoita ei ole. Organisaation tuki onkin edellytys, jonka nimesivät kaikki, niin aktiiviset kuin passiivisemminkin kansainvälistymisen tukea käyttävät toimijat. Organisaation tuki tarkoittaa ennen kaikkea ylimmän johdon sitoutumista kansainvälisyyden edistämiseen sekä strategisella että operatiivisella tasolla. Ylimmän johdon sitoutumisen myötä kansainvälisyydelle avautuu myös tie osaksi organisaation strategiaa. Siinä, missä aktiivisimmilla alueilla kansainvälisyydestä vastaava istuu organisaation johtoryhmässä ja saa teeman edistämislle valtavasti tukea, passiivisemmilla alueilla kansainvälisyys ihmisineen on täysin irrallaan organisaation johdosta, strategiasta ja kehittämisestä eikä saa välttämättä ääntään kuuluviin.

Kansainvälisyyteen liittyvän toiminnan edistäminen on vaikeaa, jos organisaation tai alueen muut toimijat eivät ole aktiivisia ja jos kunnan tai kaupungin johto ei tunnista sen merkitystä ja siten tue toimenpiteiden toteuttamista. Tuella ei tässä yhteydessä tarkoiteta rahallista tukea, vaan enemmän asenneilmapiiriä, jonka kuvailtiin olevan joko myönteinen tai kielteinen.

Täällä on hyvä asenneympäristö, joka tukee tekemistä. Kansainvälistyminen on arkipäiväistynyt tosi paljon, se on rikkaus ja enemmän pitäisi pystyä hyödyntämään jo olemassa olevaa populaatiota, osa kumppaneista ja kulttuureista löytyy jo täältä. [aikuiskoulutuksen haastateltava]

Yksilön aktiivisuudella voi olla paljon merkitystä, organisaation omalla strategialla on myös iso merkitys. Joku intohimoinen työntekijä tuo tuki siihen tekemiseen lisäarvoa. [nuorisosektorin haastateltava]

Kielteisesti suhtautuvilla alueilla koettiin esimerkiksi, ettei kaupungin tai kunnan johdossa arvosteta tätä toimintaa tai pidetä sen edistämistä olennaisena. Asiaa kuvattiin esimerkiksi näin:

Ei se helppoa ole, asenneympäristö, ja se tavallaan valitettavasti ei ole ensisijainen tehtävä luettelossa, sitä hoidetaan muiden ohella. Se ei tavallaan mahdu arkeen. [aikuiskoulutuksen haastateltava]

Asioiden yhteisen läpikäymisen koettiin edistävän asioita enemmän kuin niiden pohdinta oman organisaation sisällä. Samanaikaisesti tunnistettiin muiden toimijoiden aktiivisuuden sekä kunnan, kaupungin tai valtion johdon asenteiden merkitys kokonaisuudessa.

Olisi tärkeä saada selkeä kuva siitä, mihin suuntaan valtion johto tätä haluaa viedä. [aikuiskoulutuksen haastateltava]

On isoja eroja sen suhteen, millaista arvoa kansainvälisyydellä nähdään olevan ja onko kansainvälisyys päälle liimatua, irrallista, vai vankka osa rakenteita ja tekemistä. Organisaation tuen kautta syntyy yleensä myös toinen aktiivisen kansainvälistymistoiminnan edellytys: suunnitelmallisuus ja johtaminen.

Mä en voi mennä sanomaan rehtorille, että meidän strategiassa ei näy kansainvälisyys missään sanamuodossa. Kun tehtiin akkreditoinnin tavoitteita ja toimintasuunnitelmaa. Mun piti käyttää todella paljon mielikuvitusta, että sain linkitettyä oppilaitoksen strategiaan. Ei välineitä mennä strategia-työhön, että miettikää kansainvälistymistä strategisena. OPH:n toiminnan strategian kohteena oli kv-koordinaattorit ja -päälliköt. Ylimpään johtoon pitäisi vaikuttaa ja toisaalta pitäisi ylimmältä johdolta tulla painetta, miten tämä noudattaa oppilaitoksen strategiaa. Mutta tätä painetta ei tule. Irrallinen oppilaitoksen strategiasta. [ammatillisen koulutuksen haastateltava]

Johdon sitoutuminen tarkoittaa usein, mutta ei aina, myös resursseja. Resursseiksi lasketaan pääasiassa kolme erilaista resurssia: omavastuuosuudet, henkilöstön työaika sekä kansainvälisyyskoordinaation työaika. Ammatillisessa koulutuksessa resursoinnin olemassaolo itsessään ei nouse ongelmaksi: työaikaa, omavastuuosuuksia ja kansainvälisyyskoordinaatiota on yleensä tarjolla, vaikka resurssien riittävydestä olikin keskustelua.

Yleissivistävässä koulutuksessa oppilaitokset ovat pienempiä ja kansainvälisen koordinaation erilliset resurssit harvinaisempia. Myös omavastuuosuuden rahoitus on aito ja hankala asia. Haastatelluissa passiivisemmin kansainvälistymisen tukia käyttävissä kunnissa omarahoitusosuus on kunkin koulun omalla vastuuta. Niukalla rahoituksella toimivissa kunnissa esimerkiksi eroa normaaliajan ja korona-ajan alennetulla omavastuulla tapahtuneen toiminnan välillä pidettiin merkittävänä. Suurin resurssiongelma yleissivistävässä koulutuksessa on kuitenkin toistuvasti rehtorien ja opettajien liiallinen kuormitus. Opettajien palkkaussmalli ei tarjoa haastatellun mukaan yksinkertaisia keinoja tämän ratkaisemiseen, jolloin kansainvälistyminen on yksittäisen opettajan kannalta henkilökohtainen panostus ja osin myös riskialtis vastuu. Mainintana tosin tuli esille kuntakohtainen vaativuuslisä opettajille, jotka jakavat erityisosaamistaan, kuten kansainvälisyysosaamista.

Kansainvälistyminen on tosi työllistävää. Sitoo iltoja ja viikonloppuja. Tai jos lähdet oppilasjoukon kanssa, niin hirveä vastuu siitä joukosta. [yleissivistävän koulutuksen haastateltava]

Parhaimmillaan kansainvälistyminen on strateginen ajattelutapa, jota organisaatio tukee ja joka tukee organisaatiota. Strateginen ajattelutapaa rakentuu kahdesta, osin päällekkäisestä näkökulmasta: toisaalta kansainvälistymisestä strategisena tehtävänä itsessään, toisaalta kansainvälistymisen käyttämisestä strategiaan kehittämistarpeisiin.

Kansainvälisyys maksaa, mutta koska kehitystä pitää joka tapauksessa tehdä, niin miksei ottaisi 80% tukea [ammatillisen koulutuksen haastateltava]

Erillisiä kansainvälisyysstrategioita mainittiin useimmilla aktiivisilla alueilla ja niitä toivottiin alueilla, jotka eivät olleet erityisen aktiivisia. Kansainvälistymisstrategioiden avulla kansainvälistyminen muuttuu yksittäisistä toimista eteneväksi, kyvykkyksiä kasvattavaksi ja organisaation läpäiseväksi toiminnaksi. Strategia auttaa myös ylittämään henkilöstön tai johdon vaihtuvuudesta tapahtuvaa aktiivisuuden vaihtelua.

4.5 Alueen ja elinkeinoelämän merkitys

Alueilla on erilaiset lähtökohdat kansainvälistymiseen. Elinkeino- ja koulutusrakenne, kansainvälistymisen perinteet, ulkomaalaistaustaisten asukkaiden osuus ja koulujen kielitarjonta mainittiin kansainvälistymiseen vaikuttavina taustatekijöinä. Jos elinkeinorakenne perustuu matalaan osaamiseen ja pk-yritysten toimintaan, ei vaatimusta kansainväliselle osaamiselle välttämättä tunnisteta eikä sillä nähdä olevan roolia toiminnassa.

Työperäiselle ja opiskeluperäiselle tulemiselle ollaan suopeita, osa ei halua tuoda ulkomaalaisia alueella, jotka tulevat tänne ja eivät tee mitään. Ei ole iso ongelma, mutta vaikuttaa taustalla. [aikuis-koulutuksen haastateltava]

Samoin alueen yleinen tilanne määrittelee toimintaa ja sen aktiivisuutta:

Pieni nuorisotoimija ei voi silloin olla aktiivinen kansainvälisen toiminnan suhteen, jos kaupungin tai kunnan toiminta yleisesti ei ole kansainvälisyyden suhteen aktiivista, eli kaikki se toiminta tukee yleisesti kaikkien tekemistä. [nuorisosektorin haastateltava]

Kova työvoimapula ja suuri tulevan kansainvälistymisen määrä voi myös syödä kansainvälistymisaktiivisuutta. Kaikista tekijöistä halutaan pitää kiinni akuutissa tilanteessa. Kansainvälistyminen voidaan joskus myös nähdä riskinä, eli pelätään että alueen vähäisetkin nuoret lähtevät pysyvästi muualle.

Toisin on vientivetoisilla alueilla, joissa on paljon kansainvälistä toimintaa harjoittavia yrityksiä, jotka arvostavat kaikenlaista kansainvälistä toimintaa ja kokemista. Tällöin kansainvälistyminen nousee koko alueen yhteisön asiaksi, ei vain yksilön mielenkiinnon kohteeksi. Näillä alueilla, joissa toiminta oli aktiivista, kerrottiin että yhteisissä kunnan toimijoiden tapaamisissa keskustellaan kansainvälisyystoimintaan liittyvistä ja vaikuttavista asioista. Kansainvälistyminen tukee moninaisissa työyhteisöissä työskentelyä myös kotimaassa ja tuottaa esimerkiksi työkomennukselle valmiita ihmisiä. Ammatillisen koulutuksen tiiviit yhteydet alueen elinkeinorakenteeseen näkyvät kansainvälisyyden käytännöissä. Esimerkiksi työssäoppimispaikkoja kansainväliseen vaihtoon tuleville löytyy yrityksistä helpommin.

Yleissivistävässä koulutuksessa kytkös alueen elinkeinorakenteeseen on heikompi. Alueen positiivinen suhtautuminen kansainvälistymiseen tukee opettajien, henkilökunnan, opiskelijoiden ja oppilaiden innostusta. Jos alueen suhtautuminen tai jopa kunnan strategian kansainvälisyysmyönteinen ote ei kuitenkaan näy resursseina, ei kansainvälistymistä ole helppo pitää yllä. Myös kielitaidon rapistuminen koettiin ongelmana, joka on osin kansallinen, mutta osin myös sidoksissa paikallisiin ratkaisuihin kielivalikoimasta.

Kielitaidon puute on sekin, joka vaikuttaa jo uskaltamiseen. Lähteä ja kokeilla. Se on sellainen, minkä pitäisi kaikilla tasoilla toimia. Näen sen omassa oppilaitoksessa ja johtoryhmässä. Vaikka kukaan ei vastustaisi, niin silloin kun ei ole itsellä kieliosaamista, niin silloin he eivät aktiivisesti itseään aja eteenpäin. [ammatillisen koulutuksen haastateltava]

Parhaimmillaan alueen ja elinkeinoelämän ympärille rakentuu yhteinen ja yhtenäinen kansainvälisyysklusteri. Hyviä esimerkkejä mainittiin muun muassa ammatillisen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyöstä, toisaalta ammatillisen oppilaitoksen ja kaupunkiorganisaation tiiviistä yhteistyöstä täydennettynä maakuntaliitolla. Tavoitteena voi olla esimerkiksi löytää yhteisiä oppilaitoskumppaneita tai teemoja, joiden ympärille kansainvälistymisen kautta voidaan luoda alueellisia osaamis- ja yhteistyöverkostoja. Yleissivistävä koulutus kuuluu kuitenkin harvemmin tällaisiin verkostoihin, vaikka yksittäistä kansainvälistymiseen liittyvää yhteistyötä on esimerkiksi ammatillisen oppilaitoksen ja lukion välillä.

4.6 Ylialueellinen yhteistyö ja verkostot

Yhteistyöllä on suuri merkitys kansainvälisen toiminnan edistämisessä ja aktiivisuuden ylläpidossa. Kansainvälistymisen vahvimmat ja dynaamisimmat esimerkit pohjautuvat paikallisiin toimijaverkostoihin, joiden yhteistyö on enemmän kuin osiensa summa.

Sisältöteemojen ympärille rakentuvat verkostot ja yhteistyösuhteet tai yksilön valinnasta alueelliseksi tavoitteeksi nouseva kansainvälisyys ovat hienoja ja tärkeitä esimerkkejä. On kuitenkin epärealistista odottaa, että tällainen

kehityksen polku olisi kaikkialla mahdollinen. Yhtä tärkeitä ovat myös esimerkit, joissa pienet resurssit ja yksilöille tai yksittäiselle oppilaitokselle tärkeä toiminta on vahvistunut tai pysynyt yllä.

Yhteistyömalleja kaivataan erityisesti yleissivistävässä koulutuksessa, mutta myös ammatillisen koulutuksen organisointuminen on tulevaisuudessa haasteiden edessä. Alueellinen eriytyminen, rahoituksen pienuus ja koordinaation puute karsivat kansainvälistymisen mahdollisuuksia. Helposti lähestyttävälle, resursseja jakaville ja yksilöiden henkilökoh- taista riskiä ja kuormaa vähentäville toimintamalleille on kasvava tarve tulevaisuudessa.

Ylialueelliset toimintamallit tarkoittavat hankkeiden tai koordinaation jakamista useampien kuntien välillä. Seutukun- tatasoisista, maakunnallisista ja ylimaakunnallisista toimintamalleista on hyviä kokemuksia. Yksittäisille oppilaitoksille ne tarjoavat valmiimpia vaihtoehtoja, joihin liittyä pienellä panoksella tai mahdollisuutta vuorotella hankkeiden vetä- misessä. Nekin haastatellut, jotka tällaisia eivät tunteneet, muotoilivat spontaanisti hyvin samankaltaisia toiminta- malleja.

Teemajutut, jotka olisivat hyviä, ettei koko juttua tarvitse tehdä yksin. Olis esimerkiksi keskuskoulu, joka vetäisi systeemin. Toki kansainvälinen toiminta on muutakin kuin reissu. Siihen sisältyy ennakko- valmistelua. Olisi mallipohjat. Olisi teemakansainvälisyyssesteemejä alueella koulujen kesken. [yleis- sivistävän koulutuksen haastateltu]

Jaetut toimintamallit pystyisivät myös ylläpitämään pitkäkestoisia kumppanuuksia sekä kotimaassa että ulkomailla. Pitkäaikaisten monikumppanisuhdeiden ylläpito koettiin erittäin keskeiseksi pitkäjänteisen kansainvälistymistyön kan- nalta, joilla luodaan pohjaa esimerkiksi vaihtoihin. Tällaisena instrumenttina mainittiin jo loppunut Globaaliverkostot. Se nimettiin tärkeäksi välineeksi yhteistyön tekemiselle ja vertaistuen saamiselle. Pitkän linjan ammatillisen koulutuk- sen kansainvälisyyskoordinaattorit tunnistivat kaikissa haastatteluissa, että heidän keskinäinen yhteistyönsä on erit- täin keskeistä toiminnan rakentumiselle ja verkostotyön edellytykset ovat heikentyneet aiemmasta.

Mutta se, mitä se on vienyt pois, on yhteistyö Suomen ammattioppilaitosten kanssa. Niissä hank- keissa, mitä tehtiin, kehitettiin yhdessä malleja ja sisältöjä, mitä jokaisen pitäisi joka tapauksessa kehittää. Saatiin niin paljon vertaistukea toisistamme. [ammatillisen koulutuksen haastateltava]

Yksittäisen oppilaitoksen tai kunnan voi olla vaikea löytää riittäviä resursseja tai aikaa yhteisen verkoston ja toiminta- mallin luomiselle. Tähän toivottiin välillistä tukea Opetushallitukselta. Keräämällä toimijoita kokoon, tarjoamalla ti- lan ja keskustelun virikkeet luodaan samalla edellytyksiä yhteisen toiminnan rakentumiselle.

Ihan vaikkapa tapahtumia, kansainvälisiä teemapäiviä, joissa on esitelty eri kulttuureja. Joissa ker- rottaisiin, millaisia mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön on. Sen pitäisi olla täällä, meitä lähempänä. Täältä on tuhoton lähteä Etelä-Suomeen, eivät voi lähteä työaikana eivätkä voi tulla va- paa-aikana. Sijaisuuksien järjestäminen on mahdoton yhtälö. [yleissivistävän koulutuksen haastatel- tava]

4.7 Kansallinen ohjaus ja tuki

Opetushallituksen kansainvälistymisen tuen henkilöstöä kehutaan poikkeuksetta asiantunteviksi, helposti lähestyttä- viksi ja avuliaiksi. Kansainvälistymisen alueellisen tasa-arvon ongelmat ovat pitkälti muualla kuin kansainvälistymisen tuen instrumenteissa, niiden käytössä tai Opetushallituksen toiminnassa.

Toisaalta juuri toimintaympäristön muutokset, kuten väestökehityksen polarisaatio, ulkomaalaistaustaisen väestön lisääntyminen ja maantieteellinen jakautuminen, kuntien talouden tulevat haasteet ja jopa poliittinen polarisaatio luovat tilanteen, jossa kansainvälistymisen alueellinen tasa-arvo voi vaarantua. Kansainvälistyminen ei ole vain re- surssi- ja osaamiskysymys, vaan myös arvokysymys. Kansainvälisyyttä myös paikoin vastustetaan, jos ei aktiivisesti, niin vähintään passiivisesti. Kansainvälistyminen on helppo sivuuttaa, koska se ei ole pakollista ja edellyttää monen- laista aktiivisuutta ja jatkuvaa ylläpitoa.

Jo tätä selvitystä pidettiin tärkeänä toimenä ja tukena kansainvälistymiselle. Toiminnasta kysyminen, tiedonkeruu ja tilastojen esittäminen ovat osa niin sanottua kansallista katsetta, eli tietoisuutta siitä, että alueiden toimintaa

tarkastellaan ja seurataan myös kansallisella tasolla. Selvityksen tuloksia toivottiinkin luettaviksi ja välitettäväksi ei pelkästään mielenkiinnosta, vaan myös keinona vaikuttaa kansainvälistymisen esillä pitämiseen. Erityisesti passiivisemmillä alueilla on tärkeää, että voidaan tuoda esille, mitä muut tekevät, ja innostaa paikallisia toimijoita esimerkkien avulla.

Osa tutkimuksen haastateltavista toivoi konkreettisempaa ohjeistusta ja tukea tekemiselle. Toivottiin *esimerkiksi net-tisivuille kattavasti tietoa rahoituksen kriteereistä, mahdollisista kumppaneista, neuvontakanavista, usein kysytyt kysymykset -osioita, sekä jotain tapaa ilmoittautua halukkaaksi yhteistyöhön uusien toimijoiden kanssa (jotta ei pitäisi yhteistyötä aina samojen toimijoiden kanssa)* [aikuiskoulutuksen haastateltava]. Eli verkostoitumiseen kaivattiin vielä enemmän konkreettista tukea, samoin alkuun pääsemiselle uusien ideoiden suhteen:

Jos vaikka nuorilla on joku toive, että halutaan toteuttaa joku projekti, niin nyt on neuvonnan ja opastuksen suhteen vähän epäselvää, kehen tulisi olla yhteydessä. Eli tähän tarvittaisiin ohjeistusta. [nuorisosektorin haastateltava]

Opetushallituksen toivotaan olevan systemisempi vaikuttaja. Vaikka tiedottaminen, neuvonta ja rahoitus ovat tärkeitä, tarve on laajempi. Esimerkkejä ovat aiemmin mainittujen yhteistyömallien fasilitoiminen, kansainvälisyyden kompetenssin kasvattamisen mallit tai viestinnän suuntaaminen oppilaitosten ja kuntien johdolle. Toisaalta ratkaisut voivat olla myös arkisempia. Yleissivistävän koulutuksen kansainvälisyyden some-yhteisöt, viestiminen alueellisista koordinaatiomalleista tai alueille jalkautuvat kiertueet ovat lopulta yksinkertaisia toimenpiteitä, vaikka taustalla olisi-kin systemisempiä tarpeita.

Voisiko asettaa kokeiluksi, kompetenssin kasvattamisen opetushenkilötoiminnassa. Kansainvälisen toiminnan osaamiskeskus. Miksei voisi rahoittaa sellaista. Sieltähän se lähtisi, kansainvälistyminen laajenisi. [ammattillisen koulutuksen haastateltava]

Siihen, pitäisikö kansainvälistymistä ohjata vahvemmin valtion puolelta, ei ole yhdensuuntaista näkemystä. Toisaalta kaivataan velvoitteita, mittareita ja perusrahoitukseen sitomista. Toisaalta todetaan, ettei velvoitteita voi tai saa lisätä.

Kansalliseen tukeen ja ohjaukseen liittyen olennaista on tarkastella myös erikseen kansainvälistymisen esteiksi nimettyjä asioita. Haastatteluissa nousi esille muun muassa tietosuojaan liittyvät asiat, eli esimerkiksi se, että hankkeiden osallistujalomakkeissa kysytään sellaisia terveystietoja, joita ei voida luovuttaa.

Jos tällä hetkellä tulisi saada liikkuvuuteen uusia ihmisiä mukaan, niin kriteeristössä on terveyteen liittyviä asioita, joita me ei voida edes kysyä, eivät ole tätä päivää. GDPR asioita ei osata huomioida. Pyydetään väärienlaisia tietoja ihmisiltä ja se hankaloittaa lähtemistä. Kriteeristöt liian tiukat ja henkilökohtaiset. [aikuiskoulutuksen haastateltava]

Toisena esteenä mainittiin työaikalainsäädännön muutokset, jotka ovat johtaneet siihen, ettei esimerkiksi leirejä voida organisoida, koska henkilökunnan työtunnit ylittyvät niiden aikana.

Leirien toteuttaminen muuttui hankalaksi, kun leireillä työntekijöiden työaika ylittyy ja työaikalainsäädäntö muuttui. Tämä rajoittaa merkittävästi leirien toteutusta eikä ole pystytty tätä ratkaisemaan, että miten ne voitaisiin työmäärän suhteen organisoida niin, että niitä voisi edelleen organisoida. Työpäivät eivät saa olla niin pitkiä, mitä leireillä väkisin tulee. [nuorisosektorin haastateltava]

Kolmantena esteenä tuotiin esille hankehaun kriteeristö sekä tuki siihen liittyen:

Haasteena on se, että jonkun kansainvälisen hankehaun osalta, kun haetaan, kriteeristö on hieman tulkinnanvarainen. Toiminnan sopeuttaminen kriteereihin, se on haastavaa. Avunsaaminen on sellainen, jota voisi vielä helpottaa. On koordinoitumpaa (kuin aikaisemmin), mutta selkeämpi kanavia tarvitaan. [aikuiskoulutuksen haastateltava]

5. Tulokset ja kehittämis ehdotukset

5.1 Keskeiset havainnot ja vastaukset tutkimuskysymyksiin

Tässä luvussa esitetään tilasto- ja haastatteluaineiston yhteisanalyysiin pohjautuen yhteenveto keskeisistä tuloksista ja havainnoista. Lisäksi esitellään kehittämis ehdotuksia jatkoon.

Keskeiset havainnot tilastollisesta tarkastelusta

Tarkastelun perusteella kansainväliseen hanketoimintaan osallistutaan hyvin erilaisista kunnista ja erilaisista lähtökohdista. Hankeaktiivisuuden tarkastelu siten, että tarkastelu huomioi eri instrumentit kokonaisuutena, vaatii eri instrumenteista saadun hanketiedon yhdistämistä yhteneväksi hankeaineistoksi. Taulukkoon 12 on koottu keskeiset tilastolliset lukumäärät hankkeista, aktiivisista kunnista sekä hankkeiden määrien vaihteluväleistä.

Kattavan tilastollisen koonnin kokoaminen on nykyisellään työlästä ja myös virheille altista tietojen yhdistämiseen vaadittavien manuaalisten työvaiheiden johdosta. Kuitenkin yksittäisen suoraviivaisen seurantaindikaattorin sijasta kansainväliseen hanketoimintaan osallistumisaktiivisuuden seurannassa mielekästä olisi seurata kuntien osallistumisaktiivisuutta pitkäjänteisesti siten, että muutokset hankeaktiivisuudessa olisi havaittavissa, muutoksen juurisyitä voitaisiin selvittää ja siten tukitoimia voitaisiin kohdistaa niihin kuntiin, joissa aktiivisuus on ollut olematonta tai vaarassa heikentyä.

Taulukko 12 Tilastokoonti sektoreittain, sisältäen aktiivisten hankkeiden määrän, osuuden Suomen kunnista sekä vaihteluvälit suhteutettuna väestöön.

Sektori	Yleissivistävä	Aikuiskoulutus	Ammatillinen koulutus	Nuorisola
Hankkeita yhteensä	3 558	355	758	502
Aktiivisten kuntien määrä	222 kuntaa	65 kuntaa	39 seutukuntaa	77 kuntaa
Aktiivisten kuntien osuus Suomen kaikista kunnista / seutukunnista (%)	72 %	21 %	57 % (seutukunnista)	25 %
Vaihteluväli				
Minimi	0,4 / 1000 alle 21-v. asukasta kohden	0,01 / 1000 18 vuotta täyttä- nyttä kohden	1,5 / 1000 ammattillisen opiskelijaa kohden	0,03 / 1000 13-30-v. asukasta kohden
Keskiarvo	4,5 / 1000 alle 21-v. asukasta kohden	0,14 / 1000 18 vuotta täyttä- nyttä kohden	14 / 1000 ammattillisen opiskelijaa kohden	2 / 1000 13-30-v. asukasta kohden
Maksimi	33 / 1000 alle 21-v. asukasta kohden	0,5 / 1000 18 vuotta täyttä- nyttä kohden	47 / 1000 ammattillisen opiskelijaa kohden	19 / 1000 13-30 v. asukasta kohden

Miten kansainvälisyyttä edistävään hanketoimintaan osallistumisen aktiivisuus vaihtelee?

Kuntien aktiivisuudessa kansainvälistymishankkeisiin osallistumisessa tai niiden toteutuksessa on huomattavia eroja. Maantieteellisesti sekä aktiivisia että passiivisia kuntia löytyy ympäri Suomea. Selkeimmin erot kuntien välillä tulevat näkyviksi verrattaessa niitä kuntia, joissa hankkeita ei ole lainkaan, sellaisiin kuntiin, joissa on toteutettu hankkeita. Erityisesti pienet, maaseutumaiset kunnat, joissa myös demografinen kehitys on jäänyt koko maan tasosta jälkeen, ovat edustettuna hankkeita toteuttamattomien kuntien joukossa. Tähän joukkoon eivät lukeudu kuitenkaan esimerkiksi ne pienet, maaseutukunnat, joissa sijaitsee valtakunnallinen nuorisokeskus tai jokin muu yksittäinen toimija, joka on kunnostautunut hanketoimijana.

Mitkä alueet/kunnat ovat poikkeavia joko aktiivisuudellaan tai epäaktiivisuudellaan kansainvälistymistä edistävään toimintaan osallistumisessa?

Hankedatan perusteella kunnat, joissa ei ole lainkaan toteutettu kansainvälistymishankkeita ovat tyypillisesti alhaisen asumistiheyden kuntia eli ne luokitellaan Tilastokeskuksen tilastollisen luokittelun perusteella maaseutumaisiksi kunniksi. Nämä epäaktiiviset kunnat ovat myös asukasluvultaan pieniä. Suurin osa näistä kunnista oli vuonna 2021 asukasluvultaan alle 4 000 asukkaan kuntia. Voidaan siis todeta, että erityisesti pienet, maaseutumaiset kunnat muodostavat merkittävän ryhmän epäaktiivisten kuntien joukossa.

Voidaanko aktiivisuuden ja kuntia kuvaavien perusmuuttujien väliltä tunnistaa korrelaatiota? Löydetäänkö aktiivisten ja passiivisten kuntien välillä selkeitä eroavaisuuksia ominaisuuksissa?

Selvityksessä ei tunnistettu vahvoja korrelaatioita hankeaktiivisuuden sekä eri kuntamuuttujien välillä. Jonkinasteisia, mutta edelleen alhaisia, korrelaatioita havaittiin ammatillisen koulutuksen sektorin hankeaktiivisuutta tarkasteltaessa, muissa tarkasteluissa korrelaatiokertoimet jäivät lähelle nollaa.

Mitkä maakunta-, kunta - ja organisaatiotason rakenteet ja tekijät edistävät koulutus- ja kasvatusalan sekä nuorisalan kansainvälistä toimintaa?

Kansainvälisen toiminnan edistämisessä olennaisinta kaikkien sektoreiden näkökulmasta on johdon tuki ja myönteinen suhtautuminen toimintaan sekä kansainvälisyyden arvon ymmärtäminen. Selkeää on, että mitä enemmän toimintaa jo on, sitä helpompaa sen tekeminen ja kehittäminen on. Toiminnan edistäminen passiivissa kunnissa edellyttäisi sitä, että toimintaan on helppo tulla mukaan matalalla kynnyksellä ja osaamisella. Kansainvälisen toiminnan opit kertyvät käytännön työssä ja verkostojen avulla. Toimintaa voidaan edistää myös sillä, että ohjeistusta asiaan liittyen on helposti saatavilla, resursseja on riittävästi ja että yhteistyöhalukkuudesta voisi ilmoittaa helposti muille toimijoille. Näistä keinoista ei kuitenkaan ole apua, mikäli kunnassa ei ymmärretä toiminnan merkitystä isommassa mittakaavassa. Yksi keino vaikuttaa tähän, on jakaa vertailutietoja ja tuoda konkreettisesti esille kaikkea sitä toimintaa, mitä kansainvälistymistä edistävien hankkeiden puitteissa tehdään eri puolilla Suomea.

Mitkä ovat niitä maakuntatason, kuntatason ja oppilaitosten rakenteita ja tekijöitä, jotka estävät kansainvälisen toiminnan toteutumista? Millä toimilla kansainvälistymisen esteitä voi purkaa ja mitkä tahot voivat näitä toimia tehdä?

Kansainvälisen toiminnan esteinä mainittiin käytännön tasolla esimerkiksi GDPR, työaikalainsäädäntöön liittyviä yksityiskohtia, sekä hankahakujen kriteeristö, joihin toimintaa sovitetaan. Isommassa mittakaavassa tärkeitä huomioitavia asioita ovat yleinen asenneilmapiiri kunnassa, ennakkoaluot kansainvälistä toimintaa kohtaan, toiminnan affektivisuus, niukka yhteistyön tekeminen ja keskeisten ihmisten kielitaidon puutteellisuus. Näitä esteitä voidaan purkaa esimerkiksi koulutuksilla, tiedon jakamisella, myönteisten esimerkkien avulla, osallistamisella sekä passiivisten kuntien kutsumisella mukaan toimintaan matalalla kynnyksellä.

Millainen seurantaindikaattori tunnistaisi kansainvälisen toiminnan aktiivisuuden tason ja muutokset alueilla niin, että se olisi sekä validi että reliaabeli erikokoisilla ja -rakenteisilla alueilla?

Seurantaindikaattorin tulisi olla sellainen, joka tunnistaa kansainvälisen toiminnan eri muodot, ottaisi huomioon toimijan koon, toimintaympäristön ja alueiden ja kuntien väliset isot erot. Tulisi huomioida, että yhteistyötä on monenlaista ja sitä voidaan tehdä eri tavoin.

Käytettävissä olevan aineiston perusteella tietoja voidaan tarkastella instrumenttikohtaisesti, mutta yhtenä vaihtoehtona voisi olla kuntapohjaisen tiedon käyttäminen. Eli että tarkastelussa olisi se, mitä kaikkea yhdessä kunnassa tehdään. Taulukkoon 13 on listattu olennaisia kysymyksiä, joilla yksittäisen kunnan tilannetta voisi karkeasti kartoittaa. Tämän tyyppisen tiedonkeruun vahvuutena on saada kokonaisvaltaisempi kuva tilanteesta. Tietoja voisi sitten hyödyntää vertailussa, mikäli halutaan asettaa tavoitetasoja ja mahdollisesti myös pisteyttää niitä.

Taulukko 13 Lomakemalli kuntakohtaisen tiedon seurantaan.

Kansainvälisen toiminnan aktiivisuuden arvioinnin elementtejä kuntien osalta	Kysymykset	Vastausvaihtoehdot	Opetushallituksen asettama tavoitetaso (pohdittava ja suhteutettava kunnan kokoon, alle 40-v. määrään, tms.)	Pisteytys kyllä 10 p ei 0 p pisteet erikseen eri tavoitetasoille
TOIMINNAN PERUSTIEDOT	Onko kunnassa ollut toimintaa viimeisen 12 kk aikana?	Kyllä - ei	Kyllä	
	Kuinka monta hanketta on alkanut viimeisen 12 kk aikana?	Lukumäärä	tavoitetasot erikseen:	
	Kuinka monta hanketta on päätynyt viimeisen 12 kk aikana?	Lukumäärä	esim. top 20 %	
	Kuinka monta oppilaitosta on ollut mukana hankkeiden toteutuksessa viimeisen 12 kk aikana?	Lukumäärä		
HAKEMISEN AKTIIVISUUS	Onko kunnassa jätetty hakemuksia viimeisen 12 kk aikana?	Kyllä - ei	kyllä	
	Kuinka moni hankehakemus hyväksyttiin?	Lukumäärä		
	Kuinka moni hankehakemus hylättiin?	Lukumäärä		
KUNNAN STRATEGIA	Onko kunnan strategiassa mainittu kansainvälisyys yhtenä keskeisenä edistettävänä teemana?	Kyllä - ei	kyllä	
	Onko kunnassa toiminnassa jokin aktiivisesti kansainvälisyyttä edistävä verkosto?	Kyllä - ei		
TOIMINNAN LAAJUUS	Mikä on käynnissä olevien hankkeiden hankebudjetti?	hanke 1 - budjetti X euroa hanke 2 - budjetti X euroa		
	Mikä on käynnissä olevien hankkeiden tähänastinen osallistujamäärä?	x henkilöä		
MUU TOIMINTA	Onko kunnasta jotain muuta kansainvälisyystoimintaa? (joka tukee samankaltaisia tavoitteita)	Kyllä - ei		

5.2 Kehittämisehdotukset

POHDINTAA

Kansainvälistymisen alueellisen tasa-arvon nykytilan arvioiminen riippuu siitä, arvioidaanko tasa-arvoa yksilön vai alueen näkökulmasta sekä siitä, onko tavoitteena mahdollisuuksien tasa-arvo vai toteutunut tasa-arvo. Selvityksen tulokseksi voi tunnistaa, että aluetasolla mahdollisuuksien tasa-arvo on olemassa. Kaikenlaisten kuntien ja kaupunkien alueilla toimivien oppilaitosten on mahdollista olla aktiivinen Opetushallituksen kansainvälistymisen tukien käytössä. Tukien muodot, ehdot ja välineet eivät itsessään ole esteenä erikokoisille tai eri puolilla Suomea sijaitseville oppilaitoksille. Yksilöillä mahdollisuuksien tasa-arvoa ei samassa määrin ole. Kansainvälistymisen instrumenttien kiinnittyessä organisaatioon, yksilö on suoraan riippuvainen oppilaitoksen tai muun organisaation aktiivisuudesta. Yksilöiden mahdollisuuksien alueellista tasa-arvoa vahvistaisivat keinot kiinnittyä tavalla tai toisella toisen, aktiivisen oppilaitoksen kansainvälistymisen kanaviin, jos esimerkiksi oma oppilaitos ei mahdollisuuksia pysty suoraan tarjoamaan. Esimerkkejä tällaisesta toiminnasta onneksi jo on ja ne koetaan mielekkäinä.

Vaikka alueen koko tai muut ominaispiirteet eivät määritä kansainvälistymisen aktiivisuutta mahdollisuuksien tasa-arvon näkökulmasta, toteutuneen tasa-arvon näkökulmasta ero on selkeä. Tilastollinen analyysi tunnisti, että kansainvälistymisen tuet jäävät tyypillisimmin käyttämättä pieniltä ja edelleen pieneneviltä kunnilta ja niiden toimijoilta. Tilanteessa, jossa kaksi kolmannelle Suomen kunnista on pienenevällä uralla, on tämä merkittävä signaali kansainvälistymisen tukien kehittämiseen. Pienessä kunnissa tai muuten pienenevillä resursseilla toimivien organisaatioiden toimintaan sopivat, erilaiset jaetut hankkeet ja kansainvälistymisen alueellisen koordinaation mallit ovat mahdollinen tapa vastata tähän kehitykseen.

Toimintamallit, jotka jakavat resursseja kuntien ja oppilaitosten välillä, vahvistavat oppilaitosten tasa-arvoa kansainvälistymisessä. Oppilaitosten alueellisen tasa-arvon vahvistuminen parantaa yksilöiden mahdollisuuksia päästä kansainvälistymisen pariin. Jos ja kun Opetushallituksen kansainvälistymisen tuen instrumentit edellyttävät oppilaitosten aktiivisuutta, mutta aktiivisuus ei ole niille pakollista, ei yksilöillä ole mahdollisuuksien tasa-arvoa kansainvälistymiseen Opetushallituksen tukien kautta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei yksilöillä olisi tosiasiallisesti myös muita mahdollisuuksia alueesta riippumatta. Yksilöille kohdistuvia kansainvälistymisen mahdollisuuksia on runsaasti muun muassa järjestöjen, kaupallisten toimijoiden sekä muiden julkisten palveluiden kautta (mm. vaihto-oppilastoiminta, kesätyöohjelmat, vapaaehtoistoiminta, kansainvälinen työnvälitys).

Alueelliset erot syntyvät kuntien ja oppilaitosten strategisten valintojen, resurssien, osaamisen ja organisaatiokäytäntöjen myötä mutta innostumisella, myönteisillä esimerkeillä ja aktiivisilla yksilöilläkin on roolinsa. Alueen sijainti, kulttuuri ja taloustilanne vaikuttavat näihin, mutta eivät suoraan määritä kansainvälistymisen aktiivisuutta. Yksittäiset kunnat, oppilaitokset tai jopa yksilöt voivat aktiivisuudellaan rakentaa kansainvälistymisen tukia ahkerasti käyttävän toimintakulttuurin. Alueellisen tasa-arvon näkökulmasta Opetushallituksen tehtävänä on systemaattisesti luoda edellytyksiä sille, että ennestään passiiviset alueet aktivoituvat ja ettei nykyisellään aktiivisten alueiden tilanne heikene alueiden väestö- ja taloustilanteessa tapahtuvien muutosten myötä.

Tutkimustuloksiin pohjautuvat kehittämisehdotukset jakautuvat neljään osa-alueeseen:

1. Alueellisesti jaettuja toimintamalleja tukevat toimenpiteet
2. Strategista ajattelutapaa tukevat toimenpiteet
3. Tiedottamista ja sosiaalista tukea vahvistavat toimenpiteet
4. Tietoon kohdistuvat toimenpiteet

5.2.1 Alueellisesti jaettuja toimintamalleja tukevat toimenpiteet

Alueellisesti jaetut toimintamallit ovat ylikunnallisia tapoja jakaa hankkeita, liikkuvuusmahdollisuuksia tai koordinaatioresursseja. Alueellisesti jaettuja toimintamalleja tarvitsevat ennen kaikkea yleissivistävän koulutuksen toimijat. Yleissivistävässä koulutuksessa kunnan tai kaupungin strategiset valinnat, resurssit ja oppilaitosten suuri määrä vaikuttavat kansainvälistymisen kaltaisen asiantuntijuutta edellyttävän toiminnan resursointiin. Jaettuja toimintamalleja oli käytössä useimmilla haastatelluilla aktiivisilla toimijoilla ja niitä kaipaavat ne haastatellut, joiden kansainvälistymisen tuen käyttö oli keskimääräistä vähäisempää.

Esimerkkejä jaetuista toimintamalleista on muun muassa Itä-Suomen toimintamalli, jossa yhteinen koordinaatioressurssi toimii oppilaitosten tukena hankkeiden suunnittelussa, haussa ja toteutuksessa. Samat toimijat toteuttavat myös jaettuja hankkeita esimerkiksi lukioiden välillä. Toinen vastaava esimerkki on Tampereen seudun yhteistyö, jossa keskustaajungin hankkeisiin pääsevät mukaan myös ympäryskunnat ja niiden oppilaitokset. Resursseja jaetaan myös paikallistasolla. Yksi esimerkki mainittiin yhteistyöstä ammattioppilaitoksen ja lukion välillä, jossa lukion oppilaita pääsi mukaan ammattioppilaitoksen hankkeeseen.

Ne oppilaitokset, joilla toiminta oli vähäisempää, kaipasivat matalan kynnyksen toimintamalleja, joissa kansainvälistyminen ei tarkoittaisi kokonaisen hankkeen hallinnointia yksittäisen koulun niukoilla resursseilla. Kansainvälistymisen houkuttelevuus osana työnkuvaa laskee ymmärrettävästi, jos se tarkoittaa samalla suurta vastuuta ja lisätyötä usein ilman erillistä korvausta.

Alueellisesti jaetut toimintamallit syntyvät vain, jos toimijat itse niitä haluavat tehdä ja järjestäytyvät asian ympärille. Jokainen ratkaisu on todennäköisesti uniikki, koska se perustuu kullekin alueelle ominaisiin aktiivisiin ihmisiin, organisaatioihin ja kuntiin. Opetushallituksen toiminnalla on kuitenkin mahdollista edesauttaa tällaisten toimintamallien syntyä. Esimerkiksi alueille jalkautuvat tiedotustilaisuudet, joissa esitellään myös tällaisten toimintamallien käytäntöjä, edesauttaa sekä tarvittavien yhteistyösuhteiden syntyä että tietoisuutta siitä, miten tällaiset yhteistyörakenteet voisivat käytännössä toimia.

Väestökehityksen polarisoituessa voi syntyä tilanteita, jolloin kansainvälistyminen jää jalkoihin selkeästi laajemmilla alueilla harvenevan väestökehityksen myötä. Vahvat toimijoiden väliset verkostot auttavat löytämään kumppaneita eri puolilta maata, jos alueellista yhteistyötä ei synny tai se taantuu. Ammatillisessa koulutuksessa tällaisia kollegiaalisia tai kehittämistavoitteisiin kiinnittyviä yhteistyöverkostoja on jo nyt. Tällaisia kaivattiin myös yleissivistävässä koulutuksessa. Mikäli aluerakenne ja yksittäisten kuntien tilanne polarisoituu edelleen, myös keskusjohtoisempi hankekoordinaatio voi tulla tarpeeseen. Tällöin aloitteellinen, haastavilla alueilla olevia toimijoita kokoava ja tukeva rooli olisi vahvemmin Opetushallituksen käsissä. Vaikka tarvetta ei vielä olisi, tämänkaltaisiin toimintamuotoihin voi varautua alustavasti.

5.2.2 Strategista ajattelutapaa tukevat toimenpiteet

Keskeinen ero hyvin aktiivisten ja vähemmän aktiivisten alueiden välillä on kansainvälistymisen strategisessa asemassa kunnassa (yleissivistävä koulutus), organisaatiossa (ammatillinen koulutus) tai alueella (yleissivistävä ja ammatillinen koulutus). Strategisen ajattelutavan tukeminen vahvistaa edellytyksiä siirtyä hyvästä paremmaksi tai kohtuullisen aktiivisesta hyväksi. Kaikkein hankalimmassa asemassa oleville kunnille tai oppilaitoksille siitä ei ole todennäköisesti yhtä paljon hyötyä, koska näissä kyse on useammin puhtaasta resurssipulasta.

Kansainvälistymisen tukeminen strategisella tasolla kohdistuu osin eri toimijoihin kuin kansainvälistymisinstrumenttien tuki. Olennaisia kohderyhmiä ovat ammatillisessa koulutuksessa oppilaitosten johto sekä oppilaitosten omistajat (yleensä kaupungit), laajemman, alueellisen kansainvälistymisstrategian näkökulmasta myös kehitysyritykset, maakuntaliitot sekä alueiden yritykset esimerkiksi yrittäjähdistysten ja kauppakamarien kautta. Yleissivistävässä koulutuksessa kohderyhmiä olisivat erityisesti kuntien sivistysjohtajat ja/tai sivistyslautakunnat sekä oppilaitosten rehtorit.

Kansainvälistymisen strateginen tuki voi kohdistua strategisuuden molempiin ulottuvuuksiin: kansainvälistymiseen itsessään strategisena toimintana ja kansainvälistymisen käyttämistä kehittämisen strategisena instrumenttina. Ensimmäinen palvelee erityisesti yksilön kautta syntyviä hyötyjä sekä yksilölle itselleen että hänen ympäristölleen. Toinen palvelee organisaatioita ja kuntia keinona kehittämiseen, jota pitäisi tehdä muutenkin. Molemmat voivat toteutua yhtä aikaa, vaikka näkökulmat ovat vaikuttavuus- ja arvoperustaltaan hiukan erilaiset.

5.2.3 Tiedottamista ja sosiaalisia verkostoja vahvistavat toimenpiteet

Opetushallituksen kansainvälistymisen tuista on toimijoiden mukaan saatavilla hyvin tietoa. Samoin tukea hakemiseen ja hankkeiden hallinnointiin on saatavilla kiitettävästi. Määritellyllä sisällöllä ja määritellyllä kohderyhmällä tiedottaminen on siis hyvässä tilanteessa. Tiedottamisen vahvistaminen tarkoittaakin laadullista muutosta kohderyhmiä tarkentamalla (ei-aktiiviset kunnat), kohderyhmiä laajentamalla (sivistystoimi, rehtorit) sekä sisältöä muotoilemalla (strateginen näkökulma). Samoin nykyisen koulutuksen kohderyhmien ja sisällön rinnalla on tarvetta tunnistaa

koulutukseen liittyvät kohderyhmäkohtaiset tarpeet. Esimerkiksi ei-aktiivisille alueille suunnattu peruskoulutus kansainvälistymistoiminnan käynnistämisestä, verkostotyöstä ja erilaisista toimintatavoista olisi tervetullut. Jos tällaisen koulutuksen perusteella syntyisi yhteyksiä ja yhteistyöverkostoja ja tapoja ilmoittaa halukkuudesta olla mukana muiden tekemisessä, sitä parempi.

Erityisesti ammatillisessa koulutuksessa kansainvälistymistoimijoiden sosiaalinen verkosto on erittäin merkittävä kollegialisen tuen ja yhteistyöverkostojen luoja. Vastaavaa kaivataan myös muiden sektoreiden osalta, jossa yksittäiset aktiiviset ihmiset ovat usein hyvin yksin ja tietämättömiä toisistaan tai mahdollisuuksista esimerkiksi yhteistyöhankkeisiin.

5.2.4 Kansainvälisyyteen liittyvät seurantatoimenpiteet

Selvityksen perusteella kaikkien sektoreiden hankkeisiin perustuvan aktiivisuuden ja sektorikohtaisten aktiivisuuden tarkastelu on mielekästä. Eri ohjelmien tietojen yhdistäminen on haastavaa ja resurssi-intensiivistä. Lisäksi manuaalinen työ datan yhdistämisessä ja korjaamisessa altistaa koottavan hanketietopohjan myös virheille.

Tässä selvityksessä kuntien kansainvälistymiseen liittyvää hankeaktiivisuutta pystyttiin tarkastelemaan hyvin rajallisesti käytettävissä olevan tilastoaineiston rajoitteista johtuen. Hankeaktiivisuutta on tarkastelu kertaluonteisesti, tiettyyn poikkileikkausajanjaksoon perustuen sekä ainoastaan toteutuneiden hankkeiden kuntakohtaiseen lukumäärään perustuen. Tällainen tarkastelu antaa hyvin suppean näkymän kuntien aktiivisuuteen liittyen.

Monipuolisemman kuvan saamiseksi hankeaktiivisuuden tarkastelua voisi kehittää ainakin seuraavista näkökulmista:

- **Aktiivisuuden tarkastelu pidemmällä aikavälillä:** pidemmän ajanjakson tarkastelu voisi osoittaa suhteellisen lyhyttä, kolmen vuoden ajanjaksoa paremmin korrelaatioita, vähentää yksittäisten tapahtumien (esimerkiksi korona) vaikutusta hankeaktiivisuuteen sekä osoittaa myös aktiivisuudessa tapahtuvia muutoksia. Hankeaktiivisuudessa tapahtuvien muutosten seuraaminen mahdollistaisi myös toimenpiteiden suuntaamisen alueille, joissa hankeaktiivisuus on syystä tai toisesta laskemassa.
- **Kattavampi pohjadata:** Eri rahoitusinstrumenteista saatavilla oleva aineisto mahdollisti tarkastelun ainoastaan hankkeiden lukumäärän suhteen. Tarkastelussa ei siis pystytty huomioimaan esimerkiksi hankkeiden mitataavaa (kustannukset, kesto jne.). Tarkempi ja yhdenmukaisempi aineisto ja sen kytkeminen kuntatietoon, voisi tarjota niin ikään paremman mahdollisuuden korrelaatioiden ja ylipäätään aktiivisuuden tunnistamiseksi sekä erilaisten aktiivisuuden tasojen määrittämiseksi. Eri instrumentein rahoitettavista hankkeista dokumentoitavien tietojen yhdenmukaistamisella helpotettaisiin vastaavien tarkastelujen toteutusta jatkossa.
- **Hakemisen aktiivisuus:** tarkastelu kohdistui ainoastaan rahoitettuihin, toteutuviin hankkeisiin. Hankehakemusten tarkastelu saattaisi kuvastaa rahoitettuja hankkeita kattavammin kuntien todellista aktiivisuutta kansainvälistymispyrkimyksissä etenkin, jos jo aiemmin hankkeita toteuttaneet tahot onnistuvat todennäköisemmin myös uusien hankkeiden läpimenossa. Hakuaktiivisuuden tarkastelu osoittaisi mahdollisesti myös, minkä tyyppiset kunnat eivät saa myönteistä päätöstä hakemuksilleen ja voisi siten tukea toimenpiteiden kohdentamista kuntiin, jotka ovat selvästi kiinnostuneita kansainvälistymishankkeiden toteuttamisesta, mutta syystä tai toisesta eivät onnistu hankehauissa.

LÄHTEET

Demos (2013). Piilotettu osaaminen. Emme tunnista nykyajan kansainvälisiä osaajia - mutta juuri heitä jokainen työnantaja tarvitsee muuttuvassa maailmassa. Saatavilla: http://www.cimo.fi/palvelut/julkaisut/selvitykset/piilotettu_osaaminen.

Kernaussagen der Studie zur Wirkung von Mobilität auf Benachteiligte (2012) Saatavilla: http://www.nabibb.de/fi-leadadmin/user_upload/Publikationen/Editionsreihe_impuls/leo_mob_Kernaussagen_der_Studie_Benachteiligte_und_Mobilitaet.pdf.

Knight, Jane teoksessa de Wit, Hans. (2010). Internationalisation of Higher Education in Europe and its assessment, trends and issues. NVAO. Saatavilla: http://nvao.com/page/downloads/Internationalisation_of_Higher_Education_in_Europe_DEF_december_2010.pdf.

Korkala, Siru: CIMO Faktaa 2/2012: Hyväkin strategia tarvitsee toteuttajansa! Selvitys maakuntien kansainvälisestä toiminnasta. Saatavilla: http://www.cimo.fi/palvelut/julkaisut/selvitykset/faktaa_2_2012_hyvakin_strategia_tarvitsee_toteuttajansa_selvitys_maakuntien_kansainvalisesta_toiminnasta.

Opetushallitus. (2012). Kuuluuko kansainvälisyys kaikille? Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo CIMOn ohjelmassa. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/29385_kuuluuko_kansainvalisyys_kaikille_taus-taselvitys_web.pdf

Opetushallitus. (2015). Ammatillisen koulutuksen strategiat ja käytännön kansainvälisyystyö, 2015. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/hankkeet/ammatillisen-koulutuksen-strategiat-ja-kaytannon-kansainvalisyystyo>

Opetushallitus. (2017). Tulossopimus vuodelle 2017. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/allekirj_okm_oph_tuso_2017.pdf

Opetushallitus. (2017). International student barometer -kysely vuonna 2017. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/faktaa_express_6a_2018.pdf.

Opetushallitus. (2018). Tulossopimus vuosille 2018-2019 - tarkistus ja voimavarat. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/tulossopimus-2018-2019_tarkistus-ja-voimavarat-2019.pdf.

Opetushallitus. (2020). Tulossopimus vuosille 2020-2023. Saatavilla: <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/ophn-tulossopimus-vuosille-2020-2023-allekirjoitettu.pdf>.

Opetushallitus. Selvitys ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden taloudellisista vaikutuksista. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/kehittaminen/selvitys-ulkomaalaisten-korkeakouluopiskelijoiden-taloudellisista-vaikutuksista>.

Siekinen, Taru (2013). Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo koulutuksessa. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Työpapereita 29.

LIITE 1 HAASTATTELUKYSYMYKSET

YKSILÖHAASTATTELUT

Taustatiedot

- Työnimike ja koulutustausta
- Kokemusvuosien määrä omalla alalla

Yleiset kysymykset

- Millaisia konkreettista toimintaa kansainvälisyyteen liittyen kunnassa on meneillään nyt/lähihistoriassa?
- Miten kuvailisit kansainvälistymiseen liittyviä toimia omassa kunnassasi?
- Mitkä tahot ovat erityisen aktiivisia? Minkä tahojen pitäisi olla aktiivisempi asiaan liittyen?
- Onko toiminta systemaattista ja suunniteltua? Jos on, miten toimintaa suunnitellaan? Jos ei ole, mistä arvelet sen johtuvan?
- Millä perusteilla valitaan, mitä toimintaa lähdetään tekemään? (päättöksenteko, yksilöiden mahdollisuus vaikuttaa, suunnitelmallisuuden taso)
- Millaisia ovat kansallisten reformien ja linjausten vaikutukset kansainvälisyyteen? (esim. oppivelvollisuuden laajentaminen, ammatillisen koulutuksen reformi, lukiouudistus)
- Ammatillisen koulutuksen sektori: Mitkä ovat alueen elinkeinorakenteen vaikutukset organisaatioiden kansainvälistymiseen?

Asiantuntijan rooli

- Mikä on oma roolisi kansainvälisyyteen liittyvässä toiminnassa?
- Miten tärkeänä pidät erilaista toimintaa kansainvälisyyteen liittyen?
- Miten hyvin olet saanut tietoa erilaisesta kansainvälisyyteen liittyvästä toiminnasta? Onko tietoa ollut saatavilla riittävästi, ja riittävän helposti?
- Oletko saanut kansainvälisyyteen liittyen koulutusta? Jos kyllä, millaista? Jos et, millaista koulutusta pitäisit hyödyllisenä?
- Miten helppona pidät kansainvälistymisen lisäämistä kunnassasi, jos tarkastelet asiaa omasta roolistasi? (Onko kv-yhteistyöverkostoja, muita kansainvälisestä toiminnasta vastaavia kollegoja?)

Yhteistyö

- Teettekö kunnassa yhteistyötä muiden kuntien kanssa kansainvälisyyteen liittyen? Millaista?
- Teettekö kunnan sisällä yhteistyötä eri toimijoiden kesken kansainvälisyyteen liittyen? Millaista?
- Mitkä toimijat ovat keskeisessä roolissa kansainvälisen toiminnan edistämisessä?
- Minkä tekijöiden arvioit edistävän/lisäävän kansainvälistä toimintaa maakunta-, kunta- ja oppilaitostasolla?
- Onko jotain tekijöitä, joiden koet estävän kansainvälistä toimintaa, maakunta-, kunta- ja oppilaitostasolla?
- Oletko törmännyt jonkinlaisiin käytännön haasteisiin liittyen kansainvälistymisen lisäämiseen?
- Mitkä tahot näet keskeisinä kansainvälisyyden esteiden purkamisessa? Mitkä toimet olisivat ensisijaisen tärkeitä?
- Onko asenteilla vaikutusta kansainvälistymisen edistämiseen alueellasi/oppilaitostasolla?
- Millä keinoin kansainvälistymistä voisi lisätä?
- Mitkä ohjelmat tai toiminnot ovat keskeisessä roolissa kansainvälisen toiminnan edistämisessä?
- Mitä asioita pidät tärkeänä aihepiirin tutkimuksessa, esimerkiksi kuntien vertailun suhteen?
- Onko vielä jotain muuta, jota haluat kommentoida tai tuoda esille asiaan liittyen?

RYHMÄHAASTATTELUT

Yleiset kysymykset

- Millaisia konkreettista toimintaa kansainvälisyyteen liittyen kunnassa on meneillään nyt/lähihistoriassa?
- Onko toiminta systemaattista ja suunniteltua? Jos on, miten toimintaa suunnitellaan? Jos ei ole, mistä arvelet sen johtuvan?

- Millä perusteilla valitaan, mitä toimintaa lähdetään tekemään? (päättöksenteko, yksilöiden mahdollisuus vaikuttaa, suunnitelmallisuuden taso)
- Kansallisten reformien ja linjausten (puute?) vaikutukset kansainvälisyyteen? (esim. oppivelvollisuuden laajentaminen, ammatillisen koulutuksen reformi, lukiouudistus)
- Ammatillisen koulutuksen sektori: Mitkä ovat alueen elinkeinorakenteen vaikutukset organisaatioiden kansainvälistymiseen?

Asiantuntijan rooli

- Miten hyvin olet saanut tietoa erilaisesta kansainvälisyyteen liittyvästä toiminnasta? Onko tietoa ollut saatavilla riittävästi, ja riittävän helposti?
- Oletko saanut kansainvälisyyteen liittyen koulutusta? Jos kyllä, millaista? Jos et, millaista koulutusta pitäisi hyödyllisenä?
- Miten helppona pidät kansainvälistymisen lisäämistä kunnassasi, jos tarkastelet asiaa omasta roolistasi? (Onko kv-yhteistyöverkostoja, muita kansainvälisestä toiminnasta vastaavia kollegoja?)

Yhteistyö

- Teettekö kunnassa yhteistyötä muiden kuntien kanssa kansainvälisyyteen liittyen? Millaista?
- Teettekö kunnan sisällä yhteistyötä eri toimijoiden kesken kansainvälisyyteen liittyen? Millaista?
- Mitkä toimijat ovat keskeisessä roolissa kansainvälisen toiminnan edistämässä?
- Minkä tekijöiden arvioit edistävän/lisäävän kansainvälistä toimintaa maakunta-, kunta- ja oppilaitostasolla?
- Onko jotain tekijöitä, joiden koet estävän kansainvälistä toimintaa, maakunta-, kunta- ja oppilaitostasolla?
- Oletko törmännyt jonkinlaisiin käytännön haasteisiin liittyen kansainvälistymisen lisäämiseen?
- Mitkä tahot näet keskeisinä kansainvälisyyden esteiden purkamisessa? Mitkä toimet olisivat ensisijaisen tärkeitä?
- Onko asenteilla vaikutusta kansainvälistymisen edistämiseen alueellasi/oppilaitostasolla?
- Millä keinoin kansainvälistymistä voisi lisätä?
- Mitkä ohjelmat tai toiminnot ovat keskeisessä roolissa kansainvälisen toiminnan edistämässä?

Muut kommentit

- Mitä asioita pidät tärkeänä aihepiirin tutkimuksessa, esimerkiksi kuntien vertailun suhteen?
- Onko vielä jotain muuta, jota haluat kommentoida tai tuoda esille asiaan liittyen?

LIITE 2 Tilastanalyysin toteutus

Tilastollisessa analyysissä käytettyjä käsitteitä.

TILASTOLLINEN TUNNUSLUKU	SELITYS ²⁰
(ARITMEETTINEN) KESKIARVO	Ilmoittaa, mihin kohtaan muuttujan jakauman keskikohta mitatulla ulottuvuudella sijoittuu. Keskiarvo on lukujen summa jaettuna niiden lukumäärällä.
MAKSIMI (MAX)	Tutkittavan jakauman suurin arvo.
MEDIAANI	Ilmoittaa suuruusjärjestykseen lajitellun jakauman keskimmäisen arvon. Mediaania käytetään erityisesti vinojen jakaumien tarkastelussa, esim. tulojakaumalle ilmoitetaan usein sekä keskiarvo että mediaani.
MINIMI (MIN)	Tutkittavan jakauman pienin arvo.
VAIHTELUVÄLI	Muuttujan suurimman ja pienimmän arvon välimatka. Vaihteluvälin pituus on max-min.

Korrelaatiota käytetään kahden muuttujan välisen lineaarisen riippuvuussuhteen havainnollistamiseen. Korrelaatio tarkoittaa kahden muuttujan välisen tilastollisen riippuvuuden mittaamista. Korrelaatio ei osoita muuttujien välistä kausaalisuhteita eli sen perusteella ei voi tehdä päätelmiä tarkasteltavien muuttujien välisistä syy-seuraussuhteista. Korrelaatio kuvastaa lineaarisen riippuvuuden voimakkuutta muuttujien välisen aineiston hajonnan välityksellä. Korrelaatio kuvastaa riippuvuuden suuntaa, mutta ei anna määrällistä arviota muuttujien välisestä riippuvuudesta.

Korrelaatioita on selvityksessä tarkasteltu Pearsonin korrelaatiokertoimella. Se mittaa muuttujien yhteisvaihtelun määrää vakioituna siten, että kerroin vaihtelee välillä -1:stä +1:een. Korrelaatiokertoimen ollessa 0 muuttujien välillä ei ole lineaarista riippuvuutta. Korrelaatio on positiivinen, mikäli toisen muuttujan arvon kasvaessa (tai laskeessa) toisenkin muuttujan arvo kasvaa (tai laskee). Korrelaatio on negatiivinen, mikäli toisen muuttujan arvon kasvaessa (tai laskeessa) toisen muuttujan arvo laskee (tai kasvaa).

Hajontakuvioita on hyödynnetty muuttujien välisten riippuvuussuhteiden visuaaliseen tarkasteluun ja havainnollistamiseen sekä täydentämään korrelaatiokertoimin toteutettua riippuvuustarkastelua esimerkiksi muiden kuin lineaaristen riippuvuussuhteiden tunnistamiseksi. Hajontakuvioita on esitetty liitteessä 3.

Lisäksi kuntia on tarkasteltu aineiston pohjalta luodussa kolmessa hankeaktiivisuusryhmässä kuntamuuttujien keskiarvojen suhteen. Kullekin kuntaryhmälle laskettiin keskiarvo tarkasteltavista kuntamuuttujista ja pyrittiin tunnistamaan eroavaisuuksia kuntamuuttujittain hankeaktiivisten ja -passiivisten kuntien tai seutukuntien välillä.

Muodostetut kolme aktiivisuusryhmää ovat:

- kunnat, joissa ei ole lainkaan hankkeita
- kunnat, joissa hankeaktiivisuus on alle mediaanin sekä
- kunnat, joissa hankeaktiivisuus on vähintään mediaani tai yli mediaanin.

Selitettävänä muuttujana on hankeaktiivisuus. Hankeaktiivisuus on laskettu suhteuttamalla hankkeiden määrä esimerkiksi kunnan väestöosan lukumäärään.

Tarkasteluissa käytetyt hankeaktiivisuutta kuvaavat tunnusluvut ovat:

- **Kaikki sektorit yhteensä:** kaikkien kansainvälistymishankkeiden yhteen laskettu summa kunnassa vuosilta 2018-2021 tuhatta alle 45-vuotiasta kunnan asukasta kohden (2021)
- **Ammatillinen koulutus:** Ammatillisen koulutuksen kansainvälistymishankkeiden yhteen laskettu summa seutukunnassa vuosilta 2018-2021 tuhatta seutukunnan ammattioppilaitoksen opiskelijaa kohden (2020)
- **Aikuiskoulutus:** Aikuiskoulutuksen kansainvälistymishankkeiden yhteen laskettu summa kunnassa vuosilta 2018-2021 tuhatta 18 vuotta täyttäneestä kunnan asukasta kohden (2021)

²⁰ Ks. esim. Tilastokeskus, käsitteet. Saatavilla: <https://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/index.html>

- **Nuorisoala:** Nuorisoalan kansainvälistymishankkeiden yhteen laskettu summa kunnassa vuosilta 2018-2021 tuhatta 13-30- vuotiasta kunnan asukasta kohden (2021) sekä
- **Yleissivistävä koulutus:** Yleissivistävän koulutuksen kansainvälistymishankkeiden* yhteen laskettu summa vuosilta 2018-2021 tuhatta alle 21-vuotiasta kohden (2021).

Sektorittainen tarkastelu toteutettiin korrelaatiotestien tarkastelemalla kaikkia kuntia keskenään, eli kuntaryhmittäisiä korrelaatiotarkasteluja ei toteutettu eikä hajontakuviota tehty sektorittain. On myös huomiotava, että sektorittaiset tarkastelut eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Aineistosta todettiin neljä kuntaa²¹, jotka olivat hankeaktiivisuudelta poikkeuksellisen korkeita (niin sanottu vieras havainto, poikkeava havainto, eng. outlier). Poikkeava havainto on sellainen muuttujan arvo, joka poikkeaa suuresti havaittujen arvojen valtaenemmistöstä, ja se voi olla joko oikea tai virheellinen. Poikkeavilla arvoilla voi olla merkittävästi vääristävä vaikutus käytettyihin tilastollisiin tarkasteluihin sekä tunnuslukuihin, kuten keskiarvoon, hajontaan ja korrelaatioihin. Nämä neljä kuntaa on poistettu hajonta- ja korrelaatiotarkasteluista osittain myös siksi, että näiden neljän kunnan poikkeuksellista aktiivisuutta selittää esimerkiksi valtakunnallisen nuorisokeskuksen sijainti kunnassa ja siten ei ole oletettavaa, että tarkastellut kuntamuuttujat selittäisivät tätä poikkeuksellisen korkeaa aktiivisuutta.

Selittäviä muuttujia ovat kuntien väestörakennetta, taloudellista tilannetta sekä elinkeinorakennetta kuvaavia muuttujia. Tarkastellut kuntamuuttujat²² ovat:

- väestönmuutos (%), 2018-2021
- naisten osuus (%) kunnan väestöstä, 2021
- väestöllinen huoltosuhde, 2021
- taloudellinen huoltosuhde, 2020
- kunnan vuosikate/ asukas, 2020
- kunnallisverotulot euroa / asukas. 2020
- korkeakoulutusaste (%) (korkea-asteen tutkinnon suorittaneet 15 vuotta täyttäneestä väestöstä), 2020
- vieraskielisten osuus (%) kunnan väestöstä, 2021
- teollisuuden työpaikkojen osuus (%) kaikista työpaikoista, 2020
- palvelujen työpaikkojen osuus (%) kaikista työpaikoista, 2020.

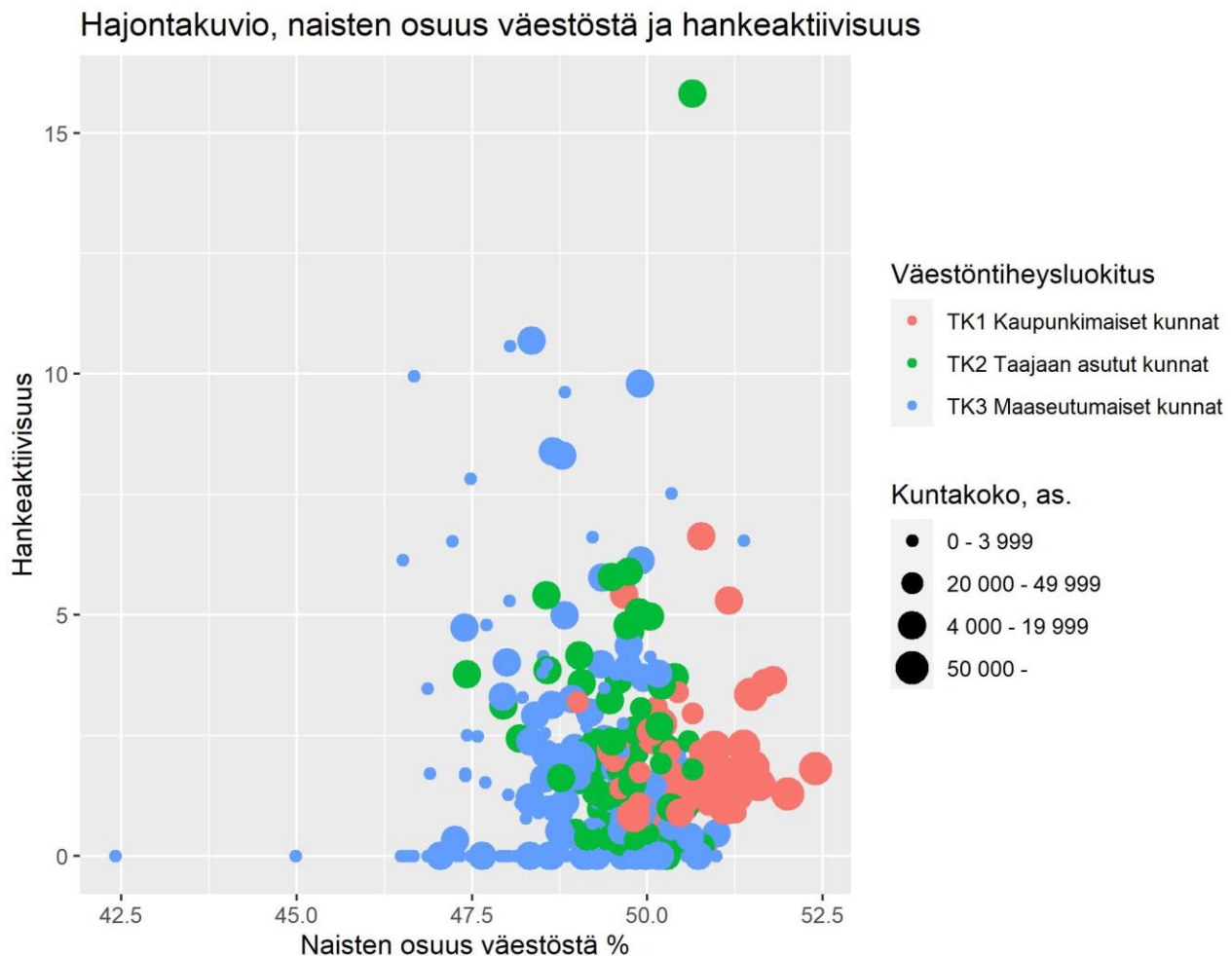
²¹ Kannonkoski, Kumlinge, Rautavaara sekä Savukoski

²² Lähde: Tilastokeskus

LIITE 3 Hajontakuviot hankeaktiivisuuden (kaikki sektorit) ja kuntamuuttujien välillä

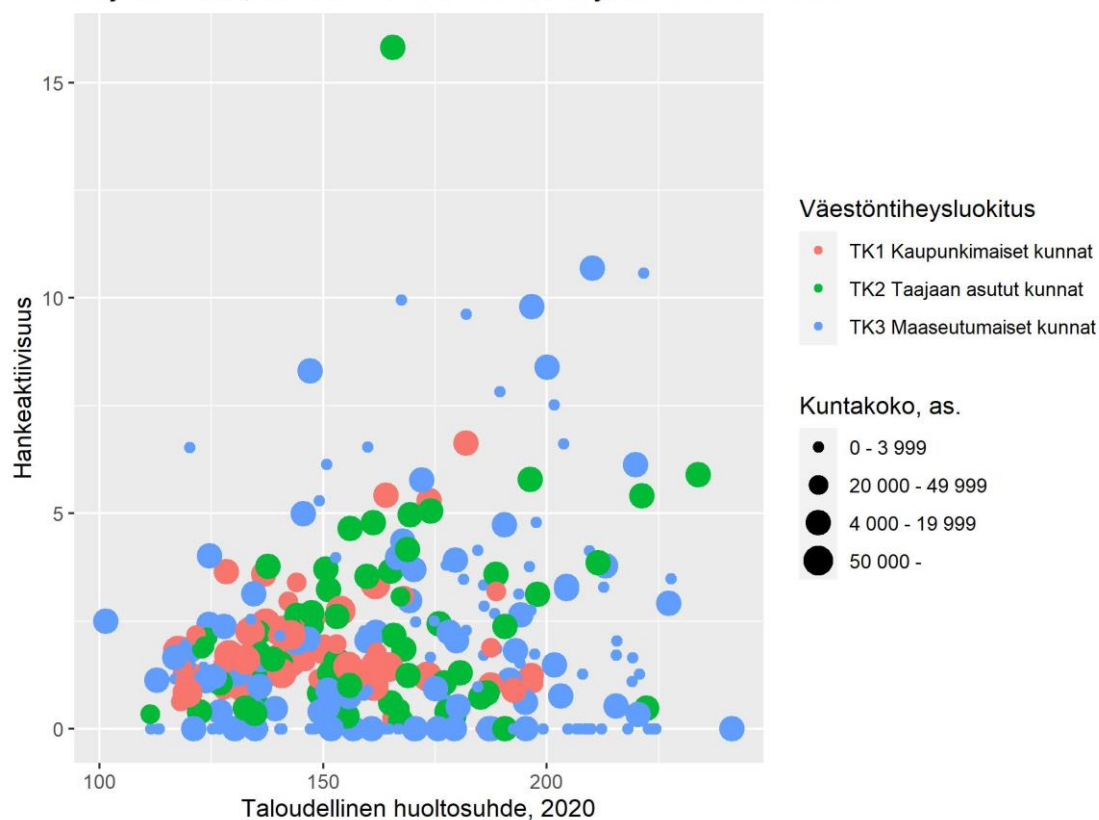
Hajontakuviossa havaintoja tai havaintoryhmiä kuvataan koordinaatistoon sijoitettujen pisteiden avulla. Tällaisessa kuviossa on mahdollista tarkastella havaintojen sijaintia. Hajontakuvion avulla voidaan saada tietoa muuttujien keskinäisestä riippuvuudesta. Täydellisen lineaarisen riippuvuuden (korrelaatiokerroin 1 tai -1) tapauksessa muuttujien kaikki arvot sijoittuvat hajontakuviossa samalle suoralle viivalle. Funktion kuvaajasta tulee tällöin siis suora eli lineaarinen. Muuttujat korreloivat positiivisesti, kun hajontakuviossa y-muuttujan arvo näyttää kasvavan x-muuttujan arvon kasvaessa. Mitä suurempi x-muuttujan arvo, sitä suurempi on myös y-muuttujan arvo. Muuttujat korreloivat negatiivisesti, kun muuttujan suuret arvot näyttävät liittyvän toisen muuttujan pieniin arvoihin. Silloin hajontakuviossa y:n arvo näyttää laskevan x:n kasvaessa.²³

X- tai y-muuttujien havaintojen sijoittuminen lähekkäin tai hajautuneesti akselilla, viittaa siihen, että havaintoarvoilla on joko pieni vaihteluväli, jolloin havainnot ovat akselilla lähellä toisiaan, tai suuri vaihteluväli, jolloin havainnot ovat akselilla hajallaan.

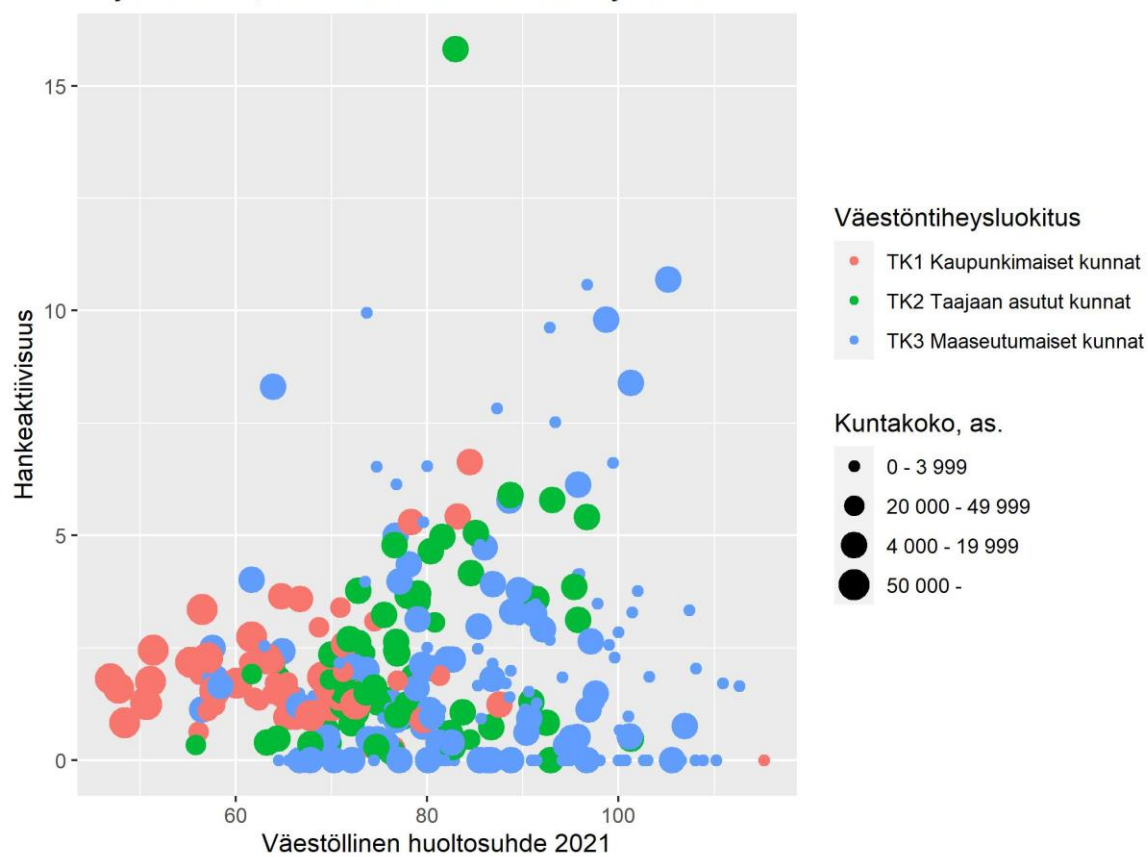

²³ [Lähde: Tilastokoulu - Tilastokeskus \(stat.fi\)](https://tilastokeskus.fi)

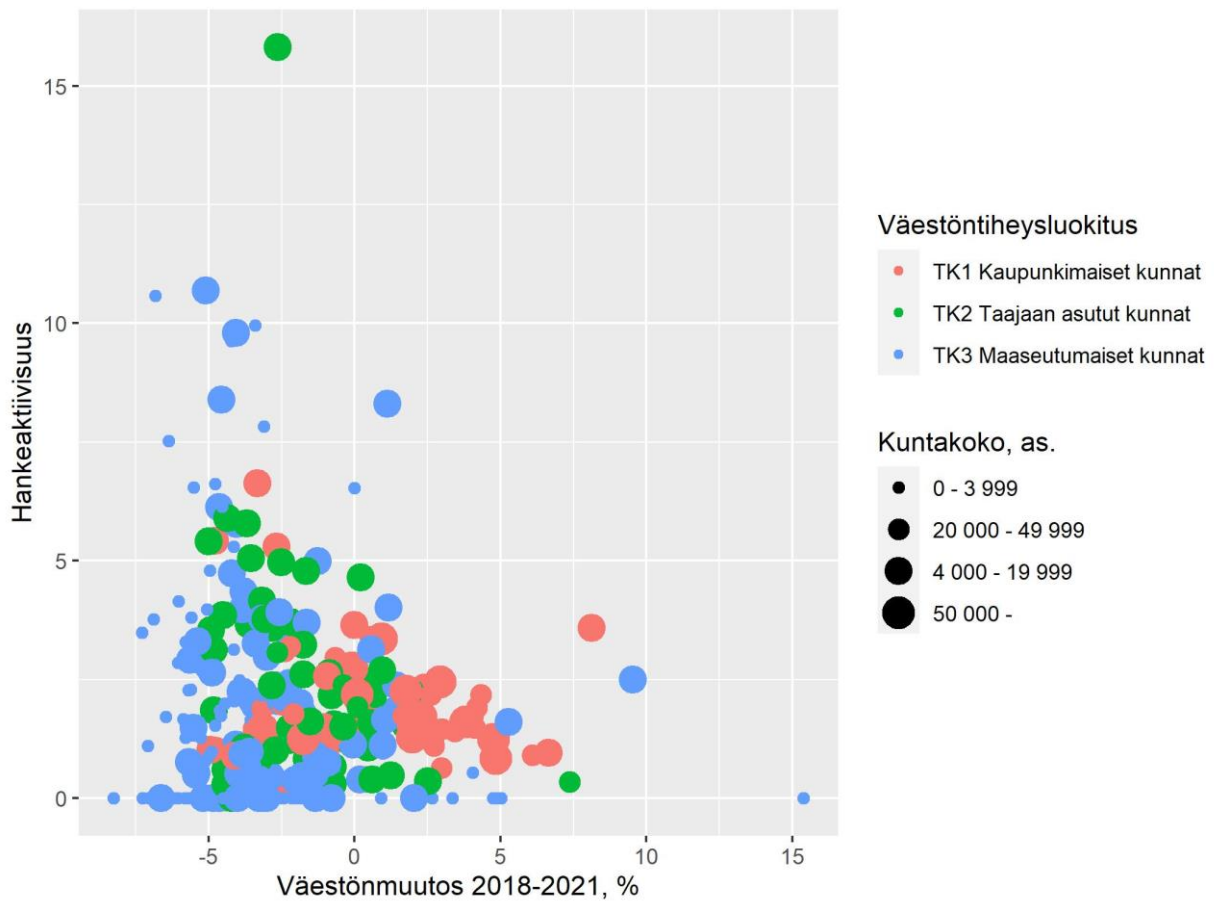
Hajontakuvi, taloudellinen huoltosuhde ja hankeaktiivisuus

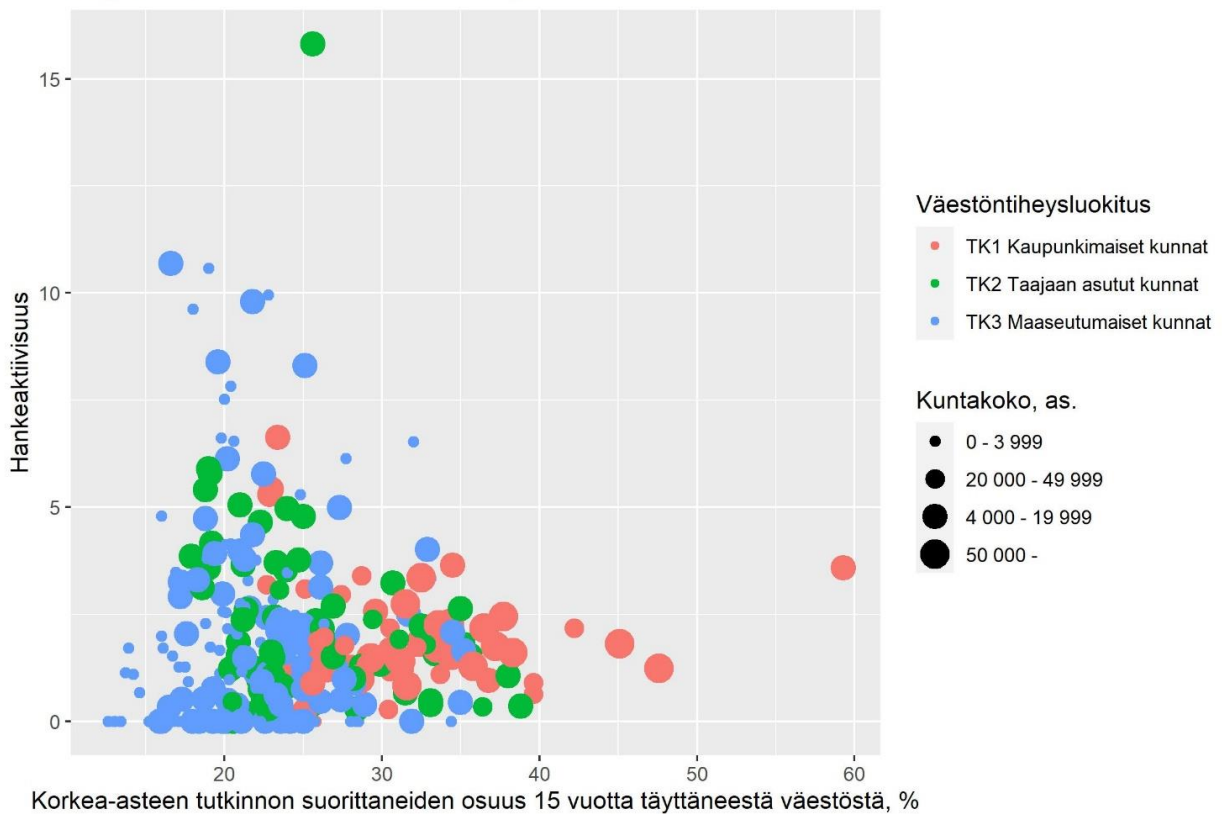
Hajontakuvi, väestöllinen huoltosuhde ja hankeaktiivisuus

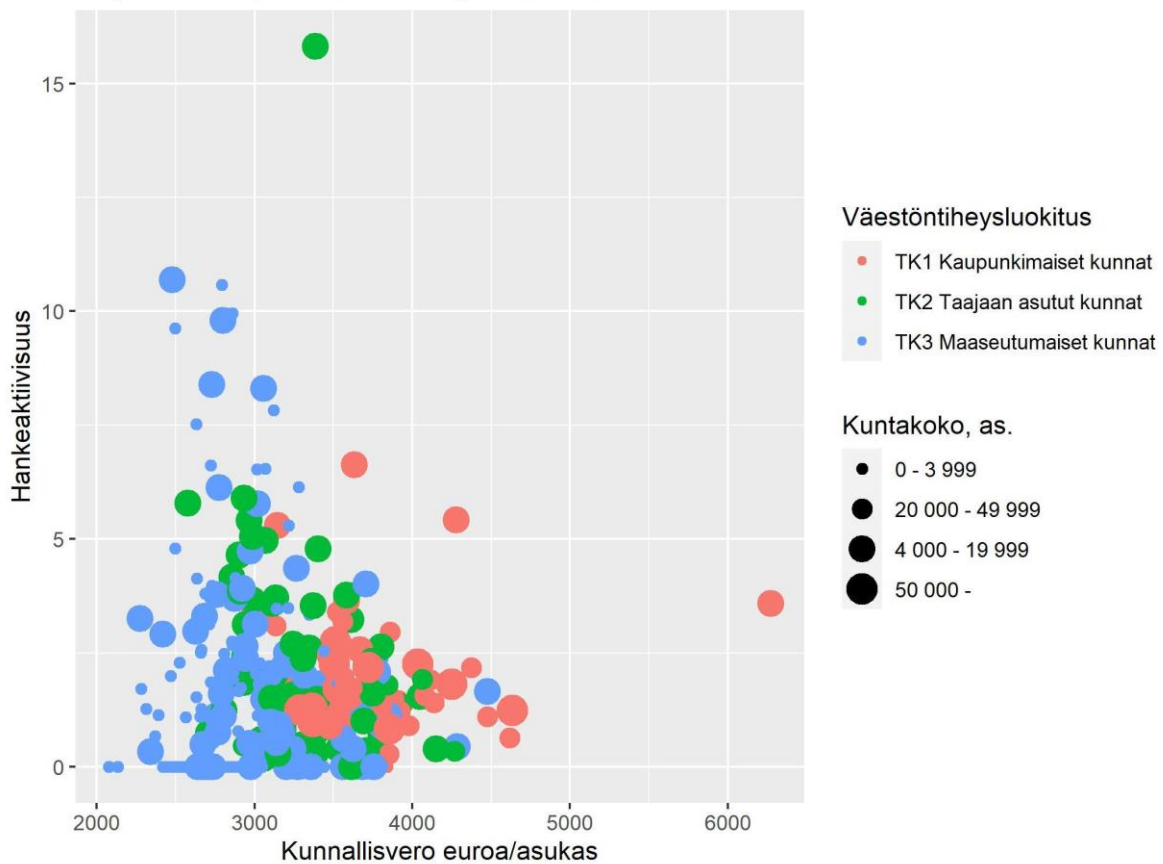
Hajontakuvio, väestönmuutos ja hankeaktiivisuus

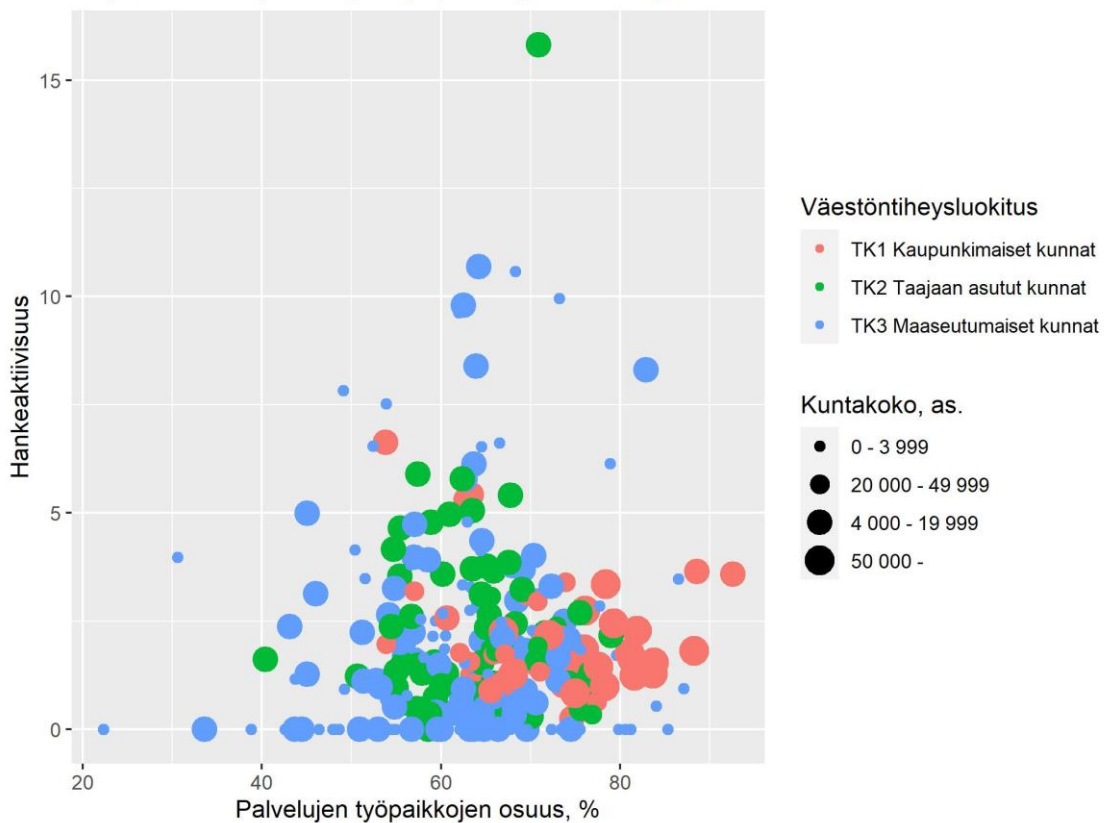
Hajontakuvio, korkeakoulutusaste ja hankeaktiivisuus

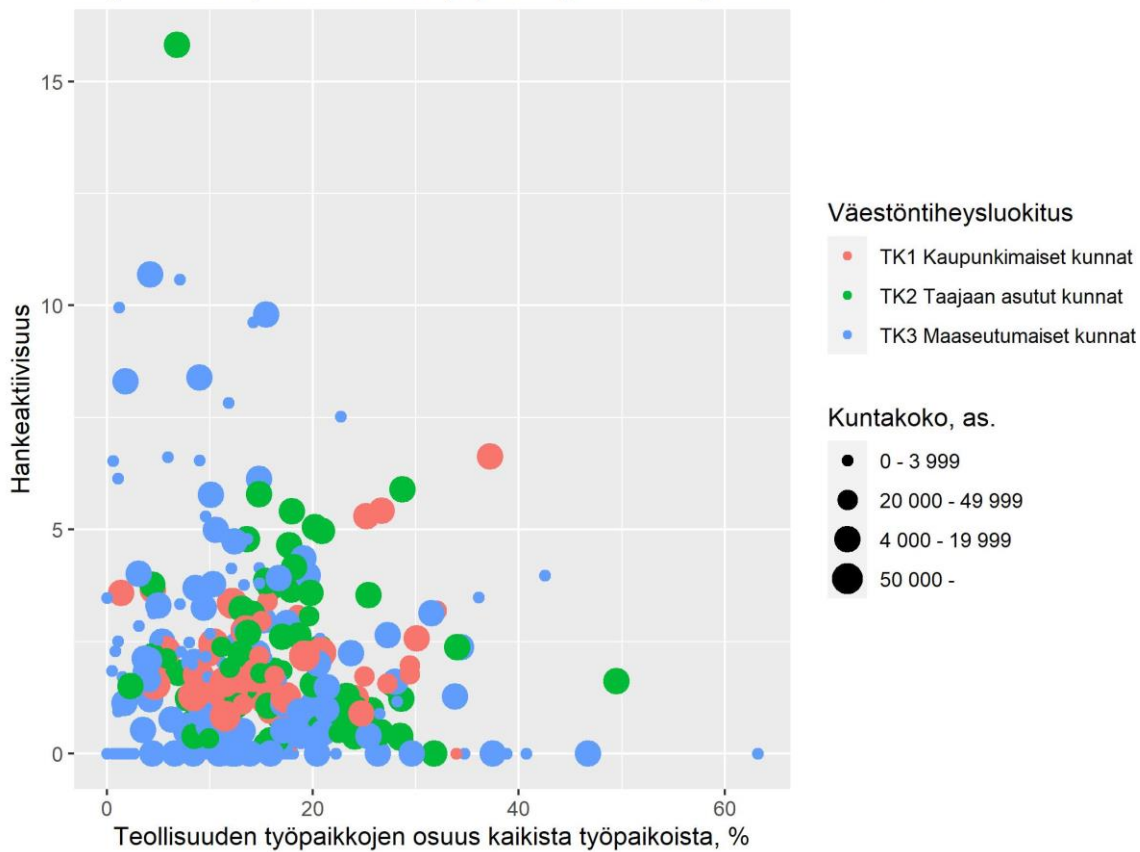
Hajontakuvio, kunnallisvero ja hankeaktiivisuus

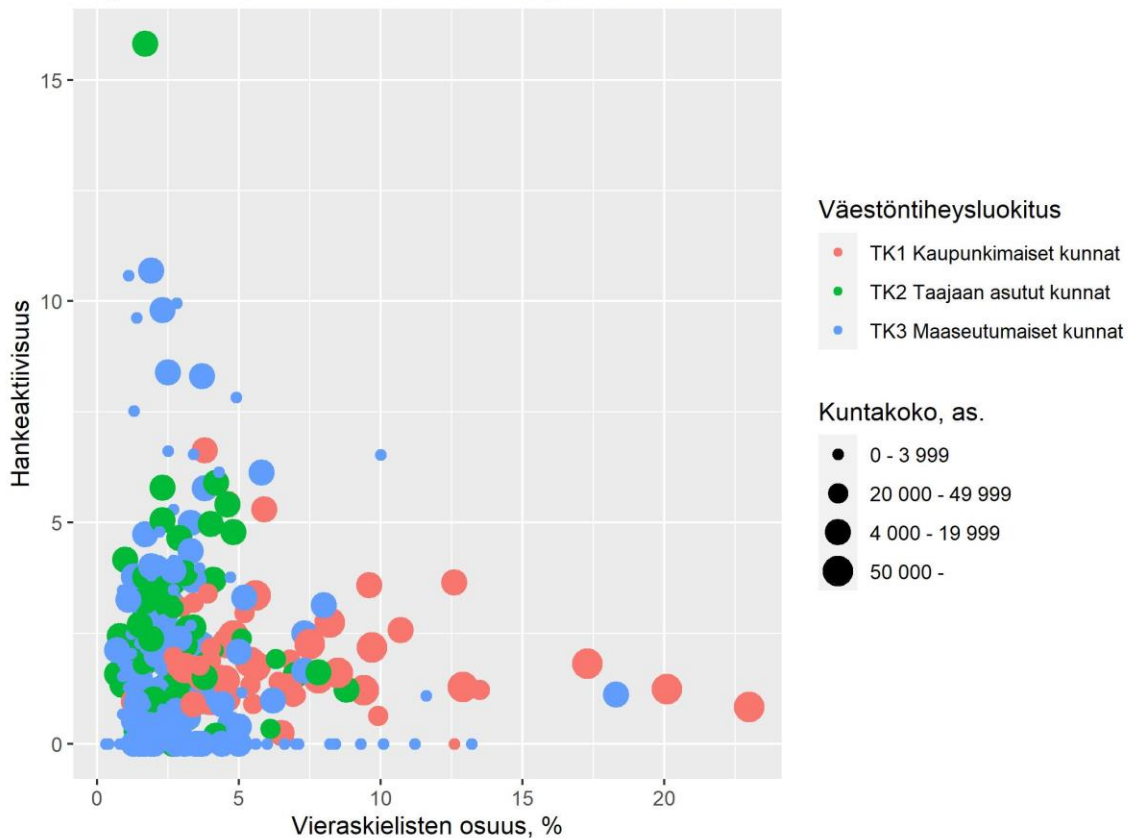
Hajontakuvio, palvelujen työpaikkojen osuus ja hankeaktiivisuus

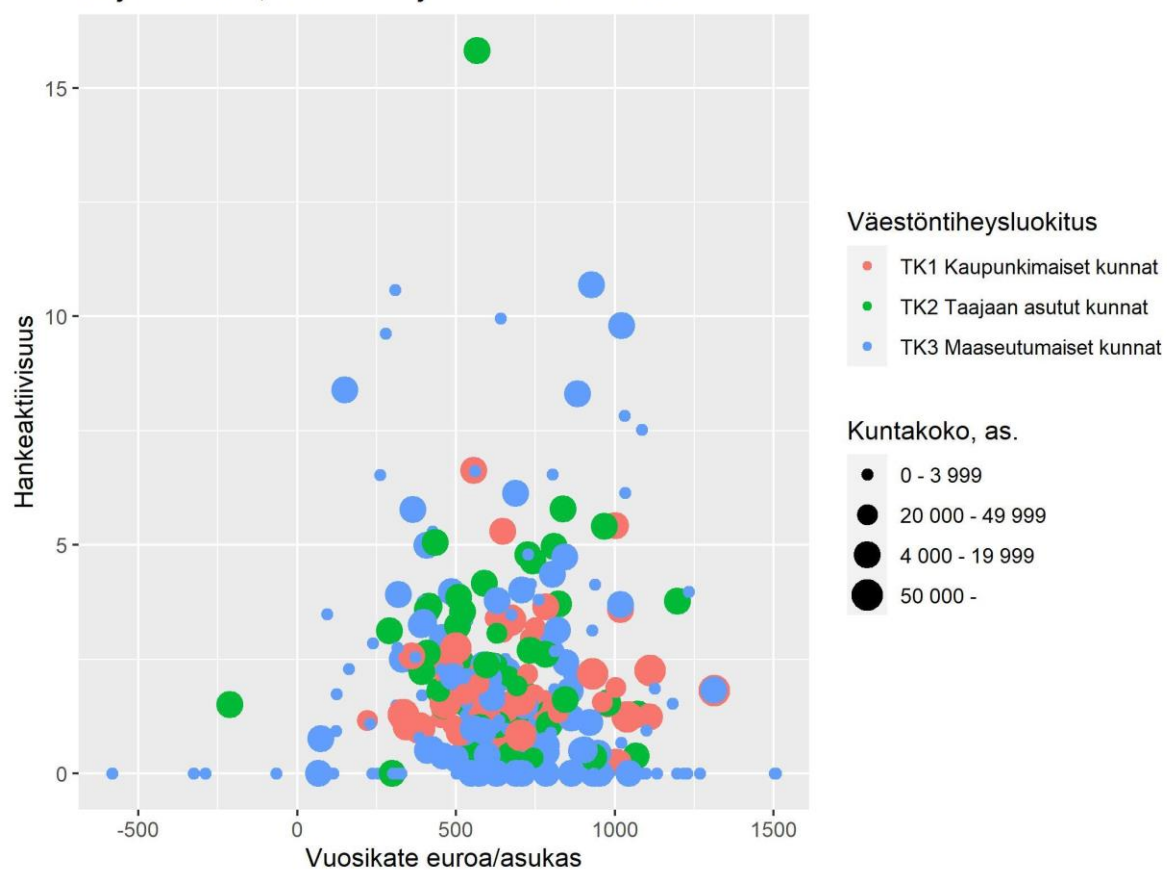
Hajontakuio, teollisuuden työpaikkojen osuus ja hankeaktiivisuus

Hajontakuio, vieraskielisten osuus ja hankeaktiivisuus

Hajontakuvio, Vuosikate ja hankeaktiivisuus

LIITE 4 Kuntaluokittelu yleisen hankeaktiivisuuden perusteella

Maakunta	Kunnat, joissa kansainvälistymishankkeita	Kunnat, joissa ei lainkaan kansainvälistymishankkeita
Ahvenanmaa	Brändö Saltvik Finström Kumlinge Jomala Maarianhamina	Eckerö Föglö Geta Hammarland Kökar Lemland Lumparland Sottunga Sund Vårdö
Etelä-Karjala	Imatra Lappeenranta Lemi Luumäki Parikkala Rautjärvi Ruokolahti Savitaipale Taipalsaari	
Etelä-Pohjanmaa	Alajärvi Alavus Evijärvi Ilmajoki Isokyrö Kauhajoki Kauhava Kuortane Kurikka Lappajärvi Lapua Seinäjoki Soini Teuva Vimpeli Ähtäri	Isojoki Karijoki
Etelä-Savo	Juva Kangasniemi Mikkeli Mäntyharju Pieksämäki Puumala Rantasalmi Savonlinna Sulkava	Enonkoski Hirvensalmi Pertunmaa

Maakunta	Kunnat, joissa kansainvälistymishankkeita	Kunnat, joissa ei lainkaan kansainvälistymishankkeita
Kainuu	Hyrnsalmi Kajaani Kuhmo Paltamo Ristijärvi Sotkamo Suomussalmi	Puolanka
Kanta-Häme	Forssa Hattula Hummula Hämeenlinna Janakkala Jokioinen Riihimäki Tammela Ypäjä	Hausjärvi Loppi
Keski-Pohjanmaa	Kannus Kaustinen Kokkola Perho Toholampi Veteli	Halsua Lestijärvi
Keski-Suomi	Joutsa Jyväskylä Jämsä Kannonkoski Karstula Keuruu Konnevesi Laukaa Muurame Petäjävesi Pihtipudas Saarijärvi Uurainen Äänekoski	Hankasalmi Kinnula Kivijärvi Kyyjärvi Luhanka Multia Toivakka Viitasaari
Kymenlaakso	Hamina Kotka Kouvola Pyhtää	Miehikkälä Virolahti

Maakunta	Kunnat, joissa kansainvälistymishankkeita	Kunnat, joissa ei lainkaan kansainvälistymishankkeita
Lappi	Enontekiö Inari Kemi Kemijärvi Keminmaa Kittilä Kolari Muonio Pelkosenniemi Pello Posio Ranua Rovaniemi Savukoski Simo Sodankylä Tervola Tornio Utsjoki Ylitornio	Salla
Pirkanmaa	Akaa Hämeenkyrö Ikaalinen Kangasala Kuhmoinen Lempäälä Nokia Orivesi Parkano Pirkkala Punkalaidun Pälkäne Ruovesi Sastamala Tampere Urjala Valkeakoski Vesilahti Virrat Ylöjärvi	Juupajoki Kihniö Mänttä-Vilppula
Pohjanmaa	Korsnäs Kruunupyy Laihia Luoto Maalahti Mustasaari Närpiö Pedersören Kunta Pietarsaari Uusikaarlepyy Vaasa Vöyri	Kaskinen Kristiinankaupunki

Maakunta	Kunnat, joissa kansainvälistymishankkeita	Kunnat, joissa ei lainkaan kansainvälistymishankkeita
Pohjois-Karjala	Heinävesi Joensuu Juuka Kitee Kontiolahti Lieksa Liperi Nurmes Outokumpu Polvijärvi Tohmajärvi	Ilomantsi Rääkkylä
Pohjois-Pohjanmaa	Haapajärvi Haapavesi Hailuoto Ii Kalajoki Kempele Kuusamo Kärsämäki Liminka Lumijoki Muhos Nivala Oulainen Oulu Pudasjärvi Pyhäjoki Pyhäjärvi Raahe Siikajoki Tyrnävä Utajärvi Vaala Ylivieska	Alavieska Merijärvi Pyhäntä Reisjärvi Sievi Siikalatva Taivalkoski
Pohjois-Savo	Iisalmi Joroinen Kaavi Kuopio Lapinlahti Leppävirta Pielavesi Rautalampi Rautavaara Siilinjärvi Sonkajärvi Suonenjoki Tervo Varkaus Vieremä	Keitele Kiuruvesi Tuusniemi Vesanto

Maakunta	Kunnat, joissa kansainvälistymishankkeita	Kunnat, joissa ei lainkaan kansainvälistymishankkeita
Päijät-Häme	Asikkala Heinola Hollola Lahti Orimattila	Hartola Iitti Kärkölä Padasjoki Sysmä
Satakunta	Eura Eurajoki Harjavalta Huittinen Kankaanpää Karvia Kokemäki Merikarvia Nakkila Pori Rauma Säkylä Ulvila	Jämijärvi Pomarkku Siikainen
Uusimaa	Askola Espoo Hanko Helsinki Hyvinkää Inkoo Järvenpää Karkkila Kauniainen Kerava Kirkkonummi Lohja Loviisa Myrskylä Mäntsälä Nurmijärvi Pornainen Porvoo Pukkila Raasepori Sipoo Siuntio Tuusula Vantaa Vihti	Lapinjärvi

Maakunta	Kunnat, joissa kansainvälistymishankkeita	Kunnat, joissa ei lainkaan kansainvälistymishankkeita
Varsinais-Suomi	Aura Kaarina Kemiönsaari Koski Tl Laitila Lieto Loimaa Masku Mynämäki Naantali Nousiainen Paimio Parainen Raisio Salo Turku Uusikaupunki	Kustavi Marttila Oripää Pyhäranta Pöytyä Rusko Sauvo Somero Taivassalo Vehmaa

LIITE 5 Ohjelmien kuvaukset

Ohjelman nimi	Kuvaus
Erasmus+	• Erasmus+ on Euroopan unionin koulutuksen, nuorisoalan sekä urheilun ohjelma • Euroopan unionin Erasmus+ -ohjelma tarjoaa nuorille, opiskelijoille ja aikuisille mahdollisuuksia kansainvälistymiseen ja rahoitusta kouluttautumiseen, opiskeluun tai harjoitteluun ulkomailla. Lisäksi ohjelma tarjoaa oppilaitoksille ja organisaatioille mahdollisuuden tehdä yhteistyötä kansainvälisten kumppaniensa kanssa.
Euroopan solidaarisuusjoukot	• Euroopan solidaarisuusjoukot kokoaa eurooppalaiset nuoret ja organisaatiot yhteen rakentamaan tasa-arvoisempaa ja oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. • Euroopan solidaarisuusjoukoissa nuoret saavat mahdollisuuden osallistua eurooppalaista solidaarisuutta ja yhteenkuuluvuutta vahvistaviin projekteihin. Euroopan solidaarisuusjoukkoihin ovat tervetulleita kaikki 18-30-vuotiaat nuoret sekä organisaatiot, jotka haluavat toimia solidaarisemman yhteiskunnan hyväksi. • Euroopan solidaarisuusjoukoista rahoitettaviin hankkeisiin voivat hakea avustusta sekä julkiset että yksityiset organisaatiot, joiden toiminta sopii ohjelman tavoitteisiin ja arvoihin. Tukea voidaan kohdistaa vain toimintoihin, jotka ovat luonteeltaan voittoa tavoittelemattomia.
Nordplus-ohjelmat: Junior, Horisontal, Pohjolan kielet ja Voxen*)	• Nordplus-ohjelmat mahdollistavat kehittämistoimintaa varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. • Vahvistaa Pohjoismaiden välistä koulutusyhteistyötä, ja luoda yhteinen koulutusalue Pohjoismaihin ja Baltian maihin. • Tukea koulutuksen innovatiivisten tuotteiden, prosessien ja hyvien käytäntöjen kehittämistä ja levittämistä. • Tukea koulutus- ja työelämäyhteistyön avulla elinikäisen oppimisen laadun ja innovaatioiden kehitystä. • Edistää pohjoismaista kulttuuria sekä vastavuoroista Pohjoismaiden ja Baltian maiden kielten ja kulttuurin ymmärrystä. • Lisätä pohjoismaisten kielten osaamista ja ymmärrystä (ensisijaisesti Tanska, Norja ja Ruotsi), erityisesti lasten ja nuorten parissa. • Innostaa oppimaan ja ymmärtämään Pohjolan kieliä.
Valtionavustukset kansainvälistymiseen yleissivistäville koulutukselle	• Kansainvälisyys varhaiskasvatuksessa • Kansainvälisyys yleissivistävässä koulutuksessa • Kotikansainvälisyys • Kansainvälisyys EU:n ulkopuolella
Ammatilliseen koulutukseen liittyvät kansainvälisyyden valtionavustukset	• Ammatillisen koulutuksen kansainvälistyminen • Globaaliin toimijuuteen valmentaminen • Vaikuttavaa kansainvälisyystoimintaa • Kotikansainvälisyyden hyvät käytänteet
eTwinning	• On helppoa ja hauskaa kansainvälisyyttä varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisella asteella • Eurooppalainen kansainvälistymisen verkkotyökalu varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen opettajille ja henkilökunnalle. Myös opettajankouluttajat ja opettajaksi opiskelevat voivat hyödyntää eTwinningiä • Voi tehdä kansainvälisiä projekteja myös verkon kautta. eTwinningiin ei sisälly min-käänlaisia maksuja, hakemuksia tai raportointivelvoitteita.